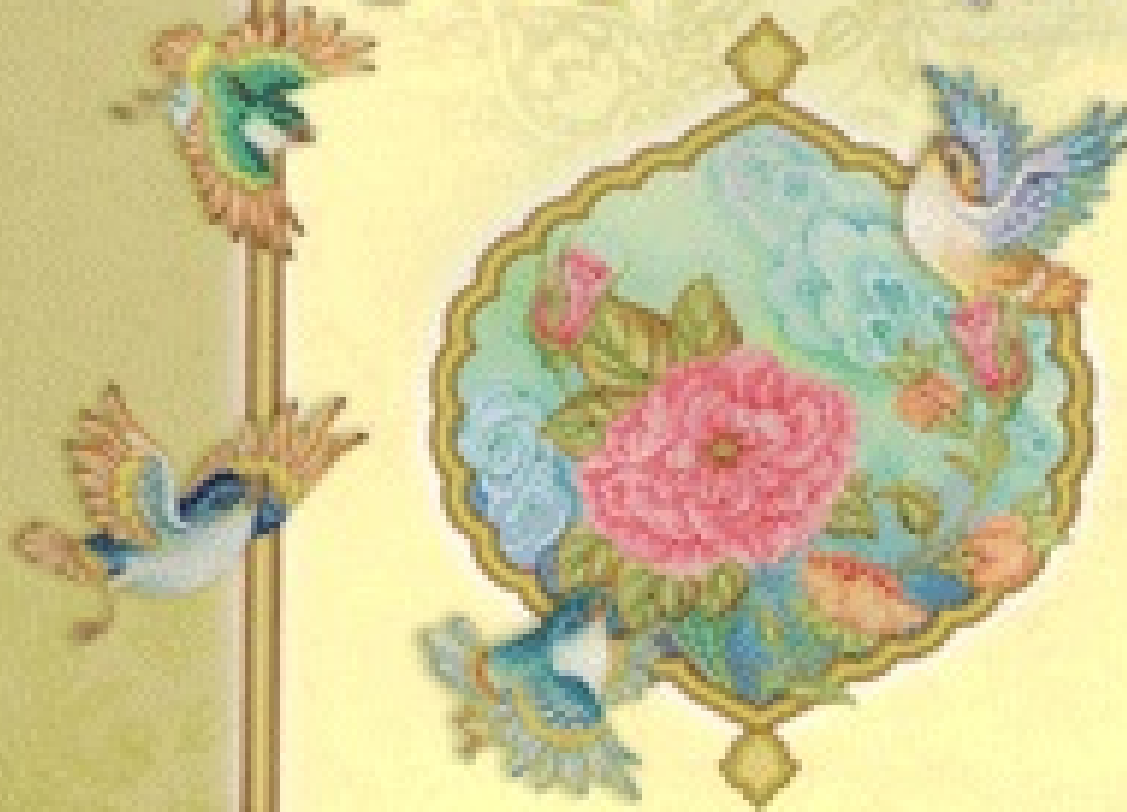

کھستان

ضرب المثلہامی قرآنی

محمد رضا الہی دوست

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گلستان ضرب المثل های قرآنی (دارای قریب به 500 ضرب المثل فارسی و 1000 آیه قرآن

نویسنده:

محمد رضا الهی دوست

ناشر چاپی:

جامعة القرآن الکریم

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
گلستان ضرب المثل های قرآنی (دارای قریب به ۵۰۰ ضرب المثل فارسی و ۱۰۰۰ آیه قرآن)	۹
مشخصات کتاب	۹
اشاره	۱۰
فهرست مطالب	۱۸
مقدمه مؤلف:	۲۰
مقدمه ناظر:	۲۲
پیش گفتار	۲۴
معنای مَثَل:	۲۴
معنای ضرب المثل:	۲۴
نقش ضرب المثل در القای مطالب:	۲۵
چند تذکر:	۲۵
فصول کتاب	۲۶
فصل اول: ضرب المثل های فارسی و آیات معادل	۲۸
اشاره	۲۸
«حرف آ»	۲۹
«حرف الف»	۳۵
«حرف ب»	۵۰
«حرف پ»	۶۶
«حرف ت»	۶۹
«حرف ج»	۷۸
«حرف چ»	۸۲
«حرف ح»	۸۸
«حرف خ»	۹۲

۱۰۳	«حرف د»
۱۱۶	«حرف ر»
۱۲۱	«حرف ز»
۱۲۴	«حرف س»
۱۲۹	«حرف ش»
۱۳۱	«حرف ص»
۱۳۳	«حرف ض»
۱۳۳	«حرف ط»
۱۳۴	«حرف ظ»
۱۳۴	«حرف ع»
۱۳۶	«حرف غ»
۱۳۷	«حرف ف»
۱۴۰	«حرف ق»
۱۴۲	«حرف ک»
۱۵۳	«حرف گ»
۱۵۷	«حرف ل»
۱۵۹	«حرف م»
۱۶۹	«حرف ن»
۱۷۴	«حرف واو»
۱۷۵	«حرف ه»
۱۹۳	«حرف ی»
۱۹۷	فصل دوم: ضرب المثل های فارسی و آیات ضد آن
۱۹۷	اشاره
۱۹۸	«حرف آ»
۲۰۲	فهرست ضرب المثل های فصل اول
۲۰۲	اشاره

۲۰۳	«حرف آ»
۲۰۴	«حرف الف»
۲۰۷	«حرف ب»
۲۱۰	«حرف پ»
۲۱۱	«حرف ت»
۲۱۲	«حرف ج»
۲۱۳	«حرف چ»
۲۱۴	«حرف ح»
۲۱۴	«حرف خ»
۲۱۷	«حرف د»
۲۲۰	«حرف ر»
۲۲۰	«حرف ز»
۲۲۱	«حرف س»
۲۲۱	«حرف ش»
۲۲۳	«حرف ص»
۲۲۳	«حرف ض»
۲۲۳	«حرف ط»
۲۲۳	«حرف ظ»
۲۲۴	«حرف ع»
۲۲۴	«حرف غ»
۲۲۴	«حرف ف»
۲۲۵	«حرف ق»
۲۲۵	«حرف ک»
۲۲۸	«حرف گ»
۲۲۹	«حرف ل»
۲۲۹	«حرف م»

۲۳۱	«حرف ن»
۲۳۱	«حرف و»
۲۳۲	«حرف ه»
۲۳۵	«حرف ی»
۲۳۶	فهرست ضرب المثل های فصل دوم
۲۳۸	فهرست آیات فصل اول و دوم
۲۳۸	اشاره
۲۳۹	«سُورَةُ الْبَقَرَةِ»
۳۰۹	«فهرست منابع و مآخذ»
۳۱۰	درباره مرکز

گلستان ضرب المثل های قرآنی (دارای قریب به 500 ضرب المثل فارسی و 1000 آیه قرآن

مشخصات کتاب

سرشناسه: الهی دوست، محمد رضا، 1356 -

عنوان و نام پدیدآور: گلستان ضرب المثل های قرآنی (دارای قریب به 500 ضرب المثل فارسی و 1000 آیه قرآن)/ تالیف محمدرضا الهی دوست: زیر نظر حمید الهی دوست.

مشخصات نشر: قم: جامعة القرآن الکریم، 1382.

مشخصات ظاهری: 288ص.

شابک: 80000 ریال: چاپ سوم: 978-964-5823-35-9

یادداشت: چاپ دوم: 1385.

یادداشت: چاپ سوم: 1392.

یادداشت: کتابنامه: 288 ص

موضوع: ضرب المثل های فارسی -- جنبه های قرآنی

شناسه افزوده: الهی دوست، حمید،

رده بندی کنگره: 4/ BP84/ الف73 گ8 1382

رده بندی دیویی: 297/07

شماره کتابشناسی ملی: 83م-32157

انتشارات جامعة القرآن الکریم

قم، معلم 10، کوچه افخم، کوچه اول (بن بست فردوس) پلاک 160

تلفن: 7746882 دورنویس: 7730009

نام کتاب ... گلستان ضرب المثل های قرآنی

مؤلف ... محمد رضا الهی دوست

چاپ ... پاسدار اسلام

نوبت چاپ ... سوم 1392

تیراژ ... 3000

قطع... وزیری

قیمت ... 8000 تومان

ناشر ... انتشارات جامعة القرآن الكريم

شابک: 9-35-5823-964-978

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

خیراندیش دیجیتالی: انجمن مددکاری امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) اصفهان

ویراستار کتاب: خانم شهناز محققیان

ص: 1

اشاره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص: 3

نام کتاب:

گلستان ضرب المثل های قرآنی

«دارای قریب به 500 ضرب المثل فارسی و 1000 آیه قرآن»

تألیف:

محمدرضا الهی دوست

زیرنظر:

حمید الهی دوست

ص: 5

(وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ)

(الزمر / 27)

ص: 7

1- مقدمه مؤلف... 11

2- مقدمه ناظر... 13

3- پیشگفتار مطالب... 15

4- فصل اول... 19

حاوی ضرب المثل های فارسی به ترتیب حروف الفباء و آیات معادل آن ها

5- فصل دوم... 183

حاوی آیاتی که ضد ضرب المثل های فارسی است

6- فهرست ضرب المثل های فصل اول و دوم به ترتیب حروف الفباء... 188

7- فهرست آیات فصل اول و دوم... 217

ص: 9

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ)

پس از حمد و ثنای الهی و درود بیکران بر پیامبر اسلام و اوصیای ارجمندش عرضه می دارم اینجانب در سال 1380 - 1381 در جامعه القرآن الکریم که به مدیریت حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا طباطبایی اداره می شود برای حفظ قرآن کریم شرکت نمودم و همراه با حفظ قرآن با مفاهیم آن نیز که توسط استاد کریمی مهرجردی ارائه می شد آشنا شدم انس با مفاهیم قرآن مرا با جلوه های هنری مفاهیم قرآن آشنا کرد. از این روضب المثل هایی که قریب به معنای آیات یا معادل آیات قرآن بود را گردآوری نموده و در تابستان 1382 موفق به تنظیم آن شدم در همه مراحل پدر بزرگوارم حجة الاسلام حاج آقا حمید الهی دوست نظارت داشتند که از مساعدت و بذل عنایت ایشان تشکر می نمایم.

در پایان از زحمات همه کسانی که در ارائه این اثر مرا یاری نمودند خصوصاً آقای مهدی موحدی پور که بخشی از ضرب المثل ها را در اختیار این جانب قرار دادند صمیمانه تشکر نموده و از خداوند متعال توفیق روز افزون ایشان را خواستارم.

«سه شنبه بیستم جمادی الثانی 1424 ه.ق

مطابق با 1382/5/28 ه.ش

سالروز ولادت حضرت صدیقه زهرا علیها آلف التحیة والسلام»

محمدرضا الهی دوست

قم المقدسة

ص: 11

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَ مُحَمَّدٍ الَّذِي يَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَى آلِهِ أَهْلِ الذِّكْرِ الرَّاسِخِينَ فِي الْعِلْمِ الَّذِينَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ وَ نَسْتُلِ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَرْزُقَنَا تِلَاوَةَ الْقُرْآنِ وَالتَّدَبُّرَ فِيهِ وَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى مَنْ كَفَرَ بِآيَاتِهِ وَ اسْتَهْزَأَ بِهَا اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنَا مِنْهُمْ آمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ).

پس از حمد و ثنای الهی و سپاس بر نعم ظاهره و باطنه اش و درود بی کران بر خاتم رسولان و اهل بیت گرامی آن حضرت از سید اوصیاء تا خاتم اولیاء علیهم السلام. این جانب حدود یک سال پیش با توجه به نقش تربیتی و جذاب ضرب المثل در بیان معارف قرآن به فکر افتادم قرآن کریم را در قالب ضرب المثل های فارسی و زبان هنر ارائه دهم و لااقل آیات برجسته یا منتخب را به این صورت تقدیم نموده تا رهگشای راه پویندگان سرچشمه زلال قرآن باشد از این رو به برخی از کتب (1) که در این زمینه مطالبی داشتند مراجعه کردم و آن ها را وافی به مقصود ندیدم و بر آن شدم که با حول

ص: 13

1- الف) دانشنامه قرآنی و قرآن پژوهی تألیف بهاءالدین خرم شاهی ج 1/297-295 ذیل عنوان امثال قرآنی انتشارات دوستان چاپ 1377 ه ش ب) گلی از گلشن نور تألیف هادی نگارش - انتشارات جامعه القرآن الکریم چاپ 1378 تذکر: گفتنی است کتاب های امثال قرآن با عنوان پژوهش در مثل های قرآن به زبان فارسی و عربی نگاشته شده است موضوع این نوشتارها مثل ها یا ضرب المثل هایی است که در قرآن کریم به کار رفته است یا آیاتی است که در اثر کثرت استعمال زبانزد خاص و عام شده و خود ضرب المثل شده است. در حالی که مجموعه حاضر ضرب المثل های فارسی که معادل آیات قرآنی است را استخراج نموده است. و لکل وجهه هو مولیها

وقوه الهی و توسل به ذیل عنایات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام این مقصود را دنبال کنم تا آن که تابستان امسال فرصتی پیش آمد و نور چشم اینجانب محمدرضا الهی دوست که در زمینه حفظ قرآن کریم و انس با معارف آن قدم هایی را برداشته است قرین راه شد و زحمت جمع آوری و تنظیم و معادل یابی آیات قرآن و ترجمه آن را به عهده گرفت اینجانب نیز بر کار او نظارت داشتم تا بحمدالله به صورت کنونی آماده شد. امید است این مجموعه چراغ راه علاقه مندان به قرآن کریم و پژوهشگران معارف قرآن قرار گیرد. این بضاعت مزجاة را به پیشگاه مقدس امّ الائمّه حضرت صدیقه کبری علیها السلام که این ایام ولادت با سعادت آن بانو است و به پیشگاه مقدس ولی نعمت مردم حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف تقدیم می دارم و از خداوند متعال توفیق روز افزون و تعالی و عظمت برای پدر و مادر ارجمندم و همه اساتید و بزرگوارانی که در تربیت اینجانب خصوصاً در زمینه انس با معارف قرآن و عترت علیهم السلام نقش داشته اند خواستارم.

«بارالها ما را با قرآن و اهل قرآن زنده بدار

و با قرآن و اهل آن بمیران

و با ایشان محشور فرما

﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

سه شنبه بیستم جمادی الثانی 1424 هـ - ق

مطابق با 1382/5/28 هـ - ش

سالروز ولادت حضرت صدیقه زهرا علیها آلاف التحية

والسلام

حمید الهی دوست، قم المقدسة

علی مشرفها التحية والسلام

مثل به معنای مانند، دلیل صفت، عبرت، علامت، حدیث، نمونه و مثل دائر (1) آمده است، چشم انداز این کتاب قسم آخر است.

اقتباس ضرب المثل:

تعبیر ضرب المثل برگرفته از قرآن کریم است. چنان چه می فرماید: (أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ: تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) (ابراهیم/ 24 و 25)

معنای ضرب المثل:

درباره معنای ضرب المثل وجوهی گفته شده است از جمله: الف) تمثیل و مثال زدن ب) وصف کردن، بیان کردن ج) ثابت نگه داشتن د) سخنی را در میان مردم پراکنده کردن و سر زبان ها انداختن (زبانزد خاص و عام کردن) ه) مثل و مانند آوردن و) سخنی را برای عبرت ذکر کردن. (2)

تذکر: برخی از اساتید تفسیر بین مثل سائر و ضرب المثل فرق گذارده اند اما در این نوشتار مثل زدن به معنای ایراد مثل و آوردن آن اعم از این که مثل به معنای نمونه، نظیر، وصف و درس عبرت باشد - به کار رفته است. بنابراین نام گذاری مثل سائر به ضرب المثل بر اساس این دیدگاه است.

ص: 15

1- قاموس قرآن «ذیل مثل» تألیف سید علی اکبر قرشی، چاپ دارالکتب الإسلامية

2- مفاهیم القرآن 35/9 و 36 تألیف آیت الله شیخ جعفر سبحانی - فرهنگ فارسی معین ذیل «مثل» - قاموس قرآن ذیل «مثل» تألیف سید علی اکبر قرشی

نقش اعجاز آمیز ضرب المثل و مثل دائر در تسخیر قلب ها نیازمند توضیح نیست. از این رو در هر زبان و قومی ضرب المثل ها نقش تعیین کننده در القای مطالب و تأثیر آن در نفوس دارد قرآن کریم بر این امر مهر امضاء زده بلکه خود مثل هایی را ابداع و ضرب المثل هایی را القاء نموده و سپس آیاتی از قرآن، خود مَثَل سائر گشته است. (1) از این رو شایسته است مفاهیم قرآن با زبان امثال و حکم و ضرب المثل بیان شود تا أوقع در نفوس باشد کتاب حاضر تلاشی در این راستا را به عهده گرفته است و ضرب المثل های فارسی که معادل آیات قرآن کریم می باشد را گردآوری نموده است. گفتنی است این امر (ضرب المثل های قرآنی) اختصاص به زبان فارسی نداشته و برخی از کلمات عربی نیز ضرب المثل شده و معادل آیات قرآن است که نمونه هایی از آن در کتب امثال قرآن گردآوری شده است. (2)

چند تذکر:

تذکر اول: در این مجموعه ضرب المثل های فارسی که دارای معادل قرآنی هستند ارائه شده است لکن در برخی موارد اشعاری نیز که سر زبانها افتاده و ضرب المثل شده، نیز ذکر شده است و گرنه غرض، گردآوری اشعار مشتمل بر مفاد آیات نبوده است.

تذکر دوم: برخی ضرب المثل ها کاملاً مفاد آیه را بیان می کند و برخی به گوشه ای از مفاد آیه اشاره دارد هم چنین ذکر بعضی از ضرب المثل ها بر اساس برخی از برداشت ها از آیه می باشد که اشاره شده است. گاهی نیز برخی از ضرب المثل ها با مفاد آیه مناسبت دارد. هر چند مفهوم آیه را بیان نمی کند بنابراین هدف، تنها

ص: 16

1- مفاهیم القرآن 62/9-58.

2- مفاهیم القرآن 63/9 و 64 و دانشنامه قرآنی و قرآن پژوهی 295/1 و 296 تألیف بهاء الدین خرّم شاهی

گردآوری معادل کامل آیات نبوده است. بلکه هدف گردآوری ضرب المثل هایی است که با مفاد آیات تناسب دارد چه معادل کامل آیات باشد و چه نباشد.

تذکر سوم: در برداشت از آیات به چند ترجمه معتبر از ترجمه های قرآن کریم (ترجمه آیت الله ناصر مکارم شیرازی ترجمه استاد محمد مهدی فولادوند، ترجمه استاد بهاء الدین خرّم شاهی و ترجمه استاد مهدی الهی قمشه ای) و تا حدودی به برخی از تفاسیر معتبر شیعه مراجعه شده است تا اثر از اتقان لازم برخوردار باشد. با این حال نگارنده مشتاق دریافت دیدگاه های ارزنده صاحب نظران می باشد.

تذکر چهارم: در ذیل ترجمه هر آیه اشاره شده است که از ترجمه کدام یک از اساتید فن استفاده شده است. گفتنی است که در اشاره به ترجمه های مذکور از مخفف اسامی و عناوین استفاده شده است (مکارم، فولادوند، قمشه ای، خرّم)

تذکر پنجم: برخی از ضرب المثل های عربی که در زبان فارسی رایج شده نیز در این مجموعه آمده است بنابراین مراد از ضرب المثل های فارسی، ضرب المثل های رایج در این زبان است.

فصول کتاب

فصل اول: ضرب المثل های فارسی به ترتیب حروف الفبا در این فصل گردآوری شده است و ذیل هر کدام یک یا چند آیه مناسب نگاشته شده است و تلاش شده تا آیاتی که تناسب بیشتر دارد ارائه شود.

فصل دوم: آیاتی که ضد ضرب المثل های فارسی است در این بخش تقدیم شده است.

در پایان فهرست ضرب المثل ها به ترتیب حروف الفباء و فهرست آیاتی که در فصل اول و دوم آمده است به ترتیب آیات و سور قرآنی تنظیم شده است تا کسانی که اشتغال به تفسیر ترتیبی یا موضوعی قرآن یا تدوین آثار و کتب و مانند آن دارند نیز بتوانند از این مجموعه به آسانی بهره ببرند.

فصل اول: ضرب المثل های فارسی و آیات معادل

اشاره

ص: 19

(آخر گذر پوست به دَبَاغ خانه می افتد) (1/1)

(وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) (البقرة/203) و نگا: (ملک/24)

و از خدا بپرهیزید و بدانید شما به سوی او محشور خواهید شد! (مکارم)

(وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا) (لقمان/23)

و کسی که کافر شود کفر او تو را غمگین نسازد بازگشت همه آن ها به سوی ماست. (مکارم)

(ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) (الروم/11) و (زمر/44) و (بقره/28) و نگا (بقره/145)

سپس شما را به سوی او باز می گردانند. (مکارم)

(قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ) (ابراهیم/30)

بگو: «چند روزی از زندگی دنیا و لذات آن بهره گیرید؛ اما عاقبت کار شما به سوی آتش (دوزخ) است!» (مکارم)

(آنان که غنی ترند محتاج ترند) (1) (2/1)

(وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) (التوبة/34)

و کسانی که زر و سیم را گنجینه می کنند و آن را در راه خدا هزینه نمی کنند، ایشان را از عذابی درد ناک خبر ده (فولا دوند)

ص: 20

1- توضیح: کنایه از این است که با داشتن امکانات و ثروت باز هم بخل می ورزند.

(آب از سرش گذشته است = آب که از سرگذشت چه یک و جب چه صد و جب) (2) (4/آ)

(يَا اِبْرَاهِيْمُ اَعْرِضْ عَنْ هَذَا اِنَّهُ قَدْ جَاءَ اَمْرُ رَبِّكَ) (هود/76)

ای ابراهیم: از این (درخواست) صرف نظر کن که فرمان پروردگارت فرا رسیده است (مکارم با تصرف)

(سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) (البقرة/6)، (یس/10)

برای آن ها تفاوت نمی کند که آنان را از عذاب الهی بترسانی یا نترسانی، ایمان نخواهند آورد. (مکارم)

(سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَبَرْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ) (ابراهیم/21)

چه بی تابی کنیم و چه شکیبایی، تفاوتی برای ما ندارد، راه گریزی برای ما نیست. (مکارم)

(آن قدر بگو تا علف زیر پایت سبز شود) (3) (5/آ)

(وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا) (نوح/7)

و من هر زمان آن ها را دعوت کردم که (ایمان بیاورند) و تو آن ها را بیامرزی، انگشتان خویش را در گوش هایشان قرار داده و لباس هایشان را بر خود پیچیدند و در مخالفت اصرار ورزیدند و به شدت استکبار کردند. (مکارم)

ص: 21

1- نگا: سوراخ دعا گم کردن

2- توضیح: کنایه از غرق شدن

3- توضیح: کنایه از این که گفتن توبی فائده است و در ما کارگر نمی افتد

(آدم باید لقمه را به اندازه دهانش بر دارد) (آ/6)

(كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

سخن بزرگی از دهانشان خارج می شود. (مکارم)

(لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/ 286)

خداوند هیچ کس را جز به اندازه توانائیش تکلیف نمی کند. (مکارم)

(آش کشک خالته، بخوری پات نخوری پات) (1) (آ/7)

(سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ) (ابراهيم/ 21)

چه بی تابی کنیم و چه شکیبایی، تفاوتی برای ما ندارد راه گریزی برای ما نیست! (مکارم)

(آب آبادانی می آورد) (آ/8)

(وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ) (الانبياء/ 30)

و هر چیز زنده ای را از آب قرار دادیم؟! (مکارم)

(آسمان و ریسمان به هم کردن) (آ/9)

(وَلَا تَلْسُؤُوا الْحَقَّ بِالْبُطْلِ) (البقرة/ 42)

و حق را با باطل نیامیزید! (مکارم)

ص: 22

(آدم بی گناه پای دار می رود، بالای دار نمی رود) (آ/10)

(قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ؛ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ) (الانبياء/ 68 و 69)

گفتند: «او را بسوزانید و خدایان خود را یاری کنید اگر کاری از شما ساخته است!» (سرانجام او را در آتش افکندند؛ ولی ما) گفتیم: «ای آتش! بر ابراهیم سرد و سالم باش!» (مکارم)

(آمد به سرم از آن چه می ترسیدم) (آ/11)

(يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ) (التوبة/ 64)

منافقان از آن بیم دارند که سوره ای بر ضد آنان نازل گردد، و به آن ها از اسرار درون قلبشان خبر دهد. (مکارم)

(آدم باید گذشت داشته باشد) (آ/12)

(وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ) (النور/ 22)

آن ها باید عفو کنند و چشم ببوشند؛ آیا دوست نمی دارید خداوند شما را ببخشد؟! (مکارم)

(فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) (الحجر/ 85)

پس به خوبی صرف نظر کن (فولا دوند)

(فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ) (المائدة/ 13)

ولی از آن ها در گذر و صرف نظر کن (مکارم)

(آدمی جایز الخطاست) (13/آ)

(وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي ۚ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ) (یوسف/53)

و من نفس خود را تبرئه نمی کنم چرا که نفس قطعاً به بدی امر می کند (فولادوند)

(وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ) (الاحزاب/5)

و در آن چه اشتباهاً مرتکب آن شده اید بر شما گناهی نیست (فولادوند)

(رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن سَيِّئًا أَوْ أَخْطَأْنَا) (البقرة/286)

پروردگارا! اگر ما فراموش یا خطا کردیم ما را مؤاخذه مکن! (مکارم)

(ثُمَّ كَانَ ظُلُومًا جَهُولًا) (الاحزاب/72)

او بسیار ظالم و جاهل بود. (مکارم)

(آشپز که دو تا شد آتش یا شور می شود یا بی نمک) (14/آ)

(لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ لَفَسَدَتَا) (الانبياء/22)

اگر در آسمان و زمین جز «الله» خدایان دیگری بود فاسد می شدند (و نظام جهان به هم می خورد)! (مکارم)

(آخر خطیم) (15/آ)

(خَتَمُهُ مِسْكٌ) (المطففين/26)

مهري که بر آن ها نهاده شده از مشک است (1) (مکارم)

ص: 24

(فَقَطِّعْ دَائِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا) (الانعام/45)

دنباله (زندگی) جمعیتی که ستم کرده بودند، قطع شد (مکارم)

تذکر: در موارد خوشامد گویی و تحیت به آیه اول و در موارد مجازات و عقوبت به آیه دوم می توان استشهاد نمود

(أَفْتَابَ هَمْسَايَه رَنگین تر است) (1) (2) (آ/16)

(آب از سرچشمه گل آلود است) (آ/17)

(فَقَتِّلُوا أُمَّةَ الْكُفْرِ) (التوبة/12)

پس با پیشوایان کفر بجنگید (فولادوند)

(وَأَصْلَ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ) (طه/79)

فرعون قوم خود را گمراه ساخت؛ و هرگز هدایت نکرد! (مکارم)

ص: 25

1- نگا: غریبه پرست بودن

2- نگا: مرغ همسایه غاز می نماید.

(از دماغ فیل افتاده) (1) (18/الف)

(وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا) (لقمان/7)

و هنگامی که آیات ما بر او خوانده می شود مستکبرانه روی بر می گرداند، گویی آن را نشنیده است. (مکارم)

(سَأَصْرِفُ عَنْ ءَايَاتِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ) (الاعراف/146)

بزودی کسانی را که در روی زمین به ناحق تکبر می ورزند از (ایمان به) آیات خود منصرف می سازم! (مکارم)

(از قضا سرکه انگبین صفرا فرود) (19/الف)

(فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا) (نوح/6)

(حضرت نوح گفت): اما دعوت من (و اصرار من بر دعوت) چیزی جز فرار از حق بر آن ها نیفزود (مکارم با تصرف)

(از ما گفتن از شما شنفتن) (20/الف)

(إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا) (الانسان/3)

ما راه را به او نشان دادیم خواه شاکر باشد (و پذیرا گردد) یا ناسپاس! (مکارم)

ص: 26

(مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) (المائدة/99)

پیامبر وظیفه ای جز رسانیدن پیام (الهی) ندارد (و مسئول اعمال شما نیست) (مکارم)

(وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) (یس/17)

و بر عهده ما چیزی جز ابلاغ آشکار نیست! (مکارم)

(اجل که آمد در نمی زند) (21/الف)

(وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا) (المنافقون/11)

لیس لنا أن لینا و [لی] هر کس اجلش فرارسد، هرگز خدا [آن را] به تأخیر نمی افکند. (فولادوند)

(لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً) (الاعراف/187)

جز بطور ناگهانی، به سراغ شما نمی آید. (مکارم)

(از کوره به در رفتن) (1) (22/الف)

(إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا) (المعارج/20)

هنگامی که بدی به او می رسد بی تاب می کند. (مکارم)

ص: 27

1- توضیح: مراد جزع فزع کردن عصبانی شدن، بی صبری کردن است.

(از تو حرکت از خدا برکت) (1) (23/ الف)

(وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً) (النساء/ 100)

کسی که در راه خدا هجرت کند جاهای امن فراوان و گسترده ای در زمین می یابد. (مکارم)

(از آن جا مانده و از این جا رانده) (24/ الف)

(حَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ) (الحج/ 11)

در دنیا و آخرت زیان دیده است (فولادوند)

(از آن روزی که عالم را نهاندن *** به هر کس هر چه لایق بود دادند) (25/ الف)

(رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ) (طه/ 50)

پروردگار ما همان کسی است که به هر موجودی آن چه را لازمه آفرینش او بوده داده؛ (مکارم)

ص: 28

1- ضدّ ضرب المثل بخور و بخواب کار من، الله نگهدار من.

(اول رفیق، دوم طریق) (1) (26/الف)

(وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتْسَهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ) (الكهف/60)

و چنین بود که موسی به شاگردش (دوستش) گفت: دست از سیر و طلب بر ندارم تا به مجمع البحرین برسم، یا آن که روزگارانی دراز راه
بیمایم (خرم)

(وَاجْعَلْ لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي) (طه/29)

و برای من دستیاری از کسانم قرار ده (فولادوند)

(فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ) (الشعراء/13)

(برادرم) هارون را نیز رسالت ده (تا مرا یاری کند) (مکارم)

(از کوزه همان برون تراود که در اوست) (2) (27/الف)

(وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاَجِرًا كَفَّارًا) (نوح/27)

و جز نسلی فاجر و کفار به وجود نمی آورند (مکارم)

(قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ) (آل عمران/118)

دشمنی از دهان و کلام شان آشکار شده و آن چه در دل هایشان پنهان می دارند از آن مهمتر است. (مکارم)

(كُلُّ يَعمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ) (الاسراء/84)

هر کس طبق روش و (خلق و خوی) خود عمل می کند (مکارم)

ص: 29

1- برگرفته از حدیث شریف (الرَّفِیقُ ثُمَّ الطَّرِیقُ) (بحار الأنوار 427/13 و بحار الأنوار 267/73)

2- نگا: عاقبت گرگ زاده گرگ شود.

(از فردا کسی خبر ندارد) (1) (28/الف)

(وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَ مَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ) (لقمان/ 34)

و هیچ کس نمی داند فردا چه به دست می آورد و هیچ کس نمی داند در چه سرزمینی می میرد؟ (مکارم)

(از پس هر گریه آخر خنده ای است) (2) (29/الف)

(إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (الشرح/6)

(آری) مسلماً با (هر) سختی آسانی است (مکارم)

(سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا) (الطلاق/7)

خداوند به زودی بعد از سختی ها آسانی قرار می دهد! (مکارم)

(اندر پس هر خنده (3) دو صد گریه مهیا است) (30/الف)

(حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَهُمْ بَغْتَةً) (الانعام/ 44)

تا هنگامی که به آن چه داده شده بودند شاد گردیدند ناگهان آن ها را گرفتیم (و سخت مجازات کردیم). (فولادوند و مکارم)

(فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا) (التوبة/ 82)

از این رو آن ها باید کمتر بخندند و بسیار بگریند! (مکارم)

ص: 30

1- نگا: فردا را کسی ندیده

2- نگا: با هر سختی آسانی است.

3- مراد خنده مستانه و از روی غفلت و گناه است.

(اشتباه خودش را گردن دیگری می اندازد) (31/الف)

(فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوَّمُونَ) (القلم/30)

سپس رو به یکدیگر کرده به ملامت هم پرداختند. (مکارم)

(يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلِ) (سبا/ 31)

در حالی که هر کدام گناه خود را به گردن دیگری می اندازد. (مکارم)

(يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ) (سبا/ 31)

مستضعفان به مستکبران می گویند: «اگر شما نبودید ما مؤمن بودیم!» (مکارم)

(انگشت حسرت به دندان گرفتن = انگشت حسرت به دندان گزیدن) (32/الف)

(عَصُوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ) (آل عمران/119)

از شدت خشم بر شما سر انگشتان خود را به دندان می گزند! (مکارم)

(يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ) (الفرقان/27)

ستمکار دست خود را (از شدت حسرت) به دندان می گزد. (مکارم)

(از آب گل آلود ماهی گرفتن) (33/الف)

(قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ، فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ) (طه/96)

[بعد از رفتن حضرت موسی به کوه طور و اضافه شدن ده روز به مدت ماندن ایشان سامری از فرصت استفاده کرده و به مردم گفت: من چیزی را دیدم که دیگران آن را ندیده بودند، و مشتى از خاک پای جبرئیل برگرفتم و آن را [در خمیر مایه گوساله] انداختم. (خرم)

(ارمغان مور پای ملخ است) (34/الف)

(وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ) (یوسف/88)

و سرمایه ای ناچیز آورده ایم. (فولادوند)

(از کیسه خلیفه می بخشد) (35/الف)

(وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِرَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا) (الانعام/136)

آن ها [=مشرکان] سهمی از آن چه خداوند از زراعت و چهارپایان آفریده برای او [خدا] قرار دادند و سهمی برای بت ها! (مکارم)

اگر بینی که نابینا و چاه است اگر خاموش بنشینی گناه است

(36/الف)

(وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا) (آل عمران/ 103)

و شما بر لب حفره ای از آتش بودید خدا شما را از آن نجات داد (مکارم)

(این آشی است که خودت برای خودت پختی) (37/الف)

(هَذَا مَا كَنْزُكُمْ لَأَنفُسِكُمْ) (التوبة/35)

این است آن چه برای خود اندوختید. (فولادوند)

(از ترس قالب تهی کردن) (38/ الف)

(كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ) (الاحزاب/19)

که گویی می خواهند قالب تهی کنند! (مکارم)

(از ماست که بر ماست) (39/ الف)

(وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ) (الملک/10)

و می گویند: «اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم، در میان دوزخیان نبودیم!» (مکارم)

(از چاله در آمد به چاه افتاد) (40/ الف)

(قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ، ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا) (الكهف/87)

گفت: «اما کسی را که ستم کرده است مجازات خواهیم کرد، سپس به سوی پروردگارش باز می گردد و خدا او را مجازات شدیدی خواهد کرد!» (مکارم)

(اندازه نگه دار که اندازه نکوست) (41/ الف)

(كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا) (الاعراف/31)

و از (نعمت های الهی) بخورید و بیاشامید ولی اسراف نکنید (مکارم)

(اسب ترکمنی است، هم از توبره می خورد هم از آخور) (42/الف)

(وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ) (النساء/2)

و اموال آنان را همراه اموال خود مخورید (فولا دوند)

(سَتَجِدُونَ آخِرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ) (النساء/91)

به زودی گروهی دیگر را خواهید یافت که می خواهند از شما آسوده خاطر و از قوم خود [نیز] ایمن باشند (فولا دوند)

(وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ؛ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا) (البقرة/9)

گروهی از مردم کسانی هستند که می گویند: به خدا و روز رستاخیز ایمان آورده ایم. در حالی که ایمان ندارند می خواهند خدا و مؤمنان را فریب دهند (مکارم)

(این کار را بکن گناهش گردن من) (43/الف)

(اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطِيئَتَكُمْ) (1) (العنكبوت/12)

«راه ما را پیروی کنید و گناهتان به گردن ما» (فولا دوند)

(از دور پاییدن) (44/الف)

(فَبَصَّرْتُ بِهِ، عَنْ جُنُبٍ) (القصص/11)

آن گاه دورا دور او را می پایید. (خرم)

ص: 34

1- تذکر: قرآن کریم در ذیل همین آیه، این دیدگاه را نکوهش نموده می فرماید: (وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) (العنكبوت/12) «آنان هرگز چیزی از گناهان ایشان را بر دوش نخواهند گرفت آنان به یقین دروغگو هستند». (مکارم)

(این خط و این نشان) (45/الف)

(كَأَلَا سَوْفَ تَعْلَمُونَ؛ ثُمَّ كَلَا سَوْفَ تَعْلَمُونَ) (التكاثر/ 3 و 4)

نه چنین است، زودا که بدانید باز هم نه چنین است، زودا که بدانید. (فولادوند)

(اول پند، وانگه بند) (46/الف)

(فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَصَاجِعِ وَاصْرُبُوهُنَّ) (النساء/ 34)

پند و اندرز دهید! (اگر مؤثر واقع نشد) در بستر از آن ها دوری نمایید! و (اگر هیچ راهی جز شدت عمل برای وادار کردن آن ها به انجام وظایفشان نبود) آن ها را تنبیه کنید! (مکارم)

(المفلس في امان الله) (47/الف)

(وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ) (البقرة/ 280)

و اگر (بدهکار) قدرت پرداخت نداشته باشد او را تا هنگام توانایی، مهلت دهید! (مکارم)

(وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ) (التوبة/ 91)

و آن ها که وسیله ای برای انفاق (در راه جهاد) ندارند ایرادی نیست (که در میدان جنگ شرکت نجویند) (مکارم)

ص: 35

(از ترس چشمانش از حدقه در آمد) (1) و (2) (48/الف)

(تَدَوُّرُ أَعْيُنِهِمْ) (الاحزاب/ 19)

و چشمانش در حدقه می چرخد. (مکارم)

(انسان بنده احسان است) (49/الف)

(أَدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/ 34)

بدی را با نیکی دفع کن ناگاه (خواهی دید) همان کسی که میان تو و او دشمنی است گویی دوستی گرم و صمیمی است! (مکارم)

(انگشت تعجب به دهان گرفتن) (50/الف)

(فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ) (ابراهیم/ 9)

(از روی تعجب و استهزاء) دست بر دهان گرفتند. (مکارم)

(از محبت خاها گل می شود) (51/الف)

(ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ) (المؤمنون/ 96)

بدی را به بهترین راه و روش دفع کن و پاسخ بدی را به نیکی ده! (مکارم)

ص: 36

1- نظیر این ضرب المثل: از ترس چشمانش به این طرف و آن طرف می چرخد.

2- نگا: چشم هایش از ترس از حرکت ایستاد

(فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) (طه/44)

اما به نرمی با او سخن بگوئید؛ شاید متذکر شود یا (از خدا) بترسد! (مکارم)

(اگر لایبی بلدی چرا خوابت نمی برد) (52/الف)

(أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را فراموش می کنید. (فولادوند)

(لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

چرا سخنی می گوئید که عمل نمی کنید؟! (مکارم)

(اگر راست گفתי ریشت خلاص و گرنه خونت حلال) (53/الف)

(قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ) (النمل/27)

(سلیمان) گفت: ما تحقیق می کنیم بینیم راست گفتی یا از دروغگویان هستی؟ (مکارم)

(اگر شریک خوب بود خدا هم برای خودش شریک می گرفت) (54/الف)

(وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكَ فِي الْمُلْكِ) (الاسراء/111)

و نه شریکی در حکومت دارد. (مکارم)

(اگر علی ساریان است می داند شتر را کجا بخواباند) (1) و (2) (55/الف)

(اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ) (الانعام/ 124)

خداوند آگاه تر است که رسالت خویش را کجا قرار دهد! (مکارم)

(از بس ترسیده بود داشت قالب تهی می کرد) (3) (56/الف)

(كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ) (الانفال/ 6)

(و چنان ترس و وحشت آن ها را فرا گرفته بود، که) گویی به سوی مرگ رانده می شوند (مکارم)

(از فلانی دلخور مباش) (57/الف)

(فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ) (الاعراف/ 2)

و نباید از ناحیه آن ناراحتی در سینه داشته باشی! (مکارم)

(اللهم بیر بیر = تائی در امور و طیّ مراحل کردن) (58/الف)

(خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) (هود/ 7)

آسمان ها و زمین را در شش روز [= شش دوران] آفرید. (مکارم)

ص: 38

1- نگا: چه باک از موج بحر آن را که دارد نوح کشتیان

2- نظیر این ضرب المثل: تا تو را نوح است کشتیان، ز طوفان غم مخور

3- نظیر این ضرب المثل داشت سگته می کرد.

(از عصبانیت بمیر) (59/الف)

(مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ) (آل عمران/119)

به خشم خود بمیرید (فولا دوند)

(از این گوش بشنو و از آن یکی بیرون کن) (1) (60/الف)

(يَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) (النساء/46)

شنیدیم و نافرمانی کردیم (فولا دوند)

(این ره که تو می روی به ترکستان است) (2) (61/الف)

(وَلَا تَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَقَرَّبَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ) (الانعام/153)

و از راه های پراکنده (و انحرافی) پیروی نکنید، که شما را از طریق حق، دور می سازد! (مکارم)

(از مکافات عمل غافل مشو *** گندم از گندم بروید جوز جو) (3) (62/الف)

(مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ ي) (النساء/123)

هر کس عمل بدی انجام دهد کیفر داده خواهد شد. (مکارم)

ص: 39

1- از این گوش می گیرد و از آن گوش در می کند.

2- نگا: سوراخ دعا گم کردن

3- نگا: گندم از گندم بروید جوز جو

(فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ؛ وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ) (الزلزله/7 و 8)

پس هر کس هم وزن ذره ای کار خیر انجام دهد آن را می بیند! (مکارم)

(أشكس زیر مشکش) (1) (63/الف)

(وَيَخْرُونَ لِلأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا) (الاسراء/109)

آن ها (بی اختیار) به زمین می افتند و گریه می کنند: و (تلاوت این آیات همواره) بر خشوعشان می افزاید (مکارم)

(تَوَلَّوْا وَأَعْيَتْهُمْ نَقِيضُ مِنَ الدَّمْعِ) (التوبة/92)

(از نزد تو) بازگشتند در حالی که چشمانشان از اندوه اشکبار بود (مکارم)

(أشك تمساح ریختن) (2) (64/الف)

(وَجَاءَ وَ آبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ) (يوسف/16)

(برادران یوسف) شب هنگام، گریان به سراغ پدر آمدند (مکارم)

(این به آن در) (65/الف)

(وَجَزُوا سَيِّئَةً سَيِّئَةً تَمْلُهَا) (الشوری/40)

کیفر بدی مجازاتی است همانند آن (مکارم)

ص: 40

1- کنایه از پرگریه بودن دل رحم بودن

2- کنایه از گریه دروغین و تقلب و تزویر

(بنده شناس خداست) (66/ب)

(قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (القصص / 85)

بگو: پروردگارم بهتر می داند چه کسی هدایت آورده و چه کسی در گمراهی آشکار است (فولادوند)

(إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ) (النحل/125) و (القلم/7)

پروردگارت از هر کسی بهتر میداند چه کسی از راه او گمراه شده است؛ و او به هدایت یافتگان داناتر است. (مکارم)

(فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى) (النجم/32)

پس خودتان را پاک مشمارید. او به [حال] کسی که پرهیزگاری نموده داناتر است. (فولادوند)

نگا: (نجم/30)

(بیگانه اگر وفا کند خویش [1](#) من است) (67/ب)

(فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخِوُنْكُمْ فِي الدِّينِ) (التوبة/11)

(ولی) اگر توبه کنند، نماز را برپا دارند، و زکات را بپردازند، برادر دینی شما هستید.

ص: 41

(بی عیب خداست) (68/ب)

(سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ) (الصفات/ 180)

منزه است پروردگار تو، پروردگار عزّت (وقدرت). از آن چه آنان توصیف می کنند (مکارم)

(بی دعوت به خانه خدا هم نمی روند) (69/ب)

(لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا) (النور/ 27)

در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید تا اجازه بگیرید (مکارم)

(وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا) (الاحزاب/ 53)

اما هنگامی که دعوت شدید داخل شوید (مکارم)

(به دعای گریه سیاه باران نمی آید) (70/ب)

(وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ) (الرعد/ 14)

و دعای کافران جز در گمراهی نیست [و مستجاب نمی شود] (مکارم با تصرف)

(با همه بله با ما هم بله) (1) (71/ب)

(ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) (الانعام/ 23)

سپس پاسخ و عذر آن ها چیزی جز این نیست که می گویند: «به خداوندی که پروردگار ماست سوگند که ما مشرک نبودیم!» (مکارم)

ص: 42

(بی گذار به آب نزن) (72/ب)

(وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ) (البقرة/ 195)

و خود را با دست خود به هلاکت نیفکنید (مکارم)

(بی مایه فطیر است) (73/ب)

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) (الرعد/ 11)

در حقیقت، خدا حال قومی را تغییر نمی دهد تا آنان حال خود را تغییر دهند (فولادوند)

(بین الاحباب تسقط الآداب) (74/ب)

(لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْكُمْ مَفَاتِحُهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ) (النور/ 61)

بر نابینا و لنگ و بیمار و بر شما ایرادی نیست که از خانه های خودتان بخورید، یا از خانه های پدرانتان یا خانه های مادرانتان یا خانه های برادرانتان یا خانه های خواهرانتان یا خانه های عموهایتان یا خانه های عمه هاییتان یا خانه های دایی هاییتان یا خانه های خاله هاییتان یا آن [خانه هایی] که کلیدشان را در اختیار دارید یا [خانه] دوستان (فولادوند)

ص: 43

(به بوی کباب رفت دید خر داغ (1) می کنند) (75/ب)

(أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً) (النور/39)

اعمالشان همچون سرابی است در یک کویر که انسان تشنه از دور آن را آب می پندارد (مکارم)

(به حسنت نواز به یک تب بند است *** به مالت نواز به یک شب بند است) (76/ب)

(فَلَا تَغُرَّتْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّتْكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ) (لقمان/33)

پس مبدا زندگانی دنیا شما را بفریبد و مبدا (شیطان) فریبکار شما را به (کرم) خدا مغرور سازد. (مکارم)

(فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا) (الكهف/40)

شاید پروردگارم بهتر از باغ توبه من بدهد و مجازات حساب شده ای از آسمان بر باغ توفرو فرستد. (مکارم)

(به خدا واگذارش می کنم) (77/ب)

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ) (غافر/44)

و کارم را به خدا می سپارم (فولا دوند)

ص: 44

1- داغ کردن: با آتش بر بدن حیوان نشان نهادن

(به ماه می گوید تو در نیا تا من در آیم) (78/ب)

(فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ) (یوسف/31)

هنگامی که چشمشان به او افتاد او را بسیار بزرگ (و زیبا) شمردند و از شدت زیبایی [و شگفت زده شدند] (مکارم)

(با مردم زمانه سلامی و والسلام) (79/ب)

(وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (الفرقان/63)

و هنگامی که جاهلان آن ها را مخاطب سازند (و سخنان نابخردانه گویند)، به آن ها سلام می گویند و با بی اعتنایی و بزرگواری می گذرند (مکارم)

(با سیلی صورت خود را سرخ نگه می دارد) (80/ب)

(تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا) (البقرة/273)

از چهره هایشان می شناسی؛ و [به خاطر عزت نفس] هرگز با اصرار چیزی از مردم نمی خواهند (مکارم با تصرف)

(بازی اشکنک داره، سر شکستک داره) (81/ب)

(إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَ تَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ) (یوسف/17)

ای پدر ما رفتیم مسابقه دهیم و یوسف را پیش کالای خود نهادیم. آن گاه گرگ او را خورد. (فولادوند)

(بود و نبودش یکی است) (82/ب)

(سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَمِتُونَ) (الاعراف/193)

چه آن ها را بخوانید یا خاموش بمانید برای شما یکسان است (فولادوند)

(مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ) (یونس/18)

نه به آنان زیان می رساند و نه سودی می بخشد (مکارم)

(بزرگی به عقل است نه به سال) (83/ب)

(يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا) (مریم/43)

ای پدر! دانشی برای من آمده که برای تو نیامده است بنابراین از من پیروی کن، تا تو را به راه راست هدایت کنم (مکارم)

(بر گذشته ها صلوات) (84/ب)

(عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ) (المائدة/95)

خداوند از آن چه در گذشته واقع شده عفو کرده است. (فولادوند)

(بلبلان خاموش و خر در عرعر است) (85/ب)

(إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ) (لقمان/19)

بدترین آوازه ها بانگ خران است (فولادوند)

(به یک دست دو هندوانه نمی توان برداشت) (86/ب)

(فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً) (النساء/3)

و اگر می ترسید عدالت را (درباره همسران متعدّد) رعایت نکنید، تنها یک همسر بگیرید (مکارم)

(مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهِ) (الاحزاب/4)

خداوند برای هیچ کس دو دل در درونش نیافریده (مکارم)

(بگرد تا بگردیم) (87/ب)

(فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ) (الاعراف/71) (یونس/20 و 102)

پس شما منتظر باشید من هم با شما انتظار می کشم! (شما انتظار شکست من و من انتظار عذاب الهی برای شما!) (مکارم)

(برگشتیم اول خط = بر می گردیم اوّل خط) (88/ب)

(سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى) (طه/21)

ما آن را به صورت اولش باز می گردانیم (مکارم)

(إِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا) (الاسراء/8)

هرگاه بر گردید، ما هم باز می گردیم (مکارم)

(به چه سازی برقصم) (89/ب)

(وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ) (الاعراف/150)

و چون موسی، خشمناک و اندوهگین به سوی قوم خود بازگشت، گفت: «پس برای من چه بد جانشینی بودید! آیا بر فرمان پروردگارتان پیشی گرفتید (فولادوند با تصرف)

(به هر کجا روی آسمان همین رنگ است) (90/ب)

(قَالَ سَنَاوِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ) (هود/43)

گفت: به زودی به کوهی پناه می برم که مرا از آب حفظ می کند (نوح) گفت: «امروز نگهداری در برابر فرمان خدا نیست مگر آن کس را که او رحم کند». (مکارم)

(به هر کس هر چه لایق بود دادند) (1) و (2) (91/ب)

(قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ) (طه/50)

گفت: «پروردگار ما کسی است که هر چیزی را خلقتی که در خور اوست داده، سپس آن را هدایت فرموده است» (فولادوند)

(بیدی نیست که از این بادها بلرزد) (92/ب)

(وَلَا يَخَافُونَ يَوْمًا لَا تُمْسِكُهُ أَبْصَارٌ) (المائدة/54)

و از سرزنش هیچ ملامتگری نمی ترسند (فولادوند)

(فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا أَسْتَكَانُوا) (آل عمران/146)

آن ها هیچ گاه در برابر آن چه در راه خدا به آنان می رسید سست و ناتوان نشدند و تن به تسلیم ندادند؛ (مکارم)

ص: 48

1- نگا: خلاق هر چه لایق

2- نگا: از آن روزی که عالم را نهادند به هر کس هر چه لایق بود دادند.

(با حلوا حلوا گفتن دهان شیرین نمی شود) (93/ب)

(لَيْسَ أَمْرُهُمْ لِيَخْرُجْنَ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةَ مَعْرُوفَةَ) (النور/53)

اگر به آنان فرمان دهی (از خانه و اموال خود) بیرون می روند (و جان را در طبقِ اخلاص گذارده تقدیم می کنند)؛ بگو «سوگند یاد نکنید شما طاعت خالصانه نشان دهید» (مکارم)

(به عمل کار برآید به سخنرانی نیست) (94/ب)

(لَمْ يَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

چرا سخنی می گوید که عمل نمی کنید (مکارم)

(وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجْنَ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةَ مَعْرُوفَةَ) (النور/53)

آن ها با نهایت تأکید سوگند یاد کردند که اگر به آنان فرمان بدهی (از خانه و اموال خود) بیرون می روند (و جان را در طبق اخلاص گذارده تقدیم می کنند)؛ بگو: «سوگند یاد نکنید، شما طاعت خالصانه نشان دهید.» (مکارم)

(أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را فراموش می کنید (فولا دوند)

(به رویاه گفتند شاهدت کیست؟ گفت: دم!) (95/ب)

(وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ) (النور/6)

و کسانی به زنانشان تهمت می زنند و شاهدی جز خویشان ندارند (خرم)

(با خدا باش و پادشاهی کن) (96/ب)

(قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا) (ص/35)

گفت: پروردگارا: مرا بیامرز و به من فرمانروایی ببخش (خرّم)

(وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَلِغُ أَمْرِهِ) (الطلاق: 3)

و هر کس بر خدا توکل کند کفایت امرش را می کند؛ خداوند فرمان خود را به انجام می رساند (مکارم)

(با زبان خوش مار را می توان از سوراخ بیرون آورد) (97/ب)

(أَذْفَعُ بِأَلْيَتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/ 34)

بدی را با نیکی دفع کن ناگاه خواهی دید کسی که میان تو و او دشمنی است گویی دوستی گرم و صمیمی است (مکارم)

(فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) (طه/ 44)

اما به نرمی با او سخن بگویید شاید متذکر شود یا از خدا بترسد. (مکارم)

(به اندازه یک چشم بر هم زدن) (98/ب)

(كَلِمَاحٍ بِالْبَصَرِ) (القمر/ 50)

همچون یک چشم بر هم زدن (مکارم)

(أَنَا أَتِيكَ بِهِ، قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ) (النمل/ 40)

پیش از آن که چشم بر هم زنی آن را نزد تو خواهم آورد. (مکارم)

ص: 50

(بهشت آن جاست که آزاری نباشد) (99/ب)

(لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِينَ) (الحجر/48)

نه رنجی در آن جا (بهشت) به آنان می رسد و نه از آن جا بیرون رانده می شوند. (فولادوند)

(لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ) (فاطر/35)

نه در آن جا (بهشت) رنجی به ما می رسد و نه سستی و واماندگی! (مکارم)

به گمراه گفتند: سمت چیست؟ گفت: راهنما! (100/ب)

(وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ) (البقرة/11)

و هنگامی که به آنان گفته شود: «در زمین فساد نکنید» می گویند: ما فقط اصلاح کننده ایم» (مکارم)

(بهشت را به بها می دهند و به بهانه نمی دهند) (101/ب)

(لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) (یونس/26)

کسانی که نیکی کردند پاداشی نیک و افزون بر آن دارند؛ و تاریکی و ذلت، چهره هایشان را نمی پوشاند؛ آن ها اهل بهشتند و جاودانه در آن خواهند ماند. (مکارم)

(تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا) (مریم/63)

این همان بهشتی است که به هر یک از بندگان خود که پرهیزگار باشند به میراث می دهیم (فولادوند)

(بسیار سفر باید تا پخته شود خامی) (102/ب)

(أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا) (الحج/46)

آیا آنان در زمین سیر نکردند تا دل‌هایی داشته باشند که حقیقت را با آن درک کنند؛ یا گوش‌های شنوایی که با آن (ندای حق را) بشنوند؟! (مکارم)

(بسم الله، این گوی و این میدان = این گوی این میدان) (1) (103/ب)

(وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ، وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) (البقرة/23)

و اگر در آن چه بر بنده خود نازل کرده ایم شک دارید پس اگر راست می‌گویید سوره‌ای مانند آن بیاورید و گواهان خود را - غیر خدا - فراخوانید. (فولا دوند)

(أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) (هود/13)

آیا می‌گویند: «او به دروغ این (قرآن) را (به خدا) نسبت داده (و ساختگی است)»؟! بگو: شما ده سوره ساختگی همانند این قرآن بیاورید و تمام کسانی را که می‌توانید - غیر از خدا - (برای این کار) دعوت کنید! (مکارم)

نگا: (یونس/38)

(با هر دستی بدهی از همان دست پس می‌گیری) (104/ب)

(وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ) (الانفال/60)

و هر چه در راه خدا انفاق کنید به طور کامل به شما بازگردانده می‌شود و به شما ستم نخواهد شد (مکارم)

ص: 52

(فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا) (الانعام/ 104)

پس هر که به دیده بصیرت بنگرد به سود خود او و هر کس از سر بصیرت ننگرد به زیان خود اوست (فولادوند)

(هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ) (النمل/ 90)

آیا جزایی جز آن چه عمل می کردید خواهید داشت؟! (مکارم)

(إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لَأَنْفُسِكُمْ) (الاسراء/ 7)

اگر نیکی کنید به خود نیکی کرده اید (فولادوند)

(با هر سختی آسانی است) (1) و (2) (105/ب)

(إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (الشرح/ 6)

(آری) مسلماً با (هر) سختی آسانی است. (مکارم)

(سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا) (الطلاق/ 7)

خداوند به زودی بعد از سختی ها آسانی قرار می دهد (مکارم)

(با پنبه سر بریدن = با پنبه سر می بُرد) (3) (106/ب)

(سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ؛ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ) (الاعراف/ 182 و 183)، (قلم/ 44 و 45)

به تدریج از جایی که نمی دانند گریبانشان را خواهیم گرفت و به آنان مهلت می دهیم، نمی دانند که تدبیر من استوار است (فولادوند)

ص: 53

1- توضیح: یعنی بعد از هر سختی و محنتی، راحتی و گشایشی است.

2- نگا: از پی هر گریه آخر خنده ای است.

3- نگا: نفهمید از کجا خورد

(فَأَخَذْنَهُمْ بَعْتَهُ وَهُمْ لَا يُشْعُرُونَ) (الاعراف/ 95)

پس در حالی که بی خبر بودند بناگاه (گریبان) آنان را گرفتیم (فولادوند)

نگا: (نمل/ 51)، (نحل/ 26)، (نحل/ 45)، (زمر/ 25)، (شعراء/ 202)

(برادر را به جای برادر نمی گیرند) (107/ب)

(فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ، قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَطَالِمُونَ) (یوسف/ 78 و 79)

یکی از ما را به جای او (بنیامین) بگیر؛ ما تو را از نیکو کاران می بینیم. گفت: «پناه بر خدا که ما غیر از آن کسی که متاع خود را نزد او یافته ایم بگیریم، در آن صورت، از ظالمان خواهیم بود.» (مکارم)

(لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/ 164)، (الاسراء/ 15)، (فاطر/ 18) و (زمر/ 7)

و هیچ گناهکاری گناه دیگری را متحمل نمی شود (مکارم)

نگا: نجم/ 38

(به یک کشمش گرمیاش می شود و به یک غوره سردیش) (1) (108/ب)

(وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا) (النساء/ 28)

و انسان ناتوان آفریده شده است (فولادوند)

(وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ) (الروم/ 36)

و هنگامی که رحمتی به مردم بچشانیم، از آن خوشحال می شوند؛ و هرگاه رنج و مصیبتی به

ص: 54

خاطر اعمالی که انجام داده اند به آن ها برسد، ناگهان مأیوس می شوند. (مکارم)

(إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا) (المعارج/ 21-19)

بی گمان انسان ناشکیب آفریده شده است چون شر به او رسد بی تاب است و چون خیر به او رسد باز دارنده است (خرم)

(بی پیر نرو تو در خرابات *** هر چند سکندر زمانی) (109/ب)

(كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) (الاحزاب 21)

برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود (مکارم)

(أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ) (النساء/ 59)

خدا را اطاعت کنید و پیامبر و اولیای امر خود را [نیز] اطاعت کنید (فولادوند)

(وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ) (التوبة/ 119)

و با صادقان باشید! (مکارم)

(بشکند این دست که نمک ندارد) (1) (110/ب)

(فَكَفَّرْتَ بِالنَّعْمِ) (النحل/ 112)

اما به نعمت های خدا ناسپاسی کردند. (فولادوند با تصرف)

(أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ) (الكهف/ 37)

آیا به خدایی که تو را از خاک آفرید کافر و ناسپاس شدی (مکارم با تصرف)

ص: 55

(به در می گویم دیوار تو گوش کن) (111/ب)

(لَسْتُ أَشْرَكَتَ لِيَجْبَطَنَّ عَمَلُكَ) (الزمر/ 65)

اگر مشرک شوی تمام اعمالت تباه می شود (منظور امت است هر چند مخاطب رسول خدا صلی الله علیه و اله می باشد) (مکارم و نمونه)

(إِنَّمَا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ) (1) (الاسراء/ 23)

هرگاه یکی از آن دو یا هر دوی آن ها نزد تو به سن پیری رسیدند کمترین اهانتی به آن ها روا مدار (مکارم - تفسیر اطیب البیان)

(فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ) (الشعراء/ 213)

(ای پیامبر!) هیچ معبودی را با خداوند مخوان که از معذبین خواهی بود (مکارم)

ص: 56

1- توضیح بنابر آن که خطاب آیه به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله باشد این آیه از باب به در می گویم دیوار تو گوش کن [ایاک اعنی و اسمعی یا جاره] خواهد بود زیرا پدر پیامبر قبل از تولد آن حضرت و مادر پیامبر در هنگام طفولیت آن حضرت از دنیا رفتند و به سنین پیری، نرسیدند.

(پیری است و هزار عیب) (112/پ)

(وَمَنْ نَعْمَرُهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ) (یس/68)

هر کس را طول عمر دهیم، در آفرینش واژگونه اش می کنیم (و به ناتوانی کودکی باز می گردانیم)، آیا اندیشه نمی کنند؟! (مکارم)

(وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِدُّ إِلَى أَزْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا) (الحج/5)

بعضی از شما به نامطلوب ترین سنین بالای عمر می رسند، تا بعد از علم و آگاهی، چیزی ندانند (و همه را فراموش کنند) (مکارم)

(پایت را به اندازه گلیمت دراز کن = پا بیش از گلیم خود دراز مکن) (113/پ)

(لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ) (النور/27)

در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید (مکارم)

(لَا تَعْتَدُوا) (البقرة/190)

از حد تجاوز نکنید (مکارم)

(پنج انگشت برادرند ولی برابر نیستند) (114/پ)

(تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ) (البقرة/253)

اینان پیامبرانی هستند که بعضی را بر بعضی برتری بخشیده ایم. (خرّم)

(پشت سر مرده بد نباید گفت) (115/پ)

(وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ) (البقرة/ 154)

و به آن ها که در راه خدا کشته می شوند، مرده نگوئید! بلکه آنان زنده اند، ولی شما نمی فهمید (مکارم)

(وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ) (الحجرات/ 12)

هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکند آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟! (به یقین) همه شما از این امر کراهت دارید. (مکارم)

(پسندم آن چه را جانان پسندند) (116/پ)

(وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) (النساء/ 65)

و به خوبی [به حکم تو] گردن بگذارند و تسلیم شوند (خرم)

(وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) (الاحزاب/ 56)

و به فرمایش به خوبی گردن نهید و تسلیم شوید (فولادوند)

(پایان شب سیه سپید است) (1) (117/پ)

(إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (الشرح/ 6)

(آری) مسلماً با (هر) سختی آسانی است. (مکارم)

ص: 58

1- نگا: دیو چو بیرون رود فرشته در آید.

(فَمَحَوْنَا آيَةَ الْأَنْثَىٰ وَجَعَلْنَا آيَةَ التَّهَارِ مُبْصِرَةً) (الاسراء/12)

سپس نشانه شب را محو کرده و نشانه روز را روشنی بخش ساختیم (مکارم)

(وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا) (الاسراء/81)

و بگو: «حق آمد، و باطل نابود شد؛ یقیناً باطل نابود شدنی است!» (مکارم)

(پلید جفت پلید است و پاک همسر پاک) (118/پ)

(الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ) (النور/26)

زنان پلید برای مردان پلیدند، و مردان پلید برای زنان پلید و زنان پاک برای مردان پاک (فولادوند)

(پیامی است از مرگ موی سفید) (119/پ)

(قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا) (مریم/4)

گفت: «پروردگارا! استخوانم سست شده؛ و شعله پیری تمام سرم را فرا گرفته» (مکارم)

(پیش قاضی و بازی) (1) (120/پ)

(ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) (الانعام/23)

سپس پاسخ و عذر آن ها، چیزی جز این نیست که می گویند: «به خداوندی که پروردگار ماست سوگند که ما مشرک نبودیم!» (مکارم)

ص: 59

(تو آن ور جو، من این ور جو) (1) (121/ت)

(لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) (الکافرون/6)

دین شما برای خودتان و دین من برای خودم (فولا دوند)

(لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ) (یونس / 41)

عمل من برای من و عمل شما برای شماست! (مکارم)

(تختم مرغ دزد، شتر دزد می شود) (2) (122/ت)

(ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ) (الروم/10)

سپس سر انجام کسانی که اعمال بد مرتکب شدند به جایی رسید که آیات خدا را تکذیب کردند و آن را به مسخره گرفتند! (مکارم)

(تا مرد سخن نگفته باشد *** عیب و هنرش نهفته باشد) (123/ت)

(فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ) (یوسف/54)

هنگامی که (یوسف نزد وی آمد و) با او صحبت کرد (پادشاه به عقل و درایت او پی برد و) گفت: «تو امروز نزد ما جایگاه والا داری، و مورد اعتماد هستی!» (مکارم)

(وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ) (محمد/30)

هر چند می توانی آن ها را از طرز سخنانشان بشناسی (مکارم)

ص: 60

1- نگا: موسی به دین خود عیسی به دین خود

2- نگا: دزد که به دزد بزند شاه دزد است.

ص: 61

(لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا) (المائدة/ 93)

توضیح: کلمه آمنوا هم چنین کلمه اتقوا در این آیه شریفه 3 بار تکرار شده است. وجه استشهاد این آیه 3 بار تکرار شدن این دو کلمه است از این رو از ترجمه آیه خودداری شد.

(تا نباشد چیزی که مردم نگویند چیزها) (27/ت)

(وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (یوسف/ 30)

و [دسته ای از] زنان در شهر گفتند: «زن عزیز از غلام، خود کام خواسته و سخت خاطر خواه او شده است به راستی ما او را در گمراهی آشکاری می بینیم» (فولادوند)

(قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ) (الانبیاء/ 60)

(گروهی) گفتند: «شنیدیم نوجوانی (از مخالفت با) بت ها سخن می گفت که او را ابراهیم می گویند.» (مکارم)

(تا بوده چنین بوده و تا باد چنین باد) (128/ت)

(وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا) (فاطر/ 43)

و هرگز برای سنت الهی تغییری نمی یابی! (مکارم)

(وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا) (الاسراء/ 77)

و هرگز برای سنت ما تغییر و دگرگونی نخواهی یافت (مکارم)

(تا پول داری رفیقتم دنبال بند کیفتم) (129/ت)

(فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ فَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ) (النساء/141)

(منافقان همان ها هستند) که اگر فتح و پیروزی نصیب شما گردد، می گویند مگر ما با شما نبودیم؟ (پس ما نیز در افتخارات و غنایم شریکیم) (مکارم)

(تونیکی می کن و در دجله انداز *** که ایزد در بیابانت دهد باز) (130/ت)

(مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا) (الانعام/160)

هر کس کار نیکی بجا آورد ده برابر آن پاداش دارد (مکارم)

(مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا) (القصص/84) و (النمل/89)

کسانی که کار نیکی انجام دهند پاداشی بهتر از آن خواهند داشت. (مکارم)

(أَذْفَعُ بِآلَتِي هِيَ أَحْسَنُ) (فصلت/34)

بدی را با نیکی دفع کن (مکارم)

(توانا بود هر که دانا بود = دانایی و توانایی) (131/ت)

(إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ) (النحل/70)

خداوند دانا و تواناست (مکارم)

(قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ) (النمل/40)

(اما) کسی که دانشی از کتاب (آسمانی) داشت، گفت: «پیش از آن که چشم بر هم زنی آن را نزد تو خواهم آورد!» (مکارم)

(تر و خشک با هم می سوزند) (132/ت)

(وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً) (الانفال/ 25)

و از فتنه ای بپرهیزید که تنها به ستمکاران شما نمی رسد (بلکه همه را فرا خواهد گرفت؛ چرا که دیگران سکوت اختیار کردند). (مکارم)

(تمام نقشه هایش نقش بر آب شد) (133/ت)

(حَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا) (هود/ 16)

و آن چه را در دنیا (برای غیر خدا) انجام دادند بر باد می رود (مکارم)

(وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِرِينَ) (آل عمران/ 54)

و (یهود و دشمنان مسیح، برای نابودی او و آئینش نقشه کشیدند، و خداوند (بر حفظ او و آئینش) چاره جویی کرد و خداوند بهترین چاره جویان است. (مکارم)

(تره به بذرش می رود حسنی به بابا!) (134/ت)

(وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا) (نوح/ 27)

و جز نسلی فاجر و کافر به وجود نمی آورند! (مکارم)

(تعریف آن است که دشمن بکند) (135/ت)

(قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ) (یوسف/ 51)

زنان در پاسخ پادشاه گفتند: «منزه است خدا، ما هیچ در او [یوسف] نیافتیم!» (مکارم)

(فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانَ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزِيءٌ لَا تَرَوُنَّ) (الانفال/48)

پس هنگامی که دو گروه، یکدیگر را دیدند [شیطان] به عقب برگشت و گفت: «من از شما بیزارم من چیزی را می بینم که شما نمی بینید»
(فولادوند)

(تکیه بر جای بزرگان نتوان زد به گزاف) (136/ت)

(أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى؛ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى) (النازعات/ 24 و 25)

من پروردگار برتر شما هستم از این رو خداوند او را به عذاب آخرت و دنیا گرفتار ساخت (مکارم)

(وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) (الانعام/93)

چه کسی ستمکارتر است از کسی که دروغی به خدا ببندد، یا بگوید: «بر من، وحی فرستاده شده» در حالی که به او وحی نشده است و کسی که بگوید: «من نیز همانند آن چه خدا نازل کرده است نازل می کنم»؟! (مکارم)

(تیر در تاریکی رها کردن) (137/ت)

(رَجُمًا بِالْغَيْبِ) (الكهف/22)

تیر در تاریکی می اندازند (فولادوند)

(ترک عادت موجب مرض است) (138/ت)

(وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ) (الانعام/28)

و اگر هم بازگردانده شوند قطعاً به آن چه از آن منع شده بودند [بر اساس عادت] بر می گردند (فولادوند با تصرف)

ص: 65

(تقاص (1) به قیامت نمی ماند) (2) (141/ت)

(وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا) (الاسراء/58)

هیچ شهر و آبادی نیست مگر این که آن را پیش از روز قیامت هلاک می کنیم یا (اگر گناهکارند) به عذاب شدیدی گرفتارشان خواهیم ساخت؛ (مکارم)

(توی هر کاری فضولی می کند) (140/ت)

(وَلَا تَجَسَّسُوا) (الحجرات/12)

و هرگز (در کار دیگران) تجسس نکنید. (مکارم)

(توی دعوا حلوا خیر نمی کنند) (141/ت)

(وَلَا تَنَزَعُوا فِتْنَشُلُوا) (الانفال/46)

و نزاع (و کشمکش) نکنید تا سست نشوید. (مکارم)

(فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ) (القصص/15)

پس موسی مشی بدوزد و او را کشت (فولا دوند)

ص: 66

1- توضیح: مراد از تقاص مجازات است نه قصاص

2- نگا: قصاص به قیامت نمی ماند

(تا نباشد چوپتر، فرمان نبرد گاو و خر) (142/ت)

(فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) (یونس/88)

ایمان نیاورند تا عذاب دردناک را ببینند (فولا دوند)

(تو مو می بینی و من پیچش مو) (143/ت)

(إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ) (الانفال/48)

من چیزی را می بینم که شما نمی بینید، من از خدا می ترسم (مکارم)

(قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ) (طه/96)

گفت: «من چیزی دیدم که آن ها ندیدند» (مکارم)

(تو کز محنت دیگران بی غمی *** نشاید که نامت نهند آدمی) (144/ت)

(وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَیَتَوَلَّوْا رُءُوسَهُمْ فَرِحُونَ) (التوبة/50)

و اگر مصیبتی به تو رسد، می گویند: «ما تصمیم خود را از پیش گرفته ایم.» و باز می گردند در حالی که خوشحال اند. (مکارم)

(كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ) (المدثر/50)

گویی گور خرانی رمیده اند. (مکارم)

(أُولَئِكَ كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ) (الاعراف/179)

آن ها همچون چهار پایانند؛ بلکه گمراه تر! (مکارم)

(إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ) (الفرقان/44)

آنان فقط همچون چهار پایانند، بلکه گمراه ترند (مکارم)

(تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل) (145/ت)

(قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى) (طه/18)

گفت این عصای من است که بر آن تکیه می کنم و با آن برای گوسفندانم برگ فرو می تکانم و حاجت های دیگر نیز به آن دارم (خرم)

(توبه گرگ مرگ است) (146/ت)

(فَتَوَبُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/54)

پس توبه کنید و به سوی خالق خود بازگردید! و خود را [= یکدیگر را] به قتل برسانید! (مکارم)

(لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ) (التوبة/110)

همواره آن ساختمانی که بنا کرده اند در دل هایشان مایه شک [و نفاق] است، تا آن که دل هایشان پاره پاره شود (فولادوند)

(تا توانی دلی بدست، آور دل شکستن هنر نمی باشد) (147/ت)

(فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ) (آل عمران/159)

به (برکت) رحمت الهی در برابر آنان [= مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی از اطراف تو پراکنده می شدند (مکارم)

ص: 68

(جهان دیدن بهتر از جهان خوردن است) (148/ج)

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا) (الانعام/ 11)

بگو در زمین سیر و سفر کنید سپس بنگرید. (خرم)

نگا: (نحل/36)، (نمل/69)، (عنکبوت/20) و (روم/42)

(جنگ اول به از صلح آخر) (149/ج)

(قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ فَضَيْتُ فَلَا عُدُونَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) (القصص/ 28)

[موسی] گفت: «این [قرارداد] میان من و تو باشد که هر یک از دو مدت را به انجام رسانیدم بر من تعدی [روا] نباشد و خدا بر آن چه می گوئیم وکیل است». (فولادوند)

(جلوی ضرر را هر کجا که بگیرند منفعت است) (150/ج)

(فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ) (الکھف/77)

دیواری را در آن جا دیدند که می خواست فروریزد [خضر] آن را برپا داشت. (خرم)

(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ ، مِنْ ضُرٍّ) (الانبیاء/ 84)

ما دعای او را مستجاب کردیم؛ و ناراحتی هایی را که داشت برطرف ساختیم. (مکارم)

(جواب ابلهان خاموشی است) (151/ج)

(وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (الفرقان/63)

و هنگامی که جاهلان آن ها را مخاطب سازند (و سخنان نابخردانه گویند)، به آن ها سلام می گویند (و با بی اعتنایی و بزرگواری می گذرند) (مکارم)

(جوانی کجایی که یادت بخیر) (152/ج)

(قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً) (هود/80)

[لوط] گفت: «کاش برای مقابله با شما قدرتی داشتم (منظور نیروی جوانی است) (فولا دوند با تصرف)

(جان به لب رسیدن) (153/ج)

(بَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ) (الاحزاب/10)

و جان ها به لب رسیده بود (مکارم)

(إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ) (الواقعة/83)

آن گاه که [جان شما] به گلو می رسد (فولا دوند)

(جوانی نیاید ز پیر) (154/ج)

(وَمَنْ نَعْمُرُهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ) (یس/68)

و هر که را عمر دراز دهیم او را [از نظر] خلقت فرو کاسته [و شکسته] گردانیم. (فولا دوند)

(ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَ شَيْبَةً) (الروم/54)

سپس بعد از قوت ناتوانی و پیری داد (فولا دوند)

(جواب زور را زور می دهد) (1) (155/ج)

(وَجَزُوا سَيِّئَهُ سَيِّئَةً مِّثْلَهَا) (الشوری/40)

و کیفر بدی، مجازاتی است همانند آن (مکارم)

(فَمَنْ أَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَأَعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ) (البقرة/194)

هر کس به شما تجاوز کرد، همانند آن بر او تعدی کنید! (مکارم)

(وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً) (التوبة/36)

و همگی با مشرکان بجنگید، چنان که آنان همگی با شما می جنگند (فولادوند)

(فَإِنْ قَتَلْتُمْهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ) (البقرة/191)

پس اگر با شما جنگیدند آنان را بکشید. (فولادوند)

(جایی رفت که عرب نی انداخت) (156/ج)

(وَسَاءَتْ مَصِيرًا) (النساء/97 و 115)

و [دوزخ] بد سرانجامی است (فولادوند)

(إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا) (الفرقان/66)

و در حقیقت، آن [دوزخ] بد قرارگاه و جایگاهی است. (فولادوند)

(وَمَا أُولَئِكَ إِلَّا فِي جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) (التوبة/73)

و سرانجامشان جهنم است و بد سرانجامی است (خرم)

ص: 71

(جوینده یابنده است) (1) (157/ج)

(وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَافًا كَثِيرًا وَسَعَةً) (النساء/ 100)

کسی که در راه خدا هجرت کند جاهای امن فراوان و گسترده ای در زمین می یابد. (مکارم)

(فَازَتْدَا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا؛ فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا ءَاتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا) (الکھف/ 64 و 65)

پس جستجو کنان رد پای خود را گرفتند و برگشتند تا بنده ای از بندگان ما را یافتند که از جانب خود به او رحمتی عطا کرده بودیم.
(فولادوند)

(جوجه را آخر پاییز می شمارند) (2) (158/ج)

ص: 72

1- معادل این ضرب المثل چنین است: «عاقبت جوینده یابنده است.»

2- نگا: شاهنامه آخرش خوش است.

(چراغ خدا همیشه روشن است) (159/ج)

(اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) (النور/35)

خداوند نور آسمان ها و زمین است (مکارم)

(يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورُهُ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) (التوبة/32)

می خواهند نور خدا را با سخنان خویش خاموش کنند ولی خداوند نمی گذارد تا نور خود را کامل کند هر چند کافران را خوش نیاید (فولادوند)

(چاه نکن بهر کسی اول خودت بعداً کسی) (1/160/چ)

(وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ) (فاطر/43)

اما این نیرنگ ها تنها دامن صاحبانش را می گیرد (مکارم)

(چاه باید از خودش آب داشته باشد) (161/ج)

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) (الرعد/11)

در حقیقت خدا حال قومی را تغییر نمی دهد تا آنان حال خود را تغییر دهند (فولادوند)

(اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) (النور/35)

خداوند نور آسمان ها و زمین است (مکارم)

ص: 73

(چشم هایش از ترس از حرکت ایستاد) (1) (162/چ)

(تَشَخَّصُ فِيهِ الْأَبْصَرُ) (ابراهیم/42)

چشم ها در آن (به خاطر ترس و وحشت) از حرکت باز ایستاد... (مکارم)

(چرا عاقل کند کاری که باز آرد پشیمانی) (163/چ)

(فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَدِيمِينَ) (الشعراء/157)

سرانجام بر آن (ناقه) حمله نموده آن را «پی» کردند؛ (و هلاک نمودند) سپس از کرده خود پشیمان شدند! (مکارم)

(أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ) (الحجرات/6)

مبادا به گروهی از روی نادانی آسیب برسانید و از کرده خود پشیمان شوید! (مکارم)

(چراغی که به خانه روا است به مسجد حرام است) (2) (164/ج)

(يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ) (البقرة/215)

از تو می پرسند چه ببخشند بگو هر مالی که می بخشید [بهرتر است] به پدر و مادر و خویشاوندان و یتیمان و بینوایان و در راه ماندگان ببخشید حرم.

(أُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ) (الانفال/75)

و خویشاوندان نسبت به یکدیگر در احکامی که خدا مقرر داشته (از دیگران) سزاوارترند (مکارم)

ص: 74

1- نگا: از ترس چشمانش از حدقه در آمد.

2- کنایه از مراعات اولویت و اهم و مهم کردن

(چوب نرم را موریانه می خورد) (165/ج)

(مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ) (سبا/14)

کسی آن ها را از مرگ وی آگاه نساخت مگر جنبنده زمین [= موریانه] که عصای او را می خورد [تا شکست و پیکر سلیمان فرو افتاد]
(مکارم)

(چوب را که برداری، گربه دزد می گریزد) (166/چ)

(وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ) (الانفال/60)

و هر چه در توان دارید از نیرو و اسب های آماده بسیج کنید تا با این [تدارکات] دشمن خدا و دشمن خودتان را بترسانید. (فولادوند)

(وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ) (النساء/102)

و البته جانب احتیاط را فرو نگذارند و جنگ افزارهای خود را بگیرند (فولادوند)

(چه باک از موج بحر آن را که دارد نوح کشتیان) (1/167) (چ)

(فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ) (الشعراء/119)

آن گاه او [نوح] و همراهانش را در کشتی پر و گرانبار رهایی دادیم (خرّم)

ص: 75

1- نگا: اگر علی ساربان است می داند شتر را کجا بخواباند.

(چون که صد آمد نود هم پیش ماست) (168/ج)

(لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ) (النحل/31)

در آن جا هر چه بخواهند برای آنان [فراهم] است. (فولا دوند)

(چه داند آن که اشتر می چراند) (169/چ)

(فَسْتَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) (النحل/43) و (انبیاء/7)

اگر نمی دانید از آگاهان پرسید (مکارم)

(چو دخلت نیست خرج آهسته تر کن) (170/چ)

(وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ) (الاسراء/29)

و دستت را [از شدت بخل] برگردنت مبنده و نیز بسیار گشاده اش مدار (خرم)

(وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ) (لقمان/19)

و در راه رفتن خود میانه رو باش (فولا دوند)

(وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/67)

و کسانی که هرگاه اتفاق کنند نه اسراف می نمایند و نه سخت گیری؛ بلکه در میان این دو حد اعتدالی دارند (مکارم)

(چشم حسود کور شود) (171/چ)

(أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) (النساء/54)

یا این که نسبت به مردم [= پیامبر و خاندانش] و بر آن چه خدا از فضلش به آنان بخشیده، حسد می ورزند؟ (مکارم)

(چشم دیدن کارها و موفقیت های تو را ندارد) (172/چ)

(إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُوهُمْ) (آل عمران/ 120)

اگر نیکی به شما برسد، آن ها را ناراحت می کند (مکارم)

(چار دیواری اختیاری) (173/چ)

(يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ) (آل عمران/ 40)

خدا هر چه بخواهد می کند (فولا دوند)

(إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) (الحج/ 14)

خدا هر چه بخواهد انجام می دهد (فولا دوند)

(وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ) (القصص/ 68)

پروردگار تو هر چه بخواهد می آفریند (مکارم)

(چاه کن همیشه ته چاه است) (174/چ)

(وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ) (فاطر/ 43)

اما این نیرنگ ها تنها دامن صاحبانش را می گیرد. (مکارم)

(چنان نماند و چنین نیز نخواهد ماند) (1) (175/چ)

(إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/140)

اگر به شما آسیبی رسیده آن قوم را نیز آسیبی نظیر آن رسیده و ما این روزها [ی - شکست و پیروزی] را میان مردم به نوبت می گردانیم [تا پند گیرند] (فولادوند)

(إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَالْعَقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128)

چرا که زمین از آن خداوند است به هر کس از بندگان که بخواهد به میراث می دهد و نیک سرانجامی از آن پرهیزکاران است (خرم)

(فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ) (هود/49)

سبر و استقامت کن که عاقبت از آن پرهیزکاران است! (مکارم)

ص: 78

1- نگا: روزگار بر همین پایه نمی ماند

(حرف حق تلخ است) (176/ح)

(لَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْتُكَ) (هود/91)

(مردم به حضرت شعیب گفتند:) و اگر (به خاطر) قبیله کوچکت نبود، تو را سنگسار می کردیم. (مکارم)

(قَالَ أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا) (مریم/46)

گفت: ای ابراهیم آیا از خدایان من روی بر می تابی؟ اگر دست برداری سنگسارت می کنم و روزگاری طولانی از من دور شو. (خرم)

(حرف، باد هواست) (177/ح)

(يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ) (آل عمران/167)

به زبان خود چیزی می گویند که در دل هایشان نیست (مکارم)

(حسنی به مکتب نرفت وقتی هم رفت آدینه بود) (178/ح)

(آلآنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ) (یونس/51)

اکنون به آن ایمان آورید در حالی که به [آمدن] آن شتاب می نمودید؟ (فولا دوند)

(حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ ءَامَنْتُ آلآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ) (یونس/90 و 91)

هنگامی که غرقاب دامن او را گرفت گفت: ایمان آوردم... (اما به او خطاب شد:) الآن!! در حالی که قبلاً عصیان کردی (مکارم)

(حسرت گذشته را نخور) (179/ح)

(لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ) (الحديد/ 23)

تا بر آن چه از دست شما رفته اندوهگین نشوید. (فولا دوند)

(لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَبَكُمْ) (آل عمران/ 153)

تا سرانجام بر آن چه از دستتان رفت یا بر سرتان، آمد، اندوهی نخورید (خرم)

(حق گرفتنی است نه دادنی) (180/ح)

(قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنَّ اللَّهَ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِيُونَ) (المائدة/ 23)

[و] دو مرد از پروا پیشگان که خداوند بر آن ها لطف و انعام کرده بود، گفتند [بی باکانه] بر آنان از دروازه وارد شوید و چون وارد آن جا شدید پیروز خواهید شد. (خرم)

(خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ) (التوبة/ 103)

از اموال آن ها صدقه ای پاک کننده (به عنوان زکات) از آن ها بگیر (مکارم با تصرف)

(حکمش، حکم نادر است) (1) (181/ح)

(أَلَا لَهُ الْحُكْمُ) (الانعام/ 62)

بدانید که حکم و داوری مخصوص اوست. (مکارم)

ص: 80

1- توضیح: مراد نادر شاه است. یعنی حکمش حکم نافذ و لازم الاجرا است.

(حرف حساب جواب ندارد) (182/ح)

(ثُمَّ نَكِسُوا عَلَى رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ) (الانبياء/ 65)

سپس سرافکنده شدند [و گفتند] «قطعاً دانسته ای که این ها سخن نمی گویند.» (فولادوند)

(فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ) (البقرة/ 258)

در این جا آن مرد کافر مبهوت و وامانده شد. (مکارم)

(حرف راست را از بچه بشنو) (183/ح)

(و شَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا) (يوسف/ 26)

و شاهی از خانواده آن زن شهادت داد (فولادوند)

(قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا) (مریم/ 30)

[کودک] گفت: منم بنده خدا، به من کتاب داده و مرا پیامبر قرار داده است (فولادوند)

(حسابش با کرام الکاتبین است) (184/ح)

(ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ) (الغاشية/ 26)

و مسلماً حسابشان (نیز) با ماست (مکارم)

(إِنَّ حِسَابَهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ) (الشعراء/ 113)

حساب آن ها تنها با پروردگار من است اگر شما می فهمیدید! (مکارم)

(حسود هرگز نیاسود) (185/ح)

(عَصُوا عَلَيْكُمْ الْأَمْلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ) (آل عمران/119)

از شدت خشم بر شما سر انگشتان خود را به دندان می گزند! بگو: «با همین خشمی که دارید بمیرید!» (مکارم)

(حق به حق دار می رسد) (1) (186/ح)

(الْعَقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128)، (هود/49) و (القصص/83)

عاقبت از آن پرهیزگاران است! (مکارم)

(وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ) (الانبياء/105)

و در حقیقت در زبور پس از تورات نوشتیم که زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد (فولادوند)

(حرف های بزرگ تر از دهان) (187/ح)

(كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/5)

سخن بزرگی از دهانشان خارج می شود. (مکارم)

(فَحَسَرَ فَنَادَى؛ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى) (النازعات/23 و 24)

و ساحران را جمع کرد و مردم را دعوت نمود و گفت: «من پروردگار برتر شما هستم!» (مکارم)

ص: 82

(خوبی را با خوبی باید پاسخ داد) (188/خ)

(هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ) (الرحمان/60)

آیا جزای نیکی جز نیکی است؟! (مکارم)

(خواستن توانستن است) (1) (189/خ)

(فَارْزُقْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا) (الكهف/81)

از این رو خواستیم که پروردگارشان به جای او فرزندی پاک تر و با محبت تر به آن دو بدهد! (مکارم)

(خون او از خون من رنگین تر نیست) (190/خ)

(إِذْ قَالُوا لْيُؤَسِّفْ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنََّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) (يوسف/8)

هنگامی که (برادران) گفتند: «یوسف و برادرش [=بنیامین] نزد پدر، از ما محبوب ترند؛ در حالی که ما گروه نیرومندی هستیم! مسلماً پدر ما در گمراهی آشکاری است!» (مکارم)

ص: 83

(خدا وسیله ساز است) (191/خ)

(إِنَّ اللَّهَ بَلَّغَ أَمْرِهِ، قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا) (الطلاق/3)

خداوند فرمان خود را به انجام می رساند؛ و خدا برای هر چیزی اندازه ای قرار داده است (مکارم)

(أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا) (النساء/15)

یا این که راهی برای آنان قرار دهد (مکارم)

(سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا) (الطلاق/7)

خداوند به زودی بعد از سختی ها آسانی قرار می دهد (مکارم)

(خوشا آنان که دائم در نمازند) (192/خ)

(رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ) (النور/37)

مردانی که نه تجارت و نه معامله ای آنان را از یاد خدا و بر پا داشتن نماز غافل نمی کند. (مکارم)

(الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَابِمُونَ) (المعارج/23)

آن ها که نمازها را پیوسته به جا می آورند (مکارم)

نگا: (آل عمران/191)، (انبیاء/20)

(خدا وکیل) (1) (193/خ)

(وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) (القصص/ 28)

و خدا بر آن چه می گوئیم وکیل است! (فولادوند)

نگا: (یوسف/ 66)

(خانه قاضی گردو بسیار است اما شماره دارد) (194/خ)

(وَإِنْ مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ) (الحجر/ 21)

و خزائن همه چیز، تنها نزد ماست؛ ولی ما جز به اندازه معین آن را نازل نمی کنیم! (مکارم)

(جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا) (النبأ/ 36)

[این است] پاداشی از پروردگار تو عطایی از روی حساب (فولادوند)

(خائن همیشه خائف است) (195/خ)

(يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ) (التوبة/ 64)

منافقان از آن بیم دارند که سوره ای بر ضد آنان نازل گردد و به آن ها از اسرار درون قلبشان خبر دهد. (مکارم)

ص: 85

1- توضیح: معادل این ضرب المثل در زبان عرب جمله «الله وکیل» است.

(خیر الأمور اوسطها) (196/خ)

(فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ) (المائدة/ 89)

کفارہ [شکستن] آن، اطعام ده بینواست از میانگین آن چه به خانواده خود می خورانید، یا لباس آنان (خرّم)

(وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا) (البقرة/ 143)

و بدین گونه شما را امتی میانه قرار دادیم (فولا دوند)

(إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يَسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/ 67)

هرگاه انفاق کنند نه اسراف می نمایند و نه سخت گیری؛ بلکه در میان این دو حدّ اعتدالی دارند (مکارم)

(خیال می کند اینجا خانه خالی است) (197/خ)

(جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَمًا لِلنَّاسِ) (المائدة/ 97)

خداوند، کعبه - بیت الحرام را وسیله ای برای استواری و سامان بخشیدن به کار مردم قرار داده (مکارم)

(وَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعِكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ) (الحج/ 25)

و مسجد الحرام که آن را برای مردم اعم از مقیم در آن جا و بادیه نشین، یکسان قرار داده ایم [جلوگیری می کنند] (فولا دوند)

(خود کرده را تدبیر نیست) (198/خ)

(ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ) (آل عمران/ 182)، (الانفال/ 51)

این به خاطر کار و کردار پیشین شماست و [گرنه] خداوند هرگز در حق بندگان ستمگر نیست. (خرّم)

(ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلٍّ لِلْعَيْدِ) (الحج/10)

این به خاطر کار و کردار پیشین توست، و [گرنه بدان که] خداوند هرگز در حق بندگان ستمگر نیست (خرم)

(خواب، برادر مرگ است) (199/خ)

(وَهُوَ الَّذِي يَتَوَقَّعُ بِاللَّيْلِ) (الانعام/60)

او کسی است که (روح) شما را در شب به هنگام خواب می گیرد. (مکارم)

(خفته را خفته کی کند بیدار) (200/خ)

(أَقْمَنَ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى) (يونس/35)

آیا کسی که هدایت به سوی حق می کند برای پیروی شایسته تر است، یا آن کس که خود هدایت نمی شود مگر هدایتش کنند؟ (مکارم)

(خدا گلچین است) (201/خ)

(إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ) (آل عمران/33)

خداوند، آدم و نوح و آل ابراهیم و آل عمران را بر جهانیان برتری داد. (مکارم)

(اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا) (النساء/125)

خدا ابراهیم را به دوستی خود، انتخاب کرد. (مکارم)

(وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ) (طه/13)

و من تو را برگزیده ام، پس بدانچه وحی می شود گوش فرا ده (فولادوند)

(خدا روزی رسان است) (202/خ)

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ) (الذاریات/58)

خداوند روزی دهنده و صاحب قوت و قدرت است. (مکارم)

(إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ) (آل عمران/37)

خداوند به هر کس بخواهد، بی حساب روزی می دهد (مکارم)

(خدا کریم است) (203/خ)

(إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) (یونس/60)، (غافر/61)، (البقرة/243)

خداوند نسبت به مردم صاحب فضل و کرم است. (مکارم)

(إِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) (النمل/73)

مسلماً پروردگار نسبت به مردم فضل و (رحمت) دارد. (مکارم)

(وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ) (العلق/3)

و پروردگار تو که کریم ترین [کریمان] است (فولادوند)

(مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ) (الانفطار/6)

چه چیز تو را در برابر پروردگار کریمت مغرور ساخته است؟! (مکارم)

(خودم کردم که لعنت بر خودم باد) (204/خ)

(يَوَيْلُنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) (الانبیاء/14)

«ای وای بر ما به یقین ما ستمگر بودیم!» (مکارم)

(دَعُوا هَٰذَا لَكَ تُوَرِّثُنَا) (الفرقان/13)

آن جاست که مرگ [خود] را می خواهند (فولادوند)

(خدا را چه دیدی؟) (205/خ)

(فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ) (الكهف/ 40)

شاید پروردگارم بهتر از باغ توبه من بدهد (مکارم)

(خدا دل های شکسته را دوست دارد) (206/خ)

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ) (البقرة/ 222)

خداوند توبه کنندگان را دوست دارد (مکارم)

(خدا درد داده درمان را هم داده) (207/خ)

(وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ) (الانعام/ 17)، (يونس/ 107)

اگر خداوند زبانی به تو برساند هیچ کس جز او نمی تواند آن را بر طرف سازد! (مکارم)

(وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ) (الشعراء/ 80)

و هنگامی که بیمار شوم مرا شفا می دهد (مکارم)

(خدا خر را شناخت شاخش نداد) (1) (208/خ)

(وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ، لَبَعَوْا فِي الْأَرْضِ) (الشوری/ 27)

هرگاه خداوند روزی را برای بندگانش وسعت بخشد، در زمین طغیان و ستم می کنند (مکارم)

(إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ) (العلق/ 6 و 7)

به یقین انسان طغیان می کند از این که خود را بی نیاز ببیند (مکارم)

1- نگا: گربه مسکین اگر پر داشتی *** تخم گنجشک از زمین برداشتی

(خدا چشم را برای دیدن داده) (209/خ)

(أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا) (الاعراف/ 195)

یا چشمانی دارند که با آن ببینند؟! (مکارم)

(أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ) (البلد/ 8)

آیا برای او چشم قرار ندادیم (مکارم)

(أَفَلَا تُبْصِرُونَ) (القصص/ 72)، (زخرف/ 51)، (ذاریات/ 21)

آیا نمی بینید (مکارم)

(أَفَلَا يُبْصِرُونَ) (السجدة/ 27)

آیا نمی بینند؟ (مکارم)

(خدا جای حق نشسته است) (210/خ)

(إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَصِّلِينَ) (الانعام/ 57)

حکم و فرمان از آن خداست! حق را از باطل جدا می کند، و او بهترین جدا کننده (حق از باطل) است (مکارم)

(ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ) (الانعام/ 62)

سپس تمام بندگان به سوی خداوند - مولای به حقشان - برگردانیده شدند. آگاه باشید که داوری از آن اوست (فولادوند با تصرف)

(خلایق هر چه لایق) (1) (211/خ)

ص: 90

(قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبْدِينَ؛ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) (الانبیاء/53 و 54)

گفتند: «پدران خود را پرستندگان آن ها یافتیم.» گفت: «قطعاً شما و پدرانتان در گمراهی آشکاری بودید.» (فولادوند)

(إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ؛ قَالَ أُولُو حِجْثُكُمْ بِأَهْدَى مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءُكُمْ) (الزخرف/ 23 و 24)

«ما پدران خود را بر آیینی یافتیم و به آثار آنان اقتدا می کنیم.» (پیامبرشان) گفت: «آیا اگر من آیینی هدایت بخش تر از آن چه پدرانتان را بر آن یافتید آورده باشم باز هم انکار می کنید؟!» (مکارم)

توضیح: مراد از تقلید مذموم، پیروی ناآگاهانه و جاهلانه است اما پیروی از کارشناسان متعهد کاری عاقلانه و مشروع است.

(دنیا محل گذر است) (1) و (2) (213/د)

(مَتَّعَ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى) (النساء/ 77)

سرمایه زندگی دنیا ناچیز است! و سرای آخرت برای کسی که پرهیزگار باشد، بهتر است! (مکارم)

(كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ) (العنکبوت/ 57)

انسانی مرگ را می چشد، سپس شما را به سوی ما باز می گردانند (مکارم)

(دزد که به دزد بزند شاه دزد است) (3) (214/د)

(دیوار کوتاه تر از ما پیدا نکرده) (4) (215/د)

(لَا تُكَلِّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرَضِ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/ 84)

تو عهده دار کسی جز خود نیستی و مؤمنان را نیز [به کارزار] تشویق کن. (خرّم)

ص: 92

1- در حدیث علوی است (إِنَّمَا الدُّنْيَا دَارٌ مَّجَازٍ وَالْآخِرَةُ دَارُ قَرَارٍ) (خطبة 203/ نهج البلاغه دشتی)

2- نگا: «همه رفتنی هستیم»- «مرگ شتری است که در هر خانه خوابیده است».

3- نگا: تخم مرغ دزد شتر دزد می شود.

4- توضیح: کنایه از این که با وجود دیگران بار را بر دوش ما انداختن یا با وجود فرد قوی، بار را بر دوش ضعیف افکندن

(فَاذْهَبْ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ) (المائدة/24)

تو و پروردگارت بروید و (با آنان) بجنگید، ما همین جا نشسته ایم! (مکارم)

(در کار خیر، هیچ حاجت به استخاره [1](#) نیست) (د/216)

(إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا) (الانباء/90)

اینان به نیکوکاری می شتافتند، و ما را از روی امید و بیم می خواندند (خرّم)

(فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ) (البقرة/148)، (المائدة/48)

پس در کارهای نیک بر یکدیگر پیشی بگیرید (فولادوند)

(در دنیا همیشه به یک پاشنه نمی گردد) (د/217)

(وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/140)

و ما این روزهای شکست و پیروزی را میان مردم به نوبت می گردانیم [تا آنان پند گیرند] (فولادوند)

(غُلِبَتِ الرُّومُ؛ فِي أَذْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ) (الروم/2 و 3)

رومیان شکست خوردند (و این شکست) در سرزمین نزدیکی رخ داد؛ اما آنان پس از (این) شکست به زودی پیروز خواهند گردید.
(فولادوند و مکارم)

ص: 93

1- توضیح: این جا استخاره کنایه از تردید و دودلی است.

(در یک چشم بر هم زدن آماده است) (218/د)

(قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ) (النمل / 40)

پیش از آن که چشم بر هم زنی، آن را نزد تو خواهم آورد!» (مکارم)

(كَلِمَاحٍ بِالْبَصَرِ) (القمر / 50)

همچون یک چشم بر هم زدن! (مکارم)

(دُم به تله نمی دهد = فریبکار است) (219/د)

(اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) (المنافقون / 2)

آن ها سوگندهایشان را سپر ساخته اند تا مردم را از راه خدا باز دارند (مکارم)

(در ناامیدی بسی امید است *** پایان شب سیه سپید است) (1) و (2) (220/د)

(أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ) (هود / 81)

«مگر صبح نزدیک نیست؟» (فولا دوند)

(إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ) (البقرة / 218)

کسانی که ایمان آورده و کسانی که هجرت کرده و در راه خدا جهاد نموده اند، آن ها

ص: 94

1- نگا: دیو چو بیرون رود فرشته در آید.

2- نگا: صبر و ظفر از دوستان قدیمند *** بعد صبر نوبت ظفر آید

امید به رحمت پروردگار دارند و خداوند آمرزنده و مهربان است. (مکارم)

(وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ) (یوسف/87)

از رحمت خدا مأیوس نشوید (مکارم)

(لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ) (الزمر/53)

از رحمت خداوند نا امید نشوید (مکارم)

(دود از کُنده بلند می شود) (د/221)

(قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ: قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ) (هود/72 و 73)

[همسر حضرت ابراهیم] گفت: «ای وای بر من! آیا من فرزند آورم در حالی که، پیرزنم و این شوهرم پیرمردی است؟ این راستی چیز عجیبی است!» [فرشتگان] گفتند: «آیا از فرمان خدا تعجب می کنی؟!» (مکارم با تصرف)

(قَالَ رَبِّ اُنِّىْ يَكُوْنُ لِيْ غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَاَتِيْ عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا؛ قَالَ كَذٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلٰى هٰٓئِيْنٍ) (مریم/8 و 9)

[حضرت زکریا] گفت: پروردگارا! چگونه برای من فرزندی خواهد بود؟! در حالی که همسرم نازا و عقیم است، و من نیز از شدت پیری افتاده شده ام! فرمود: این گونه است؛ پروردگارت گفته این بر من آسان است. (مکارم با تصرف)

(در دنیا یک خوبی می ماند و یک بدی) (د/222)

(إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا) (مریم/96)

کسانی که ایمان آورده و کارهایی شایسته کرده اند به زودی [خداوند] رحمان برای

آنان محبتی [در دل ها] قرار می دهد (فولادوند)

(وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا) (الكهف/82)

و پدرشان مرد صالحی بود (مکارم)

(وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا) (مریم/50)

و برای آن ها نام نیک و مقام برجسته ای (در میان همه امت ها) قرار دادیم! (مکارم)

(وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ، لَعْنَةً وَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ) (هود/99)

و در این دنیا و روز قیامت به لعنت بدرقه شدند (فولادوند)

(دیوار موش دارد موش هم گوش دارد) (223/د)

(وَفِيكُمْ سَمْعُونَ لَهُمْ) (التوبة/47)

که به سخنان آن ها کاملاً گوش فرا می دهند (مکارم)

(سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ) (المائدة/42)

آن ها بسیار به سخنان تو گوش می دهند تا آن را تکذیب کنند (مکارم)

(دانستن توانستن است = دانایی و توانایی) (224/د)

(قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ) (النمل/40)

کسی که نزد او دانشی از کتاب [الهی] بود گفت: «من آن را پیش از آن که چشم خود را بر هم زنی برایت می آورم.» (فولادوند)

(إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ) (النحل/70)

خداوند دانا و تواناست! (مکارم)

(در عفو لذتی است که در انتقام نیست) (225/د)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدِّ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ (البقرة/178)

ای مؤمنان بر شما در مورد کشتگان قصاص مقرر گردیده است.... و هر که برادر [دینی] اش در حق او بخشش کند بر اوست که خوش رفتاری کند و [باید دیه را] به نیکی به او بپردازد (خرّم)

وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى (البقرة/237)

و گذشت کردن شما به تقوا نزدیک تر است. (فولادوند)

(دنیا را آب می برد او را خواب می برد) (226/د)

(أَفَأَمِنْ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ) (الاعراف 97)

آیا اهل این آبادی ها، از این ایمن اند که عذاب ما شبانه به سراغ آن ها بیاید در حالی که در خواب باشند؟! (مکارم)

(دستش به طناب سفت برسد خودش را دار می زند) (227/د)

(فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ) (الحج/15)

ریسمانی به سقف خانه خود بیاویزد و خود را حلق آویز و نفس خود را قطع کند [و تا لبه پرتگاه مرگ پیش می رود] (مکارم)

ص: 97

(دیو چو بیرون رود فرشته در آید) (1) (د/228)

(جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ) (الاسراء/ 81)

حق آمد و باطل نابود شد (مکارم)

(در دروازه را می توان بست؛ دهن مردم را نمی توان بست) (د/22)

(وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (یوسف/30)

و [دسته ای از] زنان در شهر گفتند: «زن عزیز از غلام خود کام خواسته و سخت خاطر خواه او شده است. به راستی ما او را در گمراهی آشکاری می بینیم.» (فولادوند)

(دست خدا با جماعت است) (د/230)

(لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) (التوبة/ 40)

اندوه مدار که خدا با ماست (فولادوند)

(دهان به دهانش نده) (د/231)

(وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) (الاعراف/199)

و از جاهلان روی بگردان (و با آنان ستیزه مکن)! (مکارم)

ص: 98

(در دیزی باز است حیای گربه کجا رفته است) (د/232)

(وَآتَخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ، مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجَلاً جَسَداً لَهُ، خُواراً) (الاعراف/148)

قوم موسی بعد (از رفتن) او (به میعادگاه خدا)، از زیورهای خود گوساله ای ساختند؛ جسد بی جانی که صدای گوساله داشت! (مکارم)

(در گوشی کار شیطان = سخن در گوشی کار شیطونه) (د/233)

(إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ) (المجادلة/10)

نجوا تنها از سوی شیطان است (مکارم)

(دست به هم مالیدن از فرط ناراحتی) (د/234)

(فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ) (الکهف/42)

و او به خاطر هزینه هایی که در آن [باغ] صرف کرده بود؛ پیوسته دست های خود را به هم می مالید (مکارم)

(در مثال مناقشه نیست = در مثل مناقشه نیست) (د/235)

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا) (البقرة/26)

خداوند از این که (به موجودات ظاهراً کوچکی) مانند پشه و حتی کمتر از آن، مثال بزند شرم نمی کند (مکارم)

(دیگ به دیگ می گوید رویت سیاه) (1) (236/د)

(وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ) (البقرة/113)

یهودیان گفتند که مسیحیان بر حق نیستند و مسیحیان گفتند یهودیان بر حق نیستند (خرّم)

(دل به دل راه دارد) (237/د)

(تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ) (البقرة/118)

دل ها و افکارشان مشابه یکدیگر است. (مکارم)

(دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد) (238/د)

(وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ) (النساء/102)

کافران آرزو دارند که شما از سلاح ها و متاع های خود غافل شوید (فولادوند)

(دِه جون بکن) (239/د)

(أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ) (الانعام/93)

جان خود را خارج سازید! (مکارم)

ص: 100

(درخت گردکان به این بزرگی، درخت خربزه الله اکبر) (240/د)

(خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَ مِنْ طِينٍ) (الاعراف/ 12)

مرا از آتش آفریده ای و او را از گِل (مکارم)

(دروغ شاخ و دم ندارد) (241/د)

(وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا) (الاعراف/ 28)

و هنگامی که کار زشتی انجام می دهند می گویند: «پدران خود را بر این عمل یافتیم و خداوند ما را به آن دستور داده است!» (مکارم)

(دیوانه چو دیوانه ببیند خوشش آید) (242/د)

(فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/ 138)

به قومی رسیدند که که بر [پرستش] بت های خویش همت می گماشتند. گفتند: «ای موسی، همان گونه که برای آنان خدایانی است، برای ما [نیز] خدایی قرار ده». (فولادوند)

(دروغ شاخدار) (243/د)

(كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

سخن بزرگی از دهانشان خارج می شود! (مکارم)

(دو پادشاه در یک اقلیم نمی گنجند) (244/د)

(لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ لَفَسَدَتَا) (الانبیاء/22)

اگر در آسمان و زمین جز «الله» خدایان دیگری بود فاسد می شدند (و نظام جهان به هم می خورد)! (مکارم)

(درد هر کس در دل خودش است) (245/د)

(إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ) (یوسف/86)

من غم و اندوهم را تنها به خدا می گویم (و شکایت نزد او می برم)! (مکارم)

(فَأَسْرَهَا يَوْسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُدْرِهَا لَهُمْ) (یوسف/77)

یوسف (سخت ناراحت شده و) این (ناراحتی) را در درون خود پنهان داشت و برای آن ها آشکار نکرد. (مکارم)

(درخت هر چه بارش بیشتر، سرش خمیده تر است) (246/د)

(وَ أَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (الشعراء/215)

و بال و پر خود را برای مؤمنانی که از تو پیروی می کنند بگستر! (مکارم)

(وَ إِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) (الانعام/54)

و چون کسانی که به آیات ما ایمان دارند نزد تو آیند، بگو: «درود بر شما» (فولادوند)

(وَ أَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ) (الحجر/88)

و بال (عطوفت) خود را برای مؤمنین فرود آر (مکارم)

(وَ أَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ) (الاسراء/24)

و بال های تواضع خویش را از روی محبت و لطف در برابر آنان فرود آر! (مکارم)

(در گذر تا از تو در گذرند) (247/د)

(وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ) (النور/ 22)

و باید که بگذارند و بگذرند آیا دوست ندارید که خداوند از شما در گذرد؟ (خرم)

(دو صد گفته چون نیم کردار نیست) (1) و (2) (248/د)

(لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/ 2)

چرا سخنی می گوید که عمل نمی کنید؟! (مکارم)

(أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/ 44)

آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را فراموش می کنید؟ (فولادوند)

(دروغ گو دروغ پرداز هم لازم دارد) (249/د)

(إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ ... لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ) (النور/ 11)

مسلمانانی که آن تهمت بزرگ را عنوان کردند گروهی (متشکل و توطئه گر) از شما بودند آن ها هر کدام سهم خود را از این گناهی که مرتکب شدند دارند (دروغگو و دروغ پرداز) و از آنان کسی که بخشی مهم آن را بر عهده داشت عذاب عظیمی برای اوست (مکارم)

ص: 103

1- نگا: کاری که نمی کنی چرا می گوئی؟

2- نگا: رطب خورده منع رطب چون کند؟!

(دست بالای دست بسیار است) (250/د)

(وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ) (یوسف/ 76)

و برتر از هر صاحب علمی عالمی است! (مکارم)

(يُدُّ اللَّهُ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ) (الفتح/ 10)

و دست خدا بالای دست آن هاست (مکارم)

(دروغ مصلحت آمیز به از راست فتنه انگیز) (251/د)

(فَنظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ؛ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ) (الصفات/ 88 و 89)

حضرت ابراهیم در هنگامی که مردم شهر می خواستند به جشن بروند: نگاهی به ستارگان افکند... و گفت: «من بیمارم (و با شما به مراسم جشن نمی آیم!)» (مکارم)

(دودش تو چشم خودت میره) (252/د)

(وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ) (فاطر/ 43)

اما این نیرنگ ها تنها دامن صاحبانش را می گیرد. (مکارم)

(دروغگو دشمن خداست) (253/د)

(وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ... هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُوهُمْ) (المنافقون/ 4-1)

و خداوند شهادت می دهد که منافقان دروغگو هستند ... آنان دشمن اند و از آنان بر حذر باش (خرم)

(رو که نیست سنگ پای قزوین است) (1) (254/ر)

(وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا) (الفرقان/21)

و کسانی که به لقای ما امید ندارند گفتند: «چرا فرشتگان بر ما نازل نشدند یا پروردگاران ما را نمی بینیم قطعاً در مورد خود تکبر ورزیدند و سخت سرکشی کردند» (فولادوند)

(لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً) (البقرة/55)

تا خدا را آشکارا نبینیم، هرگز به تو ایمان نخواهیم آورد (فولادوند)

نگا: (اسراء/93-90)

(روزگار بر همین پایه نمی ماند) (2) (1/255)

(وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/ 140)

و ما این روزها (ی پیروزی و شکست) را در میان مردم می گردانیم. (و این خاصیت زندگی دنیا است). (مکارم)

ص: 105

1- کنایه از پروئی شخص و این که از گفتار و کردار ناپسند شرم نمی کند.

2- نگا: چنان نماند و چنین نیز نخواهد ماند.

راست و حسینی بودن. (1) (256/ر)

(أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا) (البقرة/177)

این ها کسانی هستند که راست می گویند (مکارم)

(وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ) (آل عمران/ 161)

و هیچ پیامبری را نسزد که خیانت ورزد (فولادوند)

(راه باز جاده دراز) (2) (257/ر)

(أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَعْظَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) (هود/13)

آیا می گویند: «او به دروغ این (قرآن) را (به خدا) نسبت داده (و ساختگی است)؟»

بگو شما هم ده سوره ساختگی همانند قرآن بیاورید و تمام کسانی را که می توانید غیر از خدا (برای این کار) دعوت کنید! (مکارم)

(وَاسْتَفْزِرْ مَنْ اسْتَظَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ) (الاسراء/ 64)

هر کدام از آن ها را می توانی با صدایت تحریک کن (مکارم)

(فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ) (طه/72)

پس هر حکمی می خواهی بکن (فولادوند)

ص: 106

1- این سخن کنایه از صدق و صفا و بی کلک بودن است.

2- نگا: بسم الله، این گوی و این میدان

رنگ رخساره خبر می دهد از سر ضمیر (258/ر)

(تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ) (البقرة/273)

اما آن ها را از چهره هایشان می شناسی (مکارم)

(وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ) (محمد/30)

و از آهنگ سخن به [حال] آنان پی خواهی برد (فولادوند)

(يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ) (الرحمان/41)

مجرمان از چهره هایشان شناخته می شوند (مکارم)

(رطب خورده منع رطب چون کند؟) (1) و (2) (1/259)

(أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را فراموش می کنید. (فولادوند)

(لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

چرا سخنی می گوید که عمل نمی کنید؟ (مکارم)

رفیق نیمه راه (260/ر)

(هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ) (الكهف/78)

اینک زمان جدایی من و تو فرا رسیده (مکارم)

ص: 107

1- نگا: دو صد گفته چون نیم کردار نیست.

2- نگا: کاری که نمی کنی چرا می گوئی؟!

(فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانَ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ) (الأنفال/48)

اما هنگامی که دو گروه (کافران و مؤمنان مورد حمایت فرشتگان) در برابر یکدیگر قرار گرفتند به عقب برگشت و گفت: «من از شما (دوستان و پیروانم) بیزارم». (مکارم)

(رفتم ثواب کنم کباب شدم) (261/ر)

(قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ) (الشعراء/116)

گفتند: «ای نوح! اگر (از حرف هایت) دست برداری سنگباران خواهی شد (مکارم)

(فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ) (القصص/15)

موسی مشتش محکمی بر سینه او زد و کار او را ساخت (و بر زمین افتاد و مرد) (مکارم)

(رفت ابرویش را درست کند چشمش را کور کرد) (262/ر)

(فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ) (یونس/90)

پس فرعون و سپاهیان او از روی ستم و تجاوز آنان را دنبال کردند تا وقتی که در شرف غرق شدن قرار گرفت (فولادوند)

(روز از نو، روزی از نو) (1/263)

(قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِي؛ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ) (المؤمنون/99-100)

گوید بار الهی مرا به دنیا بازگردان تا شاید بتدارک گذشته عملی صالح بجای آورم (الهی قمشه ای)

(فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ) (یونس/23)

پس از آن که ما نجاتشان دادیم باز در زمین به ناحق ستمگری آغاز کنند (الهی قمشه ای)

(كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا) (الحج/22)

هرگاه بخواهند از غم و اندوه های دوزخ خارج شوند آن ها را به آن باز می گردانند (مکارم)

(كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا) (النساء/56)

هرگاه پوست های تشن (در آن) بریان گردد (و بسوزد) پوست های دیگری به جای آن قرار می دهیم، تا کیفر الهی را بچشند (مکارم)

(وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا) (الاسراء/12)

و (خورشید) و آیت روز را همیشه تابان ساختیم تا شما در روز (روزی حلال) از فضل خدا طلب کنید (الهی قمشه ای)

(وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ) (الانعام/28)

و اگر هم بازگردانده شوند قطعاً به آن چه از آن منع شده بودند بر می گردند (فولادوند)

(زبان سرخ، سر سبز می دهد بر باد) (264/ز)

(قَالُوا ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ؛ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ؛ قَالَ فِرْعَوْنُ ءَاْمَنْتُمْ بِهِ ي... لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خَلْفٍ ثُمَّ لَأُسَبِّحَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ)
(الاعراف/ 124-121) و (شعراء/ 4749)

گفتند: «ما به پروردگار جهانیان ایمان آوردیم؛ پروردگار موسی و هارون!» فرعون گفت: آیا پیش از آن که به شما اجازه دهم ایمان آورید ... سوگند می خورم که دست ها و پاهاى شما را به طور مخالف قطع می کنم؛ سپس همگی را به دار می آویزم! (خرم)

(زبانم مو در آورد). (1) (265/ز)

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا؛ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا (نوح/ 5 و 6)

(حضرت نوح) گفت: «پروردگارا! من قوم خود را شب و روز (به سوى تو) دعوت کردم اما دعوت من چیزی جز فرار از حق بر آن ها نیفزود (مکارم با تصرف)

(زحمتشان بر باد رفت) (266/ز)

(أَعْمَلُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ) (ابراهیم/ 18)

اعمالشان همچون خاکستری است در برابر تندباد در یک روز طوفانی! (مکارم)

ص: 110

(أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً) (النور/39)

اعمالشان همچون سرابی است در یک کویر که انسان تشنه آن را آب می پندارد (مکارم)

(زیر چشمی نگاه کردن) (267/ز)

يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ (الشوری/45)

زیر چشمی می نگرند. (فولادوند)

(زخم زبان از زخم شمشیر بدتر است) (268/ز)

(وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرْعَاهُ مَلَكًا مِّنْ قَوْمِهِ ي، سَخِرُوا مِنْهُ) (هود/38)

و [نوح] کشتی را می ساخت و هر بار که اشرافی از قومش بر او می گذشتند، او را مسخره می کردند (فولادوند)

(وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ) (یوسف/30)

و گروهی از زنان شهر گفتند: «همسر عزیز، جوانش [=غلامش] را به سوی خود دعوت می کند!» (مکارم)

(زبان خوش مار را از سوراخ بیرون می آورد) (269/ز)

(فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّئَنَّا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) (طه/44)

و با او سخنی نرم گوید، شاید پند پذیرد یا بترسد. (فولادوند)

(زیر و رو کردن) (270/ز)

(جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا) (الحجر/ 74) و (هود/ 82)

آن (شهر و دیار) را زیر و رو کردیم (مکارم)

(زیره به کرمان بردن) (271/ز)

(وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا) (الفرقان/ 33)

آنان هیچ مثلی برای تو نمی آورند مگر اینکه ما حق را برای تو می آوریم، و تفسیری بهتر (و پاسخی دندان شکن که در برابر آن ناتوان شوند.) (مکارم)

ص: 112

(سواره از پیاده خبر ندارد) (272/س)

(الَّذِي نَجَّا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ) (یوسف/ 45)

یکی از آن دو که نجات یافته بود و بعد از مدتی به خاطرش آمد. (مکارم)

(فَأَنسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ) (یوسف/ 42)

آن گاه شیطان یاد سرورش را از خاطر او برد (خرّم)

(سوراه دعا گم کردن). (1) و (2) و (3) (273/س)

(وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ) (الانعام/ 94)

و شفیعانی را که شریک در شفاعت خود می پنداشتید، با شما نمی بینیم. (مکارم)

(وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ) (الاحقاف/ 5)

چه کسی گمراه تر است از آن کسی که معبودی غیر خدا را می خواند که تا قیامت هم به او پاسخ نمی گوید (مکارم)

توضیح: این ضرب المثل جایی به کار می رود که شخص کار غیر مفید انجام می دهد و گمان می کند راه به جایی می برد.

نگا: (رعد/ 14)، (کهف/ 52)، (بقره/ 171)، (فاطر/ 14)

ص: 113

1- نگا: آب در هاون کوبیدن

2- نگا: این ره که تو می روی به ترکستان است.

3- اصل این ضرب المثل داستانی است که شخصی دعای افطار کردن و غذا خوردن را در جای نامناسبی بکار می برد شخصی به او رسید و گفت: جانان من نیک ورد آورده ای *** لیک سوراخ دعا گم کرده ای

(سالی که نکوست از بهارش پیداست) (1) (274/س)

(سیاه لشکر شدن) (2) (275/س)

(رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَأَتِينَهُمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ) (الاعراف/38)

«پروردگارا، اینان ما را گمراه کردند پس دو برابر عذاب آتش به آنان بده.» [خدا] می فرماید: «برای هر کدام [عذاب] دو چندان است.» (فولادوند)

(سگ زرد برادر شغال است) (276/س)

(أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) (الحشر/ 11)

آیا منافقان را ندیدی که پیوسته به برادران کفارشان از اهل کتاب می گفتند ... (مکارم)

(إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا) (النساء/ 140)

خداوند منافقان و کافران را همگی در دوزخ جمع می کند (مکارم)

(سحر خیز باش تا کامروا باشی) (277/س)

(وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا) (الاسراء/79)

و پاسی از شب را (از خواب برخیز، و) قرآن (و نماز) بخوان! این یک وظیفه اضافی برای توست؛ امید است پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش برانگیزد! (مکارم)

ص: 114

1- نگا: مشت نمونه خرور است.

2- منظور مجازات سیاه لشکر شدن و تقلید کورکورانه است.

(سلام سلامتی است) (278/س)

(فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَرَكََةً طَيِّبَةً) (النور/ 61)

بر خویشتن سلام کنید سلام و تحیتی از سوی خداوند سلامی پر برکت و پاکیزه! (مکارم)

(سر مرد برود قولش نمی رود) (279/س)

(مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ) (الاحزاب/ 23)

در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدی که با خدا بستند صادقانه ایستاده اند (مکارم)

(وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا) (الاسراء/ 34)

و به عهد و پیمان (خود) وفا کنید که از عهد سئوال می شود! (مکارم)

(سیر به پیاز می گوید بو می دهی). [1](#) (280/س)

(وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ) (البقرة/ 113)

یهودیان گفتند که مسیحیان بر حق نیستند و مسیحیان گفتند یهودیان بر حق نیستند (خرم)

(وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لَا تُخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ) (الاعراف/ 39)

و پیشوایان آن ها به پیروان خود می گویند: «شما امتیازی بر ما نداشتید» (مکارم)

ص: 115

سعدیا، مرد نکونام نمیرد هرگز (281/س)

(وَلَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءُ) (آل عمران/169)

هرگز کسانی را که در راه خدا کشته شده اند مرده مپندار بلکه زنده اند (فولادوند)

(إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا) (مریم/96)

مسلماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، خداوند رحمان محبتی برای آنان در دل ها قرار می دهد (مکارم)

(سر و ته یک کرباس هستند) (282/س)

(تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ) (البقرة/118)

دل ها [و افکار] شان به هم می ماند و شبیه است (فولادوند)

(سلام مستحب است جواب آن واجب) (283/س)

(وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوْهَا) (النساء/86)

هرگاه به شما تحیت گویند پاسخ آن را بهتر از آن بدهید؛ یا (لااقل) به همان گونه پاسخ گوید! (مکارم)

(سنگ مفت گنجشک مفت) (284/س)

(أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ^طقُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ) (هود/13)

آن ها می گویند: «او به دروغ این (قرآن) را (به خدا) نسبت داده (و ساختگی است)!» بگو: «اگر

راست می گوید، شما هم ده سوره ساختگی همانند این قرآن بیاورید. (مکارم)

(وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ) (البقرة/23)

و اگر در آن چه بر بنده خود نازل کرده ایم شک دارید پس اگر راست می گوید سوره ای مانند آن بیاورید (فولادوند)

(قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ) (یونس/38)

بگو: اگر راست می گوید یک سوره همانند آن بیاورید (مکارم)

(سر پیری و معرکه گیری) (285/س)

(قَالَتْ يَوٰیلتَیْ ءَالِدُ وَاَنَا عَجُوزٌ وَهَٰذَا بَعْلِی شَيْخًا) (هود/72)

گفت: «ای وای بر من! آیا فرزند می آورم در حالی که پیر زنم، و این شوهرم پیر مردی است؟!» (مکارم)

(قَالَ رَبِّ اَتٰی یَکُوْنُ لِیْ غُلَامٌ وَکَانَتِ اِمْرَاَتِیْ عَاقِرًا وَقدْ بَلَغْتُ مِنَ الْکِبَرِ عِتٰیًا) (مریم/8)

[حضرت زکریا] گفت: «پروردگارا! چگونه برای من فرزندی خواهد بود؟! در حالی که همسرم نازا و عقیم است، و من نیز از شدت پیری

افتاده شده ام؟!». (مکارم با تصرف)

(شتر دیدی ندیدی) (286/ش)

(يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ) (یوسف/29)

یوسف از این موضوع صرف نظر کن! و تو ای زن از گناهت استغفار کن. (مکارم)

(فَاصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) (الحجر/85)

پس از آن ها به طرز شایسته ای صرف نظر کن (و آن ها را بر نادانی هایشان ملامت ننما)! (مکارم)

(شاهنامه آخرش خوش است). (1) و (2) (287/ش)

(خَتَمُهُ مِسْكٌ) (المطففين/26)

مهری که بر آن نهاده شده از مشک است. (مکارم)

(هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ) (یوسف/100)

حضرت یوسف بعد از دیدار پدر و بعد از آن که جمعیان جمع شد گفت: «پدر! این تعبیر خوابی است که قبلاً دیدم؛ پروردگارم آن را حق قرار داد! و او به من نیکی کرد هنگامی که مرا از زندان بیرون آورد» (مکارم)

(الْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128) و (هود/49) و (القصص/83)

سرانجام [نیک] برای پرهیزکاران است. (مکارم)

ص: 118

1- نگا: حق به حق دار می رسد

2- نگا: جوجه را آخر پاییز می شمارند

(شریک دزد و رفیق قافله) (288/ش)

(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمُ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَتَمْنَعُكُمُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/141)

منافقان همان ها هستند که پیوسته انتظار می کشند و مراقب شما هستند؛ اگر فتح و پیروزی نصیب شما گردد می گویند مگر ما با شما نبودیم؟ (پس ما نیز در افتخارات و غنائیم شریکیم!) و اگر بهره ای نصیب کافران گردد می گویند: مگر ما شما را به مبارزه و عدم تسلیم در برابر مؤمنان تشویق نمی کردیم؟ (پس با شما شریک خواهیم بود!) (مکارم)

(وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ) (البقرة/14)

و چون با مؤمنان روبه رو شوند گویند ایمان آورده ایم و چون با پیشوایان خویش تنها شوند، گویند ما با شما هستیم. (خرم)

(شکر نعمت نعمت افزون کند) (289/ش)

(لَنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ) (ابراهیم/7)

اگر شکر گزاری کنید (نعمت خود را) بر شما خواهم افزود. (مکارم)

(شتر از سوراخ سوزن رد شدن) (انجام کار محال)) (290/ش)

(حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ) (الاعراف/40)

مگر این که شتر از سوراخ سوزن بگذرد (مکارم)

(صبر و ظفر هر دوازدهستان قدیمند *** بعدِ صبر نوبتِ ظفر آید) (291/ص)

(إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا) (المؤمنون/ 111)

ولی من امروز آن‌ها را به خاطر صبر و استقامتشان پاداش دادم (مکارم)

(إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (البقرة/ 153)

خداوند با صابران است (مکارم)

نگاه: (بقره/ 249) و (انفال/ 46 و 66)

(وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) (البقرة/ 155)

و صابران را نوید بده (خرم)

(صلاح مملکت خویش خسروان دانند) (292/ص)

(وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ) (النمل/ 33)

و حکم، حکم توست، بنگر که چه می فرمایی (خرم)

(بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ) (القيامة/ 14)

بلکه انسان خودش از وضع خود آگاه است (مکارم)

(وَسَاوِرُهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) (آل عمران/ 159)

در کارها، با آن‌ها مشورت کن! اما هنگامی که تصمیم گرفتی (قاطع باش! و) بر خدا توکل کن! (مکارم)

(صد چاقو بسازد یکیش دسته ندارد) (293/ص)

(أَيْنَمَا يُوَجِّهْهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ) (النحل/ 76)

هر جا که او را می فرستد خیری به همراه نمی آورد (فولادوند)

«حرف ض»

(ضامن روزی بود روزی رسان) (294/ض)

(وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا) (هود/6)

هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر این که روزی او بر خداست! (مکارم)

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ) (الذاریات/58)

خداوند روزی دهنده و صاحب قوت و قدرت است. (مکارم)

توضیح: این آیات با توجه به این که خلف وعده از ساحت قدس الهی به دور است

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ) (آل عمران/9) (رعد/31)، شاهد بر مطلوب است.

«حرف ط»

(طلا که پاک است چه متّش به خاک است) (295/ط)

(وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا) (طه/112)

و هر کس کارهای شایسته کند، در حالی که مؤمن باشد نه از ستمی می هراسد و نه از کاسته شدن [حقش] (فولادوند)

ص: 121

«حرف ظ»

(ظالم پای دیوار خود را می کند) (296/ظ)

(مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ) (فاطر/39) و (الروم/44)

هر کس کافر شود، کفر او به زیان خودش خواهد بود. (مکارم)

«حرف ع»

(عذر بدتر از گناه) (297/ع)

(وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا) (الاعراف/28)

و هنگامی که کار زشتی انجام می دهند می گویند: «پدران خود را بر این عمل یافتیم و خداوند ما را به آن دستور داده است». (مکارم)

(عاقل دو بار فریب نمی خورد). (1) (298/ع)

(قَالَ هَلْ ءَامَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن قَبْلُ) (یوسف/64)

گفت: «آیا نسبت به او به شما اطمینان کنم همان گونه که نسبت به برادرش (یوسف) اطمینان کردم (و دیدید چه شد)؟! (مکارم)

ص: 122

1- نگا: مؤمن از یک سوراخ دو بار گزیده نمی شود.

(عجله کار شیطان است) (299/ع)

(فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ) (القصص/15)

پس موسی مشتی به او زد و او را کشت. گفت: «این کار شیطان است» (فولادوند)

(علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد) (300/ع)

(وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ) (النساء/18)

و توبه کسانی که گناه می کنند تا وقتی که مرگ یکی از ایشان برسد، گوید: «اکنون توبه کردم» پذیرفته نیست. (فولادوند)

(عاقبت گرگ زاده گرگ شود). (1) (301/ع)

(وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاَجِرًا كَفَّارًا) (نوح/27)

و جز نسلی فاجر و کافر به وجود نمی آورند. (مکارم)

ص: 123

1- نگا: از کوزه همان برون تراود که در اوست

(غریبه پرست بودن) (1) و (2) (302/غ)

(قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)

گفتند: «ای موسی، همان گونه که برای آنان خدایانی است، برای ما [نیز] خدایی قرار ده». (فولادوند)

(غنیمت دان دمی تا یک دَمَت هست) (303/غ)

(فَإِذَا فَرَعْتَ فَانصَبْ) (الشرح/7)

پس هنگامی که از کار مهمی فارغ می شوی به مهم دیگری پرداز (مکارم)

(وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى) (البقرة/197)

و توشه تهیه کنید، که بهترین زاد و توشه پرهیزکاری است! (مکارم)

ص: 124

1- نگا: آفتاب همسایه رنگین تر است.

2- نگا: مرغ همسایه غاز می نماید.

(غضب اولش دیوانگی است و آخرش پشیمانی) (1) (304/غ)

(فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَسِرِينَ؛ ... فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ) (المائدة/ 30 و 31)

پس نفس [اماره] اش او را به قتل برادرش ترغیب کرد و وی را کشت و از زیانکاران و پشیمانان گردید (فولادوند)

(قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ وَاتَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَطِئِينَ) (یوسف/ 91)

[و برادران یوسف پس از انداختن برادرشان به چاه و وقایع پیش آمده به یوسف در قصر] گفتند: «به خدا سوگند، خداوند تو را بر ما برتری بخشیده و ما خطاکار بودیم (مکارم با تصرف)

«حرف ف»

(فرار را بر قرار ترجیح دادن) (305/ف)

(تَوَلَّوْنَ مُدْبِرِينَ) (غافر/ 33)

همان روزی که روی می گردانید و فرار می کنید (مکارم)

ص: 125

1- این ضرب المثل اقتباس از این حدیث علوی است (الْحِدَّةُ ضَرْبٌ مِنَ الْجُنُونِ لِأَنَّ صَاحِبَهَا يَنْدَمُ فَإِنْ لَمْ يَنْدَمْ فَجُنُونُهُ مُسَدَّدٌ تَحَكُّمٌ) (نهج البلاغة حکمت/ 255) ترجمه: تندخویی نوعی جنون و دیوانگی است چرا که صاحبش پشیمان می شود و اگر پشیمان نشود دلیل آن است که جنونش مستحکم است.

(فرزند ناخلف = پسر نوح) (306/ف)

(فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ) (مریم/59)

سپس جانشین آن مردم خدا پرست قومی شدند که نماز را ضایع گزاردند. (الهی قمشه ای)

(إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) (هود/46)

فرزند تو هرگز با تو اهلیت ندارد زیرا او را عملی بسیار ناشایسته است. (الهی قمشه ای)

(فردا صدایش بلند می شود) (307/ف)

(سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِّ) (القمر/26)

ولی فردا می فهمند چه کسی دروغگوی هوسباز است (مکارم)

(فلانی خودش را هم نمی تواند جمع کند) (308/ف)

(وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ) (الاعراف/192)

و نمی توانند خودشان را یاری دهند (مکارم)

(فلانی ول معطل است) (309/ف)

(فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّفِيعِينَ) (المدثر/48)

حال، شفاعت شفیعان سودشان ندهد (خرم)

(فواره چون بلند شود سرنگون شود) (310/ف)

(فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى: فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى) (النازعات/25-24)

و گفت: من پروردگار برتر شما هستم! از این رو خداوند او را به عذاب آخرت و دنیا گرفتار ساخت (مکارم)

نگا: (قصص/ 40-38)

(فلفل نبین چه ریزه بشکن ببین چه تیزه) (311/ف)

(و تَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ) (النور/ 15)

و آن را کوچک می پنداشتند در حالی که نزد خدا بزرگ است! (مکارم)

(وَإِنْ يَسْأَلُهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيقُوهُ مِنْهُ) (الحج/ 73)

و هرگاه مگس چیزی از آن ها برباید نمی توانند آن را باز پس گیرند! (مکارم)

(فردا را کسی ندیده) (1) (312/ف)

(وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا) (لقمان/ 34)

و هیچ کس نمی داند فردا چه به دست می آورد. (مکارم)

ص: 127

1- نگا: از فردا کسی خبر ندارد.

(قدر عافیت کسی داند که به مصیبتی گرفتار آید) (313/ق)

(فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْأَسْأَةِ وَالْأَسْأَةِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ) (الانعام/42)

و آنان را به تنگی معیشت و بیماری دچار ساختیم تا به زاری و خاکساری درآیند (فولادوند)

(قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) (الانبیاء/14)

[بعد از آشکار شدن نشانه های عذاب الهی] گفتند: «ای وای بر ما! به یقین ما ستمگر بودیم!» (مکارم)

(قصاص به قیامت نمی ماند) (1) (314/ق)

(كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى) (البقرة/178)

درباره کشتگان بر شما [حق] قصاص مقرر شده، (فولادوند)

(وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ) (المائدة/45)

و در [تورات] بر آنان مقرر کردیم که جان در مقابل جان و زخم ها [نیز به همان ترتیب] قصاص دارند (فولادوند)

ص: 128

(قَسَمْتُ رَا بَاوَر كَنَم يَا دَم خَرُوس رَا؟) (315/ق)

(وَيٰ خٰلِفُوْنَ بِاللّٰهِ اِنْتُمْ لِمَنْكُمۡ وَاَمَّا هُمْ فَمِنْكُمۡ) (التوبة/56)

آن ها به خدا سوگند می خورند که از شما هستید، در حالی که از شما نیستند. (مکارم)

(قُلْ لَا تُفْسِمُوا طَاعَةَ مَعْرُوفَةً) (النور/53)

بگو: «سوگند یاد نکنید؛ شما طاعت خالصانه نشان دهید» (مکارم)

(اِنَّ وَاللّٰهَ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِيْنَ) (الانعام/23)

«به خداوندی که پروردگار ماست سوگند که ما مشرک نبودیم!» (مکارم)

(وَجَاءُو عَلٰی قَمِيصِهٖ يَدَمۡ كَذِبٍ) (يوسف/18)

و پیراهن یوسف را [آغشته] به خونی دروغین آوردند (فولادوند)

(قدر زر زرگر شناسد قدر گوهر گوهری) (316/ق)

(فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنۡ عِبَادِنَا اٰتَيْنَهُ رَحْمَةً مِّنۡ عِنْدِنَا) (الکهف/65)

آن گاه بنده ای از بندگان ما [خضر] را یافتند که به او رحمتی از سوی خویش ارزانی داشتیم (خرّم)

(قربان برم خدا را *** یک بام و دو هوا را) (1) (317/ق)

(مَا جَعَلَ اللّٰهُ لِرَجُلٍ مِّنۡ قَلْبَيْنِ فِيۡ جَوْفِهٖ) (الاحزاب/4)

خداوند برای هیچ کس دو دل در درونش نیافریده. (مکارم)

ص: 129

(کفر، نعمت از گفت بیرون کند) (318/ک)

(وَلَنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ) (ابراهیم/7)

«و اگر ناسپاسی نمایید قطعاً عذاب من سخت خواهد بود.» (فولادوند)

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (النحل/112)

و خدا شهری را مثل زده است که امن و امان بود [و] روزیش از هر سو فراوان می رسید پس [ساکنانش] نعمت های خدا را ناسپاسی کردند و خدا هم به سزای آن چه انجام می دادند، طعم گرسنگی و هراس را به [مردم] آن چشانید. (فولادوند)

(کنار گود نشسته می گوید: لنگش کن!) (319/ک)

(الَّذِينَ قَالُوا لِلْإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا) (آل عمران/168)

(منافقان) آن ها هستند که به برادران خود در حالی که از حمایت آن ها دست کشیده بودند گفتند: «اگر آن ها از ما پیروی می کردند کشته نمی شدند!» (مکارم)

(لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا) (آل عمران/156)

همانند کافران نباشید که چون برادرانشان به مسافرتی می روند، یا در جنگ شرکت می کنند (و از دنیا می روند و یا کشته می شوند)، می گویند: «اگر آن ها نزد ما بودند، نمی مردند و کشته نمی شدند!» (مکارم)

(کاسه ای زیر نیم کاسه است) (320/ک)

(إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ) (یوسف/ 28)

این از مکر و حيله شما زنان است؛ که مکر و حيله شما زنان عظيم است! (مکارم)

(وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يُتْلَوْكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ) (الانفال/ 30)

(به خاطر آور) هنگامی را که کافران نقشه می کشیدند که تو را به زندان بیفکنند یا به قتل برسانند، و یا (از مگه) خارج سازند؛ آن ها چاره می اندیشیدند (و نقشه می کشیدند)، و خداوند هم تدبیر می کرد (مکارم)

(أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَنُفَعُّكَ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ) (یوسف/ 50)

به سوی صاحب بازگرد و از او پرس ماجرای زنانی که دست های خود را بریدند چه بود؟ که خدای من به نیرنگ آن ها آگاه است. (مکارم)

(کار دنیا تمامی ندارد) (321/ک)

(وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْواً أَنْفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِماً قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ) (الجمعة/ 11)

و چون داد و ستد یا سرگرمی ببینند، به سوی آن روی آور می شوند؛ و تو را در حالی که ایستاده ای ترک می کنند. بگو: «آن چه نزد خداست از سرگرمی و از داد و ستد بهتر است.» (فولادوند)

(کار هر کس نیست خرمن کوفتن *** گاونر می خواهد و مرد کُهن) (322/ک)

(وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ) (سبا/13)

ولی عده کمی از بندگان من شکرگزارند (مکارم)

(وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ) (آل عمران/186)

و اگر استقامت کنید و تقوا پیشه سازید، (شایسته تر است؛ زیرا) این از کارهای مهم و قابل اطمینان است (مکارم)

نگا: (لقمان/17)، (شوری/43) و (یوسف/24)

(کوه به کوه نمی رسد آدم به آدم می رسد) (323/ک)

(وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ) (یوسف/58)

و برادران یوسف آمدند و بر او وارد شدند [او] آنان را شناخت ولی آنان او را نشناختند. (فولادوند)

(کوسه و ریش پهن نمی شود) (324/ک)

(حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ) (الاعراف/40)

مگر این که شتر از سوراخ سوزن بگذرد! (مکارم)

(کوری نگر عصاکش کور دگر شده) (1) (325/ک)

(أَقْمَنَ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى) (يونس/35)

آیا کسی که هدایت به سوی حق می کند برای پیروی شایسته تر است یا آن کس که خود هدایت نمی شود مگر هدایتش کنند؟ (مکارم)

(کبوتر با کبوتر باز با باز *** کند هم جنس با هم جنس پرواز) (326/ک)

(الْحَبِيثُ لِلْحَبِيثِ وَالْحَبِيثُونَ لِلْحَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ) (النور/26)

زنان پلید برای مردان پلیدند و مردان پلید برای زنان پلید، و زنان پاک برای مردان پاک و مردان پاک برای زنان پاک (فولادوند)

(کاه از تو نیست کاهدان که از تو است) (327/ک)

(كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا) (الاعراف/31)

و (از نعمت های الهی) بخورید و بیاشامید ولی اسراف نکنید (مکارم)

(کاسه همان کاسه آتش همان آتش) (328/ک)

(كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) (البقرة/183) (البقرة/183)

روژه بر شما مقرر شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما [بودند] مقرر شده بود (فولادوند)

ص: 133

(کسی را به گور کسی نمی گذارند) (329/ک)

(وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/164) و (الاسراء/15)

و هیچ گنهکاری گناه دیگری را متحمل نمی شود. (مکارم)

(کسی ندیدم که گم شد از ره راست) (330/ک)

(وَمَنْ يَتَّصِمِ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) (آل عمران/101)

و هر کس به خدا تمسک، جوید به راهی راست، هدایت شده است (مکارم)

(کار را که کرد؟ آن که تمام کرد) (331/ک)

(الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي) (المائدة/3)

امروز دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم (مکارم)

(کار نشد نداره) (1) (332/ک)

(وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

و این که برای انسان بهره ای جز سعی و کوشش او نیست (مکارم)

ص: 134

(کسی که خربزه می خورد پای لرزش هم می نشیند) (333/ک)

(مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ ي) (النساء/123)

هر کس عمل بدی انجام دهد کیفر داده می شود. (مکارم)

(فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتُّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ) (هود/65)

(اما) آن ها آن (ناقه) را از پای در آوردند! و (صالح به آن ها) گفت: (مهلت شما تمام شد!) سه روز در خانه هایتان بهره مند گردید؛ (و بعد از آن عذاب الهی فرا خواهد رسید؛) (مکارم)

(که گوید که دانا و نادان یکی است) (334/ک)

(هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) (الزمر/9)

آیا کسانی که می دانند با کسانی که نمی دانند یکسان اند؟! (مکارم)

(هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ) (الرعد/16)

بگو: «آیا نابینا و بینا یکسانند؟!» (مکارم)

(کاسه داغ تر از آتش شدید) (335/ک)

(لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ) (النساء/171) و (المائدة/77)

در دین خود، غلو (و زیاده روی) نکنید (مکارم)

(لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ) (المائدة/17)

آن ها که گفتند: «خدا همان مسیح ابن مریم است». به طور مسلم کافر شدند (مکارم)

(کافر همه را به کیش خود پندارد) (336/ک)

(وَمَا تَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّی الرَّأْيِ) (هود/ 27)

و کسانی را که از تو پیروی کرده اند جز گروهی از اراذل ساده لوح مشاهده نمی کنیم (مکارم)

(قَالُوا أَتُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ) (الشعراء/ 111)

گفتند: «آیا ما به تو ایمان بیاوریم در حالی که افراد پست و بی ارزش از تو پیروی می کنند؟!» (مکارم)

(کجا خوش است آن جا که دل خوش است) (337/ک)

(وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ) (الاعراف/ 43)

و هرگونه کینه ای را از سینه هایشان می زداییم از زیر [قصرهای] شان نهرها جاری است. (فولادوند)

(وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ) (الحجر/ 47)

و از سینه های آنان هرگونه کینه ای را می زداییم که دوستانه بر تخت ها رویاروی بنشینند (خرم)

(کبک سرش را زیر برف می کند به گمانش کسی او را نمی بیند) (338/ک)

(قُلْ إِن تَخَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْذَوْنَ يَعْلَمُهُ اللَّهُ) (آل عمران/ 29)

بگو اگر آن چه را در سینه های شماست پنهان دارید یا آشکار کنید، خداوند آن را می داند. (مکارم)

(وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَّوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ) (البقرة/ 284)

و (از این رو) اگر آن چه را در دل دارید، آشکار سازید یا پنهان خداوند شما را بر طبق، آن محاسبه می کند. (مکارم)

(کمال هم نشین در من اثر کرد) (339/ک)

(وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ) (التوبة/ 119)

ای مؤمنان! با صادقان باشید. مکارم با تصرف

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرْدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ) (آل عمران/ 149)

ای کسانی که ایمان آورده اید، اگر از کسانی که کفر ورزیده اند اطاعت کنید، شما را از عقیده تان باز می گردانند (فولادوند)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرْدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ) (آل عمران/ 100)

ای کسانی که ایمان آورده اید اگر از فرقه ای از اهل کتاب فرمان برید شما را پس از ایمانتان به حال کفر بر می گردانند (فولادوند)

(کلوخ انداز را پاداش سنگ است) (1) (340/ک)

(جَزَا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةً مِّثْلَهَا) (الشوری/ 40)

کیفر بدی، مجازاتی است همانند آن. (مکارم)

(فَمَنْ اَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ) (البقرة/ 194)

پس هر کس که ستم بر شما کرد به همان گونه که بر شما ستم می کند، بر او «ستم» روا دارید. (خرّم)

ص: 137

1- نگا: جواب زور را زور می دهد.

(کار امروز را به فردا میفکن) (341/ک)

(يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) (المائدة/67)

ای پیامبر آن چه از جانب پروردگارت به سوی تو نازل شده، ابلاغ کن (فولادوند)

(فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ) (البقرة/148) و (المائدة/48)

در نیکی ها و اعمال خیر بر یکدیگر سبقت جوید! (مکارم)

(کسی نخارد پشت من جز ناخن انگشت من) (342/ک)

(لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

و این که برای انسان جز حاصل تلاش او نیست (فولادوند)

(يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ؛ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ) (الشعراء/88 و 89)

در آن روز که مال و فرزندان سودی نمی بخشد، مگر کسی که با قلب سلیم به پیشگاه خدا آید! (مکارم)

(کارد به استخوان رسید) (1) (343/ک)

(رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا) (النساء/75)

«پروردگارا، ما را از این شهری که مردمش ستم پیشه اند بیرون ببر، و از جانب خود برای ما سرپرستی قرار ده و از نزد خویش یاورى برای ما تعیین فرما» ((فولادوند

ص: 138

1- توضیح: این جمله کنایه از شدت سختی است.

(مَسْتَهُمُ الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلُّوا) (البقرة/ 214)

همنان که گرفتاری ها و ناراحتی ها به آن ها رسید و به شدت دچار بلا شدند (مکارم با تصرف)

(کاری که نمی کنی چرا می گویی؟) (1) و (2) (344/ک)

(أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ) (البقرة/ 44)

آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را فراموش می کنید، با این که شما کتاب [خدا] را می خوانید (فولادوند)

(لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/ 2)

چرا سخنی می گوید که عمل نمی کنید؟! (مکارم)

(کار را به کاردان باید سپرد) (345/ک)

(اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْمُ) (يوسف/ 55)

مرا سرپرست خزائن سرزمین (مصر) قرار ده که نگهدارنده و آگاهم! (مکارم)

(إِنَّ خَيْرَ مَنْ اسْتَجَرْتَ الْقَوِيَ الْأَمِينُ) (القصص/ 26)

بهترین کسی را که می توانی استخدام کنی آن کسی است که قوی و امین باشد. (مکارم)

ص: 139

1- نگا: دو صد گفته چون نیم کردار نیست.

2- نگا: رطب خورده منع رطب چون کند؟

(کار از محکم کاری عیب نمی کند) (346/ک)

(آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا) (الكهف/96)

برای من قطعات آهن بیاورید تا آن گاه که میان دو کوه برابر شد گفت: «بدمید» تا وقتی که آن [قطعات] را آتش گردانید، گفت: «مس گذاشته برایم بیاورید تا روی آن بریزم» (فولا دوند)

(ککش نمی گزه) (347/ک)

(سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ وَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) (البقرة/6)، (یس/10)

برای آنان تفاوت نمی کند که آنان را (از عذاب الهی) بترسانی یا نترسانی؛ ایمان نخواهند آورد. (مکارم)

(قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَعِظِينَ) (الشعراء/136)

گفتند: برای ما یکسان است، چه پند دهی، چه از پند دهندگان نباشی (خرم)

(کم گوی و گزیده گوی چون دُر) (348/ک)

(وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا) (النساء/9)

و سنجیده سخن بگویند (خرم)

(کشتی هایت غرق شده؟) (1) (349/ک)

(يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ؛ قُمْ فَأَنْذِرْ) (المدثر/ 1 و 2)

ای جامه خواب به خود پیچیده و در بستر آرمیده! برخیز و انداز کن (و عالمیان) را بیم ده (مکارم)

(مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى) (الضحی/ 3)

که خداوند هرگز تو را و انگذاشته و مورد خشم قرار نداده است (مکارم)

«حرف گ»

(گر صبر کنی، ز غوره حلوا سازی) (350/گ)

(اَسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا) (الاعراف/ 128)

از خدا یاری جوید و پایداری ورزید (فولادوند)

(اَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (البقرة/ 153)

از صبر و نماز یاری جوید زیرا خداوند با صابران است. (مکارم با تصرف)

(إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) (یوسف/ 90)

بی گمان هر که تقوا و صبر پیشه کند خدا پاداش نیکوکاران را تباه نمی کند (فولادوند)

ص: 141

1- کنایه از این که چه مصیبت و گرفتاری برایت پیش آمده است.

(گیرم پدر تو بود فاضل *** از فضل پدر تو را چه حاصل) (354/گ)

(إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) (هود/46)

فرزند تو هرگز با تو اهلیت ندارد زیرا او را عملی بسیار ناشایسته است (الهی قمشه ای)

(فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ) (مریم/59)

سپس جانشین آن مردم خدا پرست قومی شدند که نماز را ضایع گزاردند (الهی قمشه ای)

(گل بی خار خداست) (355/گ)

(سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ) (النحل/1)

منزه و برتر است خداوند از آن چه همتای او قرار می دهند (مکارم)

(سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ) (الصفات/159)

منزه است خداوند از آن چه توصیف می کنند (مکارم)

(گنجشک را رنگ می کند جای قناری می فروشد) (356/گ)

(فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) (البقرة/79)

پس وای بر آن ها که نوشته ای با دست خود می نویسند، سپس می گویند: «این از طرف خداست». (مکارم)

(گذشت آن چه گذشت) (1) (357/گ)

(لَكَيْلًا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَبَكُمْ) (آل عمران/153)

این به خاطر آن بود که نه برای از دست رفتن (غنایم جنگی) غمگین شوید و نه به خاطر مصیبت هایی که بر شما وارد می گردد (مکارم با تصرف)

(لَكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ) (الحديد/23)

این بخاطر آن است که برای آن چه از دست داده اید تأسف نخورید (مکارم)

(عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ) (المائدة/95)

خداوند گذشته را عفو کرده (مکارم)

(گندم از گندم بروید جوز جو) (2) (358/گ)

(فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ؛ وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ) (الزلزلة/7 و 8)

و هر کس به قدر ذره ای کردار نیک کرده (پاداش) آن را خواهد دید و هر کس به قدر ذره ای کار زشت مرتکب شده به کیفرش خواهد رسید (الهی قمشه ای)

(مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ) (النساء/123)

هر کس بدی کند، در برابر آن کیفر می بیند (فولادوند)

(وَلَا يَلْدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا) (نوح/27)

و جز نسلی فاجر و کافر به وجود نمی آورند (مکارم)

ص: 144

1- معادل این ضرب المثل، جملات زیر است: «گذشته ها گذشته»، «مافات مضی» و «غم گذشته را نخور»

2- نگا: از مکافات عمل غافل مشو *** گندم از گندم بروید جوز جو

(گناهکار خودش هم می ترسد) (359/گ)

(سَنَلِّقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ) (آل عمران/ 151)

به زودی به دل های کسانی که کفر ورزیدند بیم خواهیم افکند، زیرا چیزی را با خدا شریک گردانیده اند. (فولادوند)

نگا: (أنفال/12)

«حرف ل»

(لطف کن لطف، که بیگانه شود حلقه بگوش) (360/ل)

(أَدْفَعِ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/ 34)

بدی را با نیکی دفع کن ناگاه (خواهی دید) همان کس که میان تو و او دشمنی است گویی دوستی گرم و صمیمی است! (مکارم)

(فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ) (آل عمران/ 159)

به (برکت) رحمت الهی در برابر آنان [=مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی از اطراف تو پراکنده می شدند (مکارم)

ص: 145

(لقمه بزرگ تر از دهان) (1) (361/ل)

(كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

سخن بزرگی از دهانشان خارج می شود (مکارم)

(إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا) (الاسراء/ 40)

شما سخن بزرگ (و بسیار زشتی) می گوید! (مکارم)

(لنگه ندارد، (فقط خودش است) تک است) (362/ل)

(لَا شَرِيكَ لَهُ) (الانعام/ 163)

همتایی برای او نیست (مکارم)

(وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) (الاحصاء/ 4)

و او را هیچ کس همتا نیست (خرم)

ص: 146

1- نگا: پایش از گلیم خود دراز نکن

(مرگ شتری است که در هر خانه خوابیده است) (1) و (2) (363/م)

(كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) (البقرة/185) (العنكبوت/57)

هر انسانی مرگ را می چشد (مکارم)

(إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَّيِّتُونَ) (الزمر/30)

تو می میری و آن ها نیز خواهند مرد! (مکارم)

(موسی به دین خود عیسی به دین خود) (3) (364/م)

(لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) (الکافرون/6)

دین شما برای خودتان و دین من برای خودم (فولادوند)

(لَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ) (الشوری/15)

اعمال ما از آن ما و اعمال شما از آن شماست (فولادوند)

(ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است) (365/م)

(فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ، وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ) (المائدة/39)

پس هر کس بعد از ستم کردنش توبه کند و به صلاح آید، خدا توبه او را می پذیرد (فولادوند)

ص: 147

1- نگا: همه رفتنی هستیم

2- نگا: دنیا محل گذر است.

3- نگا: تو آن ور جو، من این ور جو

(مؤمن از یک سوراخ دو بار گزیده نمی شود) (1) (366/م)

(مرغ همسایه غاز می نماید) (2) و (3) (367/م)

يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ (الاعراف/138)

ای موسی برای ما خدایی قرار بده چنان که آنان خدایانی دارند (خرم)

(مشکلی نیست که آسان نشود *** مرد باید که هراسان نشود) (368/م)

فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (آل عمران/146)

آن ها (پیامبران) هیچ گاه در برابر آن چه در راه خدا به گاه در برابر آن چه در راه خدا به آنان می رسید سست (و ناتوان نشدند و تن به تسلیم ندادند) (مکارم)

(مهمان که یکی باشد صاحبخانه گاو می کشد) (369/م)

فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيدٍ (هود/69)

و طولی نکشید که گوساله بریانی برای آن ها آورد (مکارم)

ص: 148

1- نگا: عاقل دو بار فریب نمی خورد.

2- نگا: غریبه پرست بودن

3- نگا: آفتاب همسایه رنگین تر است

(معما چو حل گشت آسان شود) (370/م)

(فَلَمَّا رَهَا قَمِيصَهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَ كَرِّ عَظِيمٍ) (یوسف/ 28)

هنگامی که (عزیر مصر) دید پیراهن او [= یوسف] از پشت پاره شده گفت: «این از مکر و حيله شما زنان است که مکر و حيله شما، زنان عظیم است!» (مکارم)

(مشت نمونه خروار است) (1) و (2) (371/م)

(فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ) (یوسف/ 54)

پس چون با او سخن راند، گفت: «تو امروز نزد ما با منزلت و امین هستی» (فولادوند)

(قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآشَرِبُ أُخْرَى) (طه/ 18)

گفت: این عصای من است که بر آن تکیه می کنم و با آن برای گوسفندانم برگ فرو می تکانم و حاجت های دیگر نیز به آن دارم (خرم)

(محبت باید دو طرفه باشد) (372/م)

(إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ) (آل عمران/ 31)

بگو: «اگر خدا را دوست می دارید از من پیروی کنید! تا خدا (نیز) شما را دوست بدارد. (مکارم)

(فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ) (البقرة/ 152)

پس به یاد من باشید، تا به یاد شما باشم! (مکارم)

ص: 149

1- نگا: تا مرد سخن نگفته باشد *** عیب و هنرش نهفته باشد

2- نگا: سالی که نکوست از بهارش پیداست

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ) (غافر/ 60)

مرا بخوانید تا (دعای) شما را بپذیرم! (مکارم)

(ما هم خدایی داریم) (373/م)

(إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) (التوبة/ 40)

خدا با ماست (مکارم)

(فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ) (الكهف/ 40)

امید است که پروردگارم بهتر از باغ توبه من عطا فرماید (فولادوند)

(ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا) (محمد/ 11)

چرا که خداوند سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند (فولادوند)

(ما توکل بر خدا کردیم و بر دریا زدیم) (374/م)

(فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) (یونس/ 85)

گفتند: «تنها بر خدا توکل داریم پروردگارا ما را مورد شکنجه گروه ستمگر قرار مده!» (مکارم)

(وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا) (ابراهیم/ 12)

و چرا بر خدا توکل نکنیم، با این که ما را به راه های (سعادت) رهبری کرده است؟ (مکارم)

(وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرُبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ) (طه/ 77)

ما به موسی وحی فرستادیم که «شبانۀ بندگانم را (از مصر) با خود ببر و برای آن ها راهی خشک در دریا، بگشا که نه از تعقیب (فرعونیان)

خواهی ترسید و نه از غرق شدن در دریا» (مکارم)

(مثل لشکر شکست خورده) (375/م)

(إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ) (الشعراء/ 54)

(و گفت) این ها مسلماً گروهی اندک هستند. (مکارم)

(كَرَّمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ) (ابراهیم/ 18)

همچون خاکستری است در برابر تند باد در یک روز طوفانی! (مکارم)

(جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ) (ص/ 11)

(آری) این ها لشکر کوچک شکست خورده ای از احزابند (مکارم)

(مال دنیا به دنیا می ماند) (376/م)

(قُلْ مَتَعَ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى) (النساء/ 77)

به آن ها بگو: «سرمایه زندگی دنیا، ناچیز است و سرای آخرت برای کسی که پرهیزگار باشد، بهتر است!» (مکارم)

(وَمَا أَوْتَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا) (القصص/ 60)

آن چه به شما داده شده متاع زندگی دنیا و زینت آن است. (مکارم)

(يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ) (الشعراء/ 88)

در آن روز که مال و فرزندان سودی نمی بخشد (مکارم)

(مَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمْتَعُونَ) (الشعراء/ 207)

این تمتع و بهره گیری از دنیا برای آن ها سودی نخواهد داشت! (مکارم)

(مار گزیده از ریسمان سیاه و سفید می ترسد) (377/م)

(قَالَ هَلْ ءَامَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ) (یوسف/ 64)

[یعقوب] گفت: «آیا همان گونه که شما را پیش از این بر برادرش امین گردانیدم بر او امین سازم؟» (فولادوند)

(أَتَرِيدُ أَنْ نَقْتُلَنَّكَ كَمَا قَتَلْنَا نَفْسًا بِالْأَمْسِ) (القصص/19)

می خواهی مرا بکشی همان گونه که دیروز انسانی را کشتی؟! (مکارم)

(مأمورم و معذور) (378/م)

(مَاعَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) (المائدة/99)

پیامبر وظیفه ای جز رسانیدن پیام (الهی) ندارد (مکارم)

(وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ) (الانعام/163)

و به همین مأمور شده ام (مکارم)

(مثل آبی که رفته زیر زمین = آب شده رفته زیر زمین) (379/م)

(يُصْبِحُ مَاؤُهَا غَوْرًا) (الكهف/41)

آب آن [به اعماق زمین] فرو رود. (خرّم)

(إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا) (الملك/30)

اگر آب شما در زمین فرو رود [و ناپدید گردد] (خرّم)

(من علم غيب نداشتم) (380/م)

(وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَأَسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ) (الاعراف/188)

و اگر غیب می دانستم قطعاً خیر بیشتری می اندوختم (فولا دوند)

(وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ) (الانعام/50) و (هود/31)

و غیب هم نمی دانم (مکارم)

(ماست و دروازه هر دورا می بندند = مقایسه بی جا) (381/م)

(خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ) (الاعراف/12) و (ص/76)

«مرا از آتش آفریده ای و او را از گل!» (مکارم)

(أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ) (السجدة/18)

آیا کسی که مؤمن باشد همچون کسی است که فاسق است؟! نه، هرگز این دو برابر نیستند. (مکارم)

(مردم عقلشان در چشمشان است) (382/م)

(فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ، قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَلِيتَ لَنَا مِثْلَ مَا وَنِي قُرُونُ) (القصص/79)

پس [قارون] با کوبه خود بر قومش نمایان شد؛ کسانی که خواستار زندگی دنیا بودند گفتند: ای کاش مثل آن چه به قارون داده شده به ما [هم] داده می شد. (فولادوند)

(يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ) (الروم/7)

آن ها فقط ظاهری از زندگی دنیا را می دانند و از آخرت (و پایان کار) غافلند (مکارم)

(مال مفت و دل بی رحم) (383/م)

(إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا) (النساء/10)

کسانی که اموال یتیمان را به ظلم و ستم می خورند (در حقیقت،) تنها آتش می خورند (مکارم)

(مار در آستین می پروراند) (384/م)

(فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَ حَزَنًا) (القصص/8)

پس خاندان، فرعون او را [از آب] برگرفتند تا سرانجام دشمن [جان] آنان و مایه اندوهشان باشد (فولادوند)

(مرد چون بمیرد نامرد پای می گیرد) (385/م)

(فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ) (مریم/ 59)

آن گاه، پس از آنان جانشینانی به جای ماندند که نماز را تباه ساخته و از هوس ها پیروی کردند (فولادوند)

(مثل اجل معلق ظاهر می شود) (386/م)

(لَا تَأْتِيَكُمْ إِلَّا بَغْتَةً) (الاعراف/ 187)

«و جز به طور ناگهانی، به سراغ شما نمی آید!» (مکارم)

(ما را به خیر و شما را به سلامت) (387/م)

(لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) (الکافرون/ 6)

دین شما برای خودتان و دین من برای خودم (فولادوند)

(مثل تف سر بالا) (388/م)

(وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ) (الانعام/ 108)

و آن هایی را که جز خدا می خوانند دشنام مدهید که آنان از روی دشمنی [و] به نادانی، خدا را دشنام خواهند داد (فولادوند)

(مال حرام برکت ندارد) (389/م)

(وَمَا آتَيْتُمْ مِّن رَّبًّا لِّيَرْبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ) (الروم/39)

آن چه به عنوان ربا می پردازید تا در اموال مردم فرونی یابد، نزد خدا فرونی نخواهد یافت (مکارم)

(ماه زیر ابر پنهان نمی ماند) (390/م)

(الَّذِينَ حَصَّصُوا الْحَقَّ) (یوسف/51)

اکنون حقیقت آشکار شد (فولادوند)

(میان ماه من تا ماه گردون *** تفاوت از زمین تا آسمان است) (391/م)

(لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ) (النحل/103)

[نه چنین نیست، زیرا] زبان کسی که [این] نسبت را به او می دهند غیر عربی است و این [قرآن] به زبان عربی روشن است. (فولادوند)

(أَجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَحَدَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (التوبة/19)

آیا سیراب کردن حجاج و آباد ساختن مسجد الحرام را همانند (عمل) کسی قرار دادید که به خدا و روز قیامت ایمان آورده و در راه او جهاد کرده است؟! (مکارم)

ص: 155

(نه به این شوری شور و نه به آن بی نمکی) (392/ن)

(لَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا) (الاسراء/ 110)

و نمازت را زیاد بلند، یا خیلی آهسته نخوان، و در میان آن دوراهی (معتدل) انتخاب کن (مکارم)

(وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/ 67)

و کسانی که هرگاه انفاق کنند نه اسراف می نمایند و نه سختگیری؛ بلکه در میان این دو حد اعتدالی دارند (مکارم)

(هَذَا عَذَبٌ فُرَاتٌ وَ هَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ) (الفرقان/ 53) و (فاطر/ 12)

این یکی شیرین [و] گوارا آن یکی شور [و] تلخ است. (فولادوند)

(نه راه پس دارد، نه راه پیش) (393/ن)

(فَمَا اسْتَطَعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ) (یس/ 67)

[به گونه ای] که نه بتوانند بروند و نه برگردند (فولادوند)

(لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ) (الاعراف/ 34)، (یونس/ 49) و (نحل/ 61)

نه ساعتی تأخیر می کنند و نه پیشی می گیرند! (مکارم)

(نفهیمد از کجا خورد) (1) (394/ن)

(نم پس نمی دهد) (395/ن)

(فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا) (النساء/53)

به قدر نقطه پشت هسته خرمایی [چیزی] به مردم نمی دادند (فولا دوند)

(وَكَانَ الْإِنْسَنُ قَتُورًا) (الاسراء/100)

و انسان همواره بخیل است (فولا دوند)

(وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا) (المعارج/21)

و هنگامی که خوبی به او رسد از دیگران منع کرده و بخل می ورزد (مکارم با تصرف)

نگا: (ق/25) و (قلم/12)

(نوشدارو بعد از مرگ سهراب) (396/ن)

(لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ) (2) (الحديد/10)

کسانی از شما که پیش از فتح [مکه] انفاق و جهاد کردند، [با دیگران] یکسان نیستند. (فولا دوند)

(رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ) (فاطر/37)

«پروردگارا! ما را خارج کن تا عمل صالحی انجام دهیم غیر از آن چه انجام می دادیم» (مکارم)

ص: 157

1- نگا: با پنبه سر بریدن

2- توضیح: انفاق بعد از پیروزی نوشداروی بعد از مرگ سهراب است.

(قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ؛ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا) (المؤمنون/ 99-100)

می گوید: «پروردگارا مرا بازگردانید، شاید من در آن چه و انهداده ام کار نیکی انجام دهم نه چنین است.» (فولادوند)

(نرود میخ آهنین بر سنگ) (397)

(سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ وَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) (البقرة/6)، (یس/ 10)

برای آنان تفاوت نمی کند که آنان را (از عذاب الهی) بترسانی یا نترسانی؛ ایمان نخواهند آورد (مکارم)

(و طَبَعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ) (التوبة/87)

و بر دل هایشان مهر نهاده شده؛ از این رو (چیزی) نمی فهمند! (مکارم)

(و طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) (التوبة/ 93)

و خداوند بر دل هایشان مهر نهاده؛ به همین جهت چیزی نمی دانند! (مکارم)

(لَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ) (الانعام/ 43)

بلکه دل های آن ها قساوت پیدا کرد (مکارم)

(نه این وری نه آن وری = نه شرقی و نه غربی (398/ن)

(لَا إِلَى هَوَآءٍ وَلَا إِلَى هَوَآءٍ) (النساء/143)

نه با اینانند و نه با آنان (فولادوند)

(لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ) (النور/ 35)

که نه شرقی است و نه غربی (مکارم)

(نابرده رنج گنج میسر نمی شود) (399/ن)

(وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

و این که برای انسان بهره ای جز سعی و کوشش او نیست (مکارم)

(إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) (یوسف/90)

بی گمان هر که تقوا و صبر پیشه کند خدا پاداش نیکو کاران را تباه نمی کند (فولادوند)

(نه سیخ بسوزه نه کباب) (1)

(لَا فَاِرِضٌ وَلَا يَكْرُ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ) (البقرة/18)

نه پیر و نه خردسال، [بلکه] میان سالی است بین این دو (فولادوند)

(إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/67)

هرگاه اتفاق کنند نه اسراف می نمایند و نه سختگیری بلکه در میان این دو حد اعتدالی دارند (مکارم)

(نمک خوردی نمکدان مشکن) (2) (401/ن)

(يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا) (النحل / 83)

آن ها نعمت خدا را می شناسند؛ سپس آن را انکار می کنند (مکارم)

ص: 159

1- توضیح: این ضرب المثل از فارسی به عربی نیز راه یافته است از این رو گویند: «لا سیخ و لا کباب» که مخفف ضرب المثل بالاست.

2- معادل این ضرب المثل نمک خوردن و نمکدان شکستن است.

(قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ) (الشعراء/18)

(فرعون) گفت: «آیا ما تو را در کودکی در میان خود پرورش ندادیم و سال‌هایی از زندگیت را در میان ما نبودی؟!» (مکارم)

(نو که آمد به بازار، کهنه می شود دل آزار) (1) و (2) و (3) (402/ن)

(قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)

گفتند: «ای موسی، همان گونه که برای آنان خدایانی است، برای ما [نیز] خدایانی قرار ده» (فولادوند)

(نمک گیر شدن) (4) (403/ن)

(وَلَا تَرْكُؤُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ) (هود/113)

به کسانی که ستم کرده اند متمایل مشوید که آتش [دوزخ] به شما می رسد. (فولادوند)

ص: 160

1- نگا: هر آن چه دیده بیند دل کند یاد

2- نگا: دیوانه چو دیوانه ببیند خوشش آید

3- توضیح: گفتنی است همه جا نوگرایی و تجدّد طلبی مطلوب نیست چنان چه بدعت در دین ممنوع است. نوگرایی در مسائل اصولی و زیربنایی باعث محو ارزش های اصیل و والا خواهد شد و بشریت را به درّه حیوانیت پرت خواهد کرد از این رو حضرت موسی علیه السلام در جواب آن ها فرمود: (إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ) (الاعراف/138) و آن ها را قومی نادان قلمداد کرد.

4- توضیح: یعنی باج خوار و آجیر خوار دیگران شد وابسته و وام دار به دیگری شد و استقلال خود را از دست داد

(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمُ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَتَمَتَّعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/ 141)

پس اگر از جانب خدا به شما فتوحی برسد، می گویند: «مگر ما با شما نبودیم؟ و اگر برای کافران نصیبی باشد می گویند: «مگر ما بر شما تسلط نداشتیم شما را از [ورود در جمع] مؤمنان باز نمی داشتیم؟» (فولادوند)

«حرف واو»

(وای به وقتی که بگندد نمک) (1) و (2) (405/و)

(وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ فَإِنْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ) (الاعراف/ 175)

و خبر آن کس را که آیات خود را به او داده بودیم برای آنان بخوان که از آن عاری گشت؛ آن گاه شیطان او را دنبال کرد و از گمراهان شد (منظور بلعم با عورا در زمان حضرت موسی علیه السلام است) (فولادوند)

ص: 161

1- نگا: هر چه بگندد نمکش می زنند *** وای به روزی که بگندد نمک

2- نظیر این ضرب المثل است شعر ذیل: اگر ز باغ رعیت ملک خورد سببی *** بر آوردند غلامان او درخت از بیخ هم چنین گفته می شود: الناس علی دین ملوکهم از این رو کسانی که چشم و چراغ جامعه اند وظیفه سنگین تری دارند.

(فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) (البقرة/79)

پس وای بر آن ها که نوشته ای با دست خود نویسند (علماء یهود) سپس می گویند: «این، از طرف خداست» (مکارم با تصرف)

نگا: (احزاب/30)

«حرف ه»

(هر چه بگنند نمکش می زنند وای به وقتی که بگنند نمک) (1) (406/ه)

(همه رفتنی هستیم) (2) و (3) (407/ه-)

(كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) (العنکبوت/57) و (آل عمران/185)

هر کس مرگ را می چشد (مکارم)

(إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) (البقرة/156)

ما از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم (مکارم)

ص: 162

1- نگا: وای به وقتی که بگنند نمک

2- نگا: دنیا محل گذر است

3- نگا: مرگ شتری است که در هر خانه خوابیده است

(هشتش گیر نه است) (1) (408/هـ-)

(وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ) (الطلاق/7)

و هر که روزی او تنگ باشد (فولا دوند)

(الْبَائِسُ الْفَقِيرَ) (الحج/28)

بینوای فقیر (مکارم)

نگا: (بقره/273)

(هنگامه بالا گرفت) (409/هـ)

(وَالْتَقَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ) (القيامة/29)

و هنگامه بالا گیرد (خرم)

(هر که طاووس خواهد جور هندوستان کشد) (5/410)

(وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا وَسَعَى لَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا) (الاسراء/19)

و هر کس آخرت را بخواهد و چنان که باید در راه آن بکوشد و مؤمن باشد و اینانند که سعیشان مشکور است. (خرم)

(إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ) (التوبة/111)

خداوند جان و مال مؤمنان را در ازاء بهشت از آنان خریده است ؛ [همان کسانی که] در راه خدا کارزار می کنند و می و کشند و کشته می شوند (خرم)

ص: 163

(هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق) (411/هـ)

(وَلَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ) (آل عمران/ 169)

هرگز کسانی را که در راه خدا کشته شده اند مرده مپندار، بلکه زنده اند (فولادوند)

(إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا) (مریم/ 96)

کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند به زودی [خدای] رحمان برای آنان محبتی [در دل ها] قرار می دهد [و نام آنان را جاوید می دارد] (فولادوند با تصرف)

[هندوانه زیر بغل گذاشتن] (412/هـ-)

(وَلَوْلَا أَنِ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا) (الاسراء/ 74)

و اگر ما تو را ثابت قدم نمی ساختیم (و در پرتو مقام عصمت، مصون از انحراف نبود)، نزدیک بود به آنان تمایل کنی (مکارم)

(فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ، لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ) (البقرة/ 64)

و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود از زیانکاران بودید. (مکارم)

نگا: (نساء/ 113)

(هر چه آید سال نو گوئیم دریغ از پارسال) (413/هـ-)

(حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ؛ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ) (المؤمنون/ 99 و 100)

آن گاه که یکی از ایشان را مرگ فرا رسد گوید پروردگارا مرا بازگردانید. باشد که در آن چه فروگذار کرده ام کاری شایسته پیش گیرم (خرّم)

(فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (الشعراء/ 102)

کاش برای ما بازگشتی بود تا آن گاه از مؤمنان می شدیم (خرّم)

(هر چه کنی به خود کنی *** گر همه نیک و بد کنی) (414/ه)

(مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ، وَ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُمْ يَمْهَدُونَ) (الروم/44)

هر کس کافر شود، کفرش بر زیان خود اوست؛ و آن ها که کار شایسته انجام دهند، به سود خودشان آماده می سازند (مکارم)

(لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ) (البقرة/286)

هر کس هر چه نیکی کند به سود او و هر چه بدی کند به زیان اوست. (خرّم)

(هر کسی را بهر کاری ساختند) (415/ه-)

(لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/286)

خداوند هیچ کس را جز به اندازه توانش تکلیف نمی کند (خرم)

(قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ) (البقرة/247)

گفت: «خدا او را بر شما برگزیده و او را در علم و (قدرت) جسم، وسعت بخشیده است خداوند ملکش را به هر کس بخواهد می بخشد».

(مکارم)

(وَعَلَّمْتَهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ) (الانبیاء/80)

و به [داوود] فنّ زره [سازی] آموختیم (فولا دوند)

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) (الذاریات/56)

و جن و انس را نیافریدیم جز برای آن که مرا بپرستند (فولا دوند)

(هر چه پول بدهی آتش می خوری) (416/ه)

(وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا) (الانبیاء/47)

و اگر [عمل] هموزن دانه خردلی باشد آن را می آوریم (فولا دوند)

(وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

و این که برای انسان بهره ای جز سعی و کوشش او نیست (مکارم)

(وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا) (یونس / 27)

اما کسانی که مرتکب گناهان، شدند جزای بدی به مقدار آن دارند (مکارم)

(هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) (الاعراف/147)

آیا جز آن چه را عمل می کردند پاداش داده می شوند؟! (مکارم)

(جَزَاءَ رِفْقًا) (النبأ/ 26)

این مجازاتی است موافق و مناسب اعمالشان! (مکارم)

(هم فال و هم تماشا) (ه/417)

(فَاتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ) (آل عمران/148)

از این رو خداوند پاداش این جهان و پاداش نیک آن جهان را به آن ها داد. (مکارم)

(فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) (النساء/ 134)

پاداش دنیا و آخرت نزد خداست (مکارم)

(رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً) (البقرة/ 201)

پروردگارا! به ما در دنیا «نیکی» عطا کن؛ و در آخرت نیز «نیکی» مرحمت فرما. (مکارم)

(هستی آورد مستی) (ه/418-)

(وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ، لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ) (الشوری/27)

هرگاه خداوند روزی را برای بندگانش وسعت، بخشد در زمین طغیان و ستم می کنند (فولادوند)

(إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ) (العلق/6 و 7)

حقاً که انسان سرکشی می کند همین که خود را بی نیاز پندارد (فولادوند)

ص: 166

(لَا تَقْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ) (القصص/76)

شادی مغرورانه مکن که خدا شادی کنندگان مغرور را دوست نمی دارد (فولادوند با تصرف)

(هر که بامش بیش، برفش بیشتر) (419/ه)

(لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/286)

خداوند هیچ کس را جز به اندازه توانایش تکلیف نمی کند (مکارم)

(وَمَتَّعُوهُمْ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ، وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ) (البقرة/236)

و آنان را به طور پسندیده به نوعی بهره مند کنید توانگر به اندازه [توان] خود و تنگدست به اندازه [وسع] خود. (فولادوند)

(لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ، وَ مَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، فَلْيُفْزِعْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ) (الطلاق/7)

بر توانگر است که از دارایی خود هزینه کند و هر که روزی او تنگ باشد باید از آن چه خدا به او داده خرج کند (فولادوند)

(هر بلایی که به هر کس برسد از خویش است) (420/ه)

(ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ) (الروم/41)

فساد، در خشکی و دریا به خاطر کارهایی که مردم انجام داده اند آشکار شده است. (مکارم)

(ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت يَدَاكَ) (الحج/10)

این به خاطر کار و کردار پیشین توست (خرّم)

(مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ) (النساء/79)

(آری) آن چه از نیکی ها به تو می رسد از طرف خداست؛ و آن چه از بدی به تو می رسد، از سوی خود توست. (مکارم)

(هر آن چه از دوست رسد نیکوست) (421/هـ-)

(قُلْ هَلْ تَرَبُّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ) (التوبة/52)

بگو: «آیا درباره ما، جز یکی از دو نیکی را انتظار دارید؟!»: (یا پیروزی یا شهادت) (مکارم)

(وَمَنْ يُقْتَلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا) (النساء/74)

و آن کسی که در راه خدا پیکار کند و کشته شود یا پیروز گردد، پاداش بزرگی به او خواهیم داد (مکارم)

(فَمَا آتَانِي اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا آتَاكُم) (النمل/36)

آن چه خدا به من داده بهتر است از آن چه به شما داده است (مکارم)

(هر چه بکاری درو می کنی) (422/هـ)

(فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ؛ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ) (الزلزلة/7 و 8)

پس هر کس هموزن ذره ای کار خیر انجام دهد آن را می بیند و هر کس هموزن ذره ای کار بد کرده آن را می بیند! (مکارم)

(وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ) (الصافات/39)

و جز به آن چه انجام می دادید کیفر داده نمی شوید. (مکارم)

(هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ) (یونس/52)

آیا جز به آن چه انجام می دادید کیفر داده می شوید؟! (مکارم)

(هر کس روزی خودش را می خورد) (423/هـ)

(قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ) (طه/50)

گفت: پروردگار ما همان کسی است که به هر چیز آفرینش سزاوار او را بخشیده است. (خرم)

(هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ) (البقرة/25)

این همان است که پیش از این [نیز] روزی ما بود. (فولادوند)

(مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا) (هود/6)

هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر این که روزی او بر خداست! (مکارم)

(هر چه عوض دارد گله ندارد) (ه/424)

(قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا؛ قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى) (طه/125 و 126)

می گوید: «پروردگارا! چرا نابینا محشورم کردی؟! من که بینا بودم!» می فرماید: «آن گونه که آیات من برای تو آمد و تو آن ها را فراموش کردی؛ امروز نیز تو فراموش خواهی شد!» (مکارم)

(سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ، يَوْمَ الْفَيْمَةِ) (آل عمران/180)

به زودی آن چه که به آن بخل ورزیده اند روز قیامت طوق گردنشان می شود. (فولادوند)

(هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) (التوبة/35)

این همان چیزی است که برای خود اندوختید (و گنجینه ساختید) (مکارم)

(هر گلی بویی دارد) (ه/425)

(لِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا) (الانعام/132)

یکایک ایشان طبق کار و کردارشان درجاتی دارند (خرم)

(تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ) (البقرة/253)

برخی از آن ها [پیامبران] خدا با او سخن می گفت و بعضی را درجاتی برتر داد (مکارم)

(هست با ابله سخن گفتن جنون) (426/هـ-)

(أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ) (النساء/ 140)

هرگاه بشنوید افرادی آیات خدا را انکار و استهزاء می کنند، با آن ها ننشینید تا به سخن دیگری بپردازند! (مکارم)

(وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (الفرقان/ 63)

و هنگامی که جاهلان آن ها را مخاطب می سازند (و سخنان نابخردانه گویند) به آن ها سلام می گویند (و با بی اعتنایی و بزرگواری می گذرند) (مکارم)

توضیح: سلام در این آیه سلام خدا حافظی و متارکه است نه سلام تحیت و احوالپرسی

(همه رو با یک چوب نمی توان راند) (427/هـ)

(مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ أَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ) (آل عمران/ 110)

برخی از آنان مؤمنند و [لی] بیشترشان نافرمانند (فولادوند)

(لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ وَأَنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ) (آل عمران/ 113)

آنان یکسان و همسان نیستند؛ از اهل کتاب گروهی درست کردارند که آیات الهی را در دل شب می خوانند و سر به سجده می هند. (خرم)

(هر آن چه دیده بیند دل کند یاد) (428/هـ)

(قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لَآئِيَتْ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُرُونُ) (القصص/ 79)

گفتند: «ای کاش همانند آن چه به قارون داده شده است ما نیز داشتیم!» (مکارم)

(قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)

به موسی گفتند: «تو هم برای ما معبودی قرار ده همان گونه که آن ها معبودان (و خدایانی) دارند!» (مکارم)

(هر آن کس که دندان دهد نان دهد) (ه/429)

(إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ) (آل عمران/37)

خداوند به هر کس که بخواهد بی حساب روزی می دهد (مکارم)

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ) (الذاریات/58)

خداوند، روزی دهنده و صاحب قوت و قدرت است! (مکارم)

(و هر چیز به جای خویش نیکوست) (ه/430)

(أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ؛ وَلِسَانًا وَ شَفَتَيْنِ) (البلد/8 و 9)

آیا برای او دو چشم قرار ندادیم و یک زبان و دو لب؟! (مکارم)

(لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ) (یس/40)

نه خورشید را سزااست که به ماه رسد، و نه شب بر روز پیشی می گیرد؛ و هر کدام در مسیر خود شناورند (مکارم)

(هر دردی را درمانی است) (ه/431)

(أَنِّي مَسْنِيَ الشَّيْطَانُ بُنُصْبٍ وَ عَذَابٍ؛ أَزْكُضُ بِرَجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلُمٌ بَارِدٌ)

شیطان مرا به رنج و عذاب افکنده است (به او گفتیم: پای خود را بر زمین بکوب! این چشمه آبی خنک برای شستشو و نوشیدن است! (مکارم)

(وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ) (الشعراء/ 80)

و هنگامی که بیمار شوم مرا شفا می دهد (مکارم)

(هر دم از این باغ بری می رسد *** تازه تر از تازه تری می رسد) (432/هـ-)

(تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ يَأْذِنُ رَبُّهَا) (ابراهیم/ 25)

میوه اش را به توفیق پروردگارش زمان به زمان می دهد (خرم)

(مَا تَسْخُ مِنْ ءَايَةٍ أَوْ تَنْسِيهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا) (البقرة/ 106)

هر حکمی را نسخ می کنیم و یا نسخ آن را به تأخیر اندازیم، بهتر از آن، یا همانند آن را می آوریم. (مکارم)

(هر کس کار خودش بار خودش) (1) (433/هـ-)

(وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/ 164) و (اسراء/ 15)

و هیچ گناهکاری گناه دیگری را متحمل نمی شود. (مکارم)

(لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ) (سبا/ 25)

نه از شما درباره گناهی که ما کرده ایم می پرسند و نه از ما درباره آن چه شما می کنید خواهند پرسید (خرم)

ص: 172

(هر چه بسیار شود خوار شود) (434/هـ)

(وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى) (البقرة/57)

و برایتان من و سلوی فرو فرستادیم (خرم)

(وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ) (البقرة/61)

و چنین بود که گفتید ای موسی هرگز تاب تحمل یک خوراک تنها را نداریم (خرم)

(هم از توبره می خورد هم از آخور) (435/هـ-)

(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمُ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/141)

منافقان همان ها هستند که پیوسته انتظار می کشند و مراقب شما هستند؛ اگر فتح و پیروزی نصیب شما گردد، می گویند: مگر ما با شما نبودیم؟ (پس ما نیز در افتخارات و غنائیم شریکیم!) «و اگر بهره ای نصیب کافران گردد به آنان می گویند: مگر ما شما را به مبارزه و عدم تسلیم در برابر مؤمنان تشویق نکردیم؟ (پس با شما شریک خواهیم بود!) (مکارم)

(هر کسی سنگ خودش را به سینه می زند) (1) (436/هـ-)

(تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا) (النحل/111)

هر کس (در فکر خویشتن است و تنها) به دفاع از خود بر می خیزد (خرم)

ص: 173

1- معادل این ضرب المثل این سخن است: «هر کسی نقش خود در آب بیند».

(وَلِكُلِّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّیْهَا) (البقرة/148)

برای هر کسی قبله و مقصودی است که وی روی خود را به آن [سوی] می گرداند (فولا دوند با تصرف)

(هر که خواهد گویا *** و هر که خواهد گوبرو) (437/ه)

(فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَ مَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ) (الكهف/29)

«هر کس می خواهد ایمان بیاورد (و این حقیقت را پذیرا شود)، و هرکس می خواهد کافر گردد!» (مکارم)

(إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا) (الانسان/3)

ما راه را به او نشان دادیم خواه شاکر باشد (و پذیرا گردد) یا ناسپاس! (مکارم)

(هر که به فکر خویش است *** کوسه به فکر ریش است) (438/ه-)

(لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ) (عبس/37)

در آن روز هر کدام از آن ها وضعی دارد که او را کاملاً به خود مشغول می سازد! (مکارم)

(فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ) (المؤمنون/101)

پس آن گاه که در صور دمیده شود [دیگر] میانشان نسبت خویشاوندی وجود ندارد (فولا دوند)

(هر چه به خود نمی پسندی به دیگران نیز میسند (ه/439)

(وَلَا تَتَّبِعُوا الْهَيْبَةَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيهِ) (البقرة/267)

و برای اتفاق به سراغ قسمت های ناپاک نروید در حالی که خود شما، (به هنگام پذیرش اموال) حاضر نیستید آن ها را بپذیرید (مکارم)

(هر چه پیش آید خوش آید) (ه/440)

(فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ) (القصص/24)

پروردگارا! هر خیر و نیکی بر من، فرستی به آن نیازمندم! (مکارم)

(هفت جان دارد) (ه/441)

(فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ) (الاعراف/176)

مثل او همچون سگ است. (مکارم با تصرف)

(هر گردی گردو نیست) (ه/442)

(قَالَتِ الْأَعْرَابُ امَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ) (الحجرات/14)

عرب های بادیه نشین گفتند: «ایمان آورده ایم» بگو: شما ایمان نیاورده اید، ولی بگویید اسلام آورده ایم اما هنوز ایمان وارد قلب شما نشده است (مکارم)

(هر چه ریسیده بود پنبه کرد) (1) (443/ه)

(كَأَلَّتِي تَقَضَّتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا) (النحل/92)

رشته خود را پس از محکم بافتن، [یکی یکی] از هم می گسست (فولادوند)

(هر سلامی یک علیکی دارد) (444/ه)

(وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوْهَا) (النساء/86)

و چون به شما درود گفته شد شما به [صورتی] بهتر از آن درود گوید یا همان را [در پاسخ] برگردانید. (فولادوند)

(هر کس آب قلب خویش را می خورد) (445/ه-)

(قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ) (الاسراء/84)

بگو: «هر کس طبق روش (و خلق و خوی) خود عمل می کند» (مکارم)

(هر آن چه کاشت های بدروی) (2) (446 ه-)

(يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا) (آل عمران/30)

روزی که هر کس آن چه را از کار نیک انجام داده، حاضر می بیند (مکارم)

ص: 176

-
- 1- این ضرب المثل ضرب المثل گاو نه من شیر است. معروف است که برخی از گاوها نه من شیر می دهند و سپس با لگد ظرف شیر را واژگون کرده و شیرها را به زمین می ریزند. «گاو نه من شیر مباش» کنایه از این است که محصول کار خود را ضایع و تباه مکن.
- 2- معادل این ضرب المثل این جمله است: «کای نور چشم من به جز از کشته ندروی».

(هر چه می دود کمتر نتیجه می بیند) (447/هـ-)

(ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) (الکھف/ 104)

تلاش هایشان در زندگی دنیا به هدر رفته (فولادوند)

(هر گلی بزنی به سر خودت زده ای) (448/هـ)

(إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) (الاسراء/ 7)

اگر نیکی کنید به خودتان نیکی می کنید (مکارم)

(هزار نکته باریکتر ز مو این جاست) (449/هـ)

(قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّوْا عَلَيْهَا وَاهْبَسْ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآسِرُ أُخْرَى) (طه/ 18)

گفت: این عصای من است که بر آن تکیه می کنم و با آن برای گوسفندانم برگ فرو می تکانم و حاجت های دیگر نیز به آن دارم (خرم)

(همه کاره و هیچ کاره) (450/هـ)

(وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ) (یونس/ 18)

آن ها غیر از خدا چیزهایی را می پرستند که نه به آنان زیان می رساند، و نه سودی می بخشد (مکارم)

(هیچ ماست بندی نمی گوید ماست من ترش است) (451/ه-)

(كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ) (المؤمنون/53)

هر دسته ای به آن چه نزدشان بود دل خوش کردند (فولا دوند)

(هر چه خدا خواست همان می شود) (452/ه-)

(وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا؛ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ) (الكهف/23 و 24)

و هرگز در مورد کاری نگو من فردا آن را انجام می دهم مگر این که خدا بخواهد. (مکارم)

(هیچ کس از پیش خود چیزی نشد *** هیچ آهن، خنجر تیزی نشد) (1) (453/ه-)

(هَلْ أَتَبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُسُلًا) (الكهف/66)

آیا می توانم از شما پیروی کنم تا از دانشی که آموخته ای به من نیز بیاموزی؟ (خرم با تصرف)

(هیچ کس از شکم مادر، عالم زائیده نشد) (2) (454/ه-)

(وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا) (النحل/78)

و خداوند شما را از شکم مادرانتان خارج نمود در حالی که هیچ چیز نمی دانستید (مکارم)

ص: 178

1- نگا: هیچ کس از شکم مادر عالم زائیده نشد.

2- نگا: هیچ کس از پیش خود چیزی نشد *** هیچ آهن، خنجر تیزی نشد

(هر که خریزه می خورد پای لرزش هم می نشیند) (455/ه)

(هَذَا مَا كَنْزُكُمْ لَا تُفْسِدُوا فِدْوَتَكُمْ فَاَكْتَنَزُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتَنُونَ) (التوبة/ 35)

این است آن چه برای خود اندوختید پس [کیفر] آن چه را می اندوختید بپاشید (فولا دوند)

(أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ) (آل عمران/ 106)

آیا بعد از ایمانتان کفر ورزیدید؟ پس به سزای آن که کفر ورزیدید [این] عذاب را بپاشید (فولا دوند)

«حرف ی»

(یک کلاغ چهل کلاغ) (1) (456/ی)

(إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) (النور/ 15)

به خاطر بیاورید زمانی را که این شایعه را از زبان یکدیگر می گرفتید و با دهان خود سخنی می گفتید که به آن یقین نداشتید (مکارم)

(یک دست صدا ندارد) (457/ی)

(وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا) (آل عمران/ 103)

و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید. (فولا دوند)

ص: 179

1- این ضرب المثل کنایه از شایعه پراکنی و گفتن سخن بی مدرک است

(یک بام و دو هوا) (11) (458/ی)

(نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ) (النساء/ 150)

«به بعضی ایمان می آوریم و بعضی را انکار می کنیم» (مکارم)

(أَفْتَوْا مَنْ يَبْعُضُ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ) (البقرة/ 85)

آیا شما به پاره ای از کتاب [تورات] ایمان می آورید و به پاره ای کفر می ورزید؟ (فولادوند)

(وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ) (البقرة/ 14)

و چون با مؤمنان رو به رو شوند، گویند ایمان آورده ایم و چون با پیشوایان خویش تنها شوند، گویند ما با شما هستیم ما فقط ریشخند می کنیم (خرّم)

(یک سیب وقتی هوا می رود صد تا چرخ می خورد و پایین می آید) (459/ی)

(وَتِلْكَ الْآيَاتُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/ 140)

و ما این روزها (ی پیروزی و شکست) را در میان مردم می گردانیم (و این خاصیت زندگی دنیاست) (مکارم)

ص: 180

1- نگا: قربان برم خدا را *** یک بام و دو هوا را

(یوسف علیه السلام) (1) (460/ی)

(كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ) (یوسف / 24)

این چنین کردیم تا بدی و فحشا را از او دور سازیم؛ چرا که او از بندگان مخلص ما بود (مکارم)

(یوسف علیه السلام) (2) (461/ی)

(فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ، وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ) (یوسف / 31)

هنگامی که چشمشان به او افتاد او را بسیار بزرگ و زیبا شمردند و (بی توجه) دست های خود را بریدند و گفتند: «منزه است خدا این بشر نیست؛ این یک فرشته بزرگوار است!» (مکارم)

ص: 181

1- واژه یوسف در فرهنگ اسلامی ضرب المثل عفاف و پاکدامنی است

2- واژه یوسف در فرهنگ اسلامی ضرب المثل زیبایی است

فصل دوم: ضرب المثل های فارسی و آیات ضد آن

اشاره

ص: 183

(آفتابه خرج لحیم کردن) (1) (1/1)

(إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ) (التوبة/111)

در حقیقت، خدا از مؤمنان جان و مالشان را به [بهای] این که بهشت برای آنان باشد خریده است (فولادوند)

(الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ) (البقرة/ 261)

کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می کنند همانند دانه ای است که هفت خوشه برویاند که در هر خوش های صد دانه باشد؛ و خداوند برای هر کس که بخواهد [آن را] چند برابر می کند. (فولادوند)

(آب که آمد تیمم باطل است) (2) (2/2)

(فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) (النساء/43) و (المائدة/6)

پس اگر آبی نیافتید، با خاک پاک تیمم کنید (فولادوند با تصرف)

ص: 184

1- کنایه از این که اصل را باید خرج فرع کرد تا شیء احیاء شود. بنابراین صرف امکانات، مقرون به صرفه نیست

2- معادل این ضرب المثل: «تیمم باطل است آن جا که آب است»

(آن قدر مار خورده تا افعی شده) (3/آ)

(لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) (البقرة/ 168 و 208)، (الانعام/ 142) و (النور/ 21)

از گام های شیطان پیروی نکنید (مکارم)

(این کار را بکن گناهش گردن من) (4/الف)

(وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (1) (الانعام/ 164)

و هیچ گناهکاری گناه دیگری را متحمل نمی شود (مکارم)

(به من بی سر و پا [2](#) گوشه چشمی بنما) (5/ب)

(وَلَا يَكْلِمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ) (آل عمران/ 77)

و خداوند از روز قیامت با آنان سخن نمی گوید و [به نظر رحمت] به سویشان نمی نگرد (خرم)

(بخور و بخواب کار من *** الله نگهدار من) (6/ب)

(وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً) (النساء/ 100)

کسی که در راه خدا هجرت کند جاهای امن فراوان و گسترده ای در زمین می یابد. (مکارم)

ص: 185

1- اما این ضرب المثل «هر کسی کار خودش بار خودش» مفاد آیه را بیان می کند

2- بی سر و پا در این جا به معنای بی چاره است.

(بی دعوت به خانه خدا هم نمی روند) (7/ب)

(وَإِذْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ) (الحج/ 27)

و مردم را دعوت عمومی به حج کن تا به سوی تو بیایند (مکارم)

(تر و خشک با هم می سوزند) (8/ت)

(أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَدَابِ) (الاعراف/ 165)

کسانی را که ناهیان از منکر بودند نجات دادیم و ستمکاران را به عذابی شدید گرفتار کردیم (خرّم)

«چنان نماند و چنین نیز نخواهد ماند» (9/چ)

(وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا) (فاطر/ 43)

و هرگز برای سنت الهی تغییر نمی یابی (مکارم)

نگا: (اسراء/ 77)

(چو دانی و پرسى سؤالات خطاست) (10/چ)

(فَلَا تَسْتَلِنَ [1](#)) مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ (هود/ 46)

پس چیزی را که بدان علم نداری از من مخواه من به تو اندرز می دهم که مبادا از نادانان باشی (فولادوند)

ص: 186

1- توضیح: استشهاد به این آیه مبتنی بر این است که مراد از سؤال در آیه، پرسش باشد، اما اگر مراد خواستن باشد، استشهاد تمام نیست

(چاه مکن بهر کسی *** اول خودت بعداً کسی) (11/چ)

(لَا تُكَلِّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/ 84)

تنها مسئول وظیفه خود هستی و مؤمنان را بر این کار تشویق نما! (مکارم)

(گنه کرد در بلخ آهنگری *** به شوشتر زدند گردن مسگری)

(12/گ)

(لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/ 164)، (الاسراء/ 15)، (فاطر/ 18) و (زمر/ 7)

و هیچ گنهکاری گناه دیگری را متحمل نمی شود (مکارم)

نگا: (نجم/ 38)

(كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ) (المدثر/ 38)

هر کس در گرو دستاورد خویش است (فولادوند)

(یک سوزن به خود بزن یک جوالدوز به مردم) (13/ی)

(لَا تُكَلِّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/ 84)

تنها مسئول وظیفه خود هستی و مؤمنان را (بر این کار) تشویق نما! (مکارم)

- 1- آخر گذر پوست به دباغ خانه می افتد.
- 2- آنان که غنی ترند محتاج ترند.
- 3- آب در هاون کوبیدن
- 4- آب از سرش گذشته است.
- 5- آن قدر بگو تا علف زیر پایت سبز شود.
- 6- آدم باید لقمه را به اندازه دهانش بردارد.
- 7- آتش کشک خالته بخوری پاته، نخوری پاته.
- 8- آب آبادانی می آورد.
- 9- آسمان و ریسمان به هم کردن
- 10- آدم بی گناه پای دار می رود، بالای دار نمی رود.
- 11- آمد به سرم از آن چه می ترسیدم.
- 12- آدم باید گذشت داشته باشد.
- 13- آدمی جایز الخطاست.
- 14- آشنیز که دو تا شد آتش یا شور می شود یا بی نمک
- 15- آخر خطیم
- 16- آفتاب همسایه رنگین تر است.
- 17- آب از سرچشمه گل آلود است.

- 18- از دماغ فیل افتاده
- 19- از قضا، سرکه انگبین صفرا فزود.
- 20- از ما گفتن از شما شنفتن
- 21- اجل که آمد در نمی زند.
- 22- از کوره به در رفتن
- 23- از تو حرکت از خدا برکت
- 24- از آن جا مانده و از این جا رانده
- 25- از آن روزی که عالم را نهادند *** به هر کس هر چه لایق بود دادند
- 26- اول رفیق، دوم طریق
- 27- از کوزه همان برون تراود که در اوست.
- 28- از فردا کسی خبر ندارد
- 29- از پی هر گریه آخر خنده ای است
- 30- اندر پس هر خنده دو صد گریه مهیا است
- 31- اشتباه خودش را گردن دیگری می اندازد.
- 32- انگشت حسرت به دندان گرفتن
- 33- از آب گل آلود ماهی گرفتن
- 34- ارمغان مور، پای ملخ است.
- 35- از کیسه خلیفه می بخشد
- 36- اگر بینی که نابینا و چاه است *** اگر خاموش بنشینی گناه است

37- این آشی است که خودت برای خودت پختی

38- از ترس قالب تهی کردن

39- از ماست که بر ماست

40- از چاله در آمد و به چاه افتاد

41- اندازه نگه دار که اندازه نکوست.

42- اسب ترکمنی است هم از تو بره می خورد هم از آخور

43- این کار را بکن گناهِش گردن من

44- از دور پاییدن

45- این خط و این نشان

46- اول پند وانگه بند

47- المفلس في امان الله

48- از ترس چشمانش از حدقه در آمد

49- انسان بنده احسان است

50- انگشت تعجب به دهان گرفتن

51- از محبت خارها گل می شود

52- اگر لالایی بلدی چرا خوابت نمی برد

53- اگر راست گفתי ریشت خلاص و گرنه خونت حلال

54- اگر شریک خوب بود خدا هم برای خودش شریک می گرفت

55- اگر علی ساریان است می داند شتر را کجا بخواباند.

56- از بس ترسیده بود داشت قالب تهی می کرد

57- از فلانی دلخور مباش

58- اللهم يريير

59- از عصبانیت بمیر

ص: 191

60- از این گوش بشنو و از آن یکی بیرون کن

61- این ره که تو می روی به ترکستان است

62- از مکافات عمل غافل مشو

63- اشکش زیر مشگش

64- اشک تمساح ریختن

65- این به آن در

66- گندم از گندم بروید جوز جو

«حرف ب»

66- بنده شناس خداست

67- بیگانه اگر وفا کند خویش من است

68- بی عیب خداست

69- بی دعوت به خانه خداه نمی روند

70- به دعای گربه سیاه باران نمی آید

71- با همه بله با ما هم بله!!

72- بی گدار به آب نزن

73- بی مایه فطیر است

74- بین الأُحباب تسقط الآداب

75- به بوی کباب رفت دید خر داغ می کنند

76- به حُسنِ نناز به یک تب بند است، به مالت نناز به یک شب بند است

77- به خدا واگذارش می کنم

78- به ماه می گوید تو در نیا تا من در آیم

79- با مردم زمانه سلامی و والسلام

80- با سیلی صورت خود را سرخ نگه می دارد

81- بازی اشکنک داره ** سر شکستنک داره

82- بود و نبودش یکی است

83- بزرگی به عقل است نه به سال

84- برگزشته ها صلوات

85 بلبلان خاموش و خر در عرعر است

86- به یک دست دو هندوانه نمی توان برداشت

87- بگرد تا بگردیم

88- برگشتیم اول خط

89- به چه سازی برقضم

90- به هر کجا روی آسمان همین رنگ است

91- به هر کس هر چه لایق بود دادند

92- بیدی نیست که به این بادها بلرزد

93- با حلوا حلوا گفتن دهان شیرین نمی شود.

94- به عمل کار برآید، به سخنرانی نیست

95- به رویاه گفتند: شاهدت کیست گفت: دمم.

96- با خدا باش و پادشاهی کن

97- با زبان خوش مار را می توان از سوراخ بیرون آورد

98- به اندازه یک چشم بر هم زدن

ص: 193

99- بهشت آن جاست که آزاری نباشد

10- به گمراه گفتند: اسمت چیست؟ گفت راهنما

101- بهشت را به بها می دهند و به بهانه نمی دهند

102- بسیار سفر باید تا پخته شود خامی

103- بسم الله این گوی و این میدان

104- با هر دستی بدهی از همان دست پس می گیری

105- با هر سختی آسانی است

106- با پنبه سر بریدن

107- برادر را به جای برادر نمی گیرند

108- به یک کشمش گرمی اش می شود و به یک غوره سردی اش

109- بی پیر نرو تو در خرابات *** هر چند سکندر زمانی

110- بشکند این دست که نمک ندارد

111- به در می گویم، دیوار تو گوش کن

112- پیری است و هزار عیب

«حرف پ»

113- پایت را به اندازه گلیمت دراز کن

114- پنج انگشت برادرند ولی برابر نیستند

115- پشت سر مرده بد نباید گفت

116- پسندم آن چه را جانان پسندند

117- پایان شب سیه سپید است

118- پلید جفت پلید است و پاک همسر پاک

119- پیامی است از مرگ، موی سفید

120- پیش قاضی و بازی

121- تو آن وَرِ جو، من این ور جو

«حرف ت»

122- تخم مرغ دزد شتر دزد می شود

123- تا مرد سخن نگفته باشد *** عیب و هنرش نهفته باشد

124- تا کور شود هر آن که نتواند دید

125- تمام بافته هایش پنبه شد

126- تا سه نشه بازی نشه

127- تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها

128- تا بوده چنین بوده و تا باد چنین باد

129- تا پول داری رفیقم دنبال بند کیفتم

130- تونیکی می کن و در دجله انداز *** که ایزد در بیابانت دهد باز

131- توانا بود هر که دانا بود

132- تر و خشک با هم می سوزند

133- تمام نقشه هایش نقش بر آب شد

134- تره به بذرش می رود حسنی به بابا!

135- تعریف آن است که دشمن بکند

136- تکیه بر جای بزرگان نتوان زد به گزاف

137- تیر در تاریکی رها کردن

138- ترک عادت موجب مرض است

139- تقاص به قیامت نمی ماند

140- توی هر کاری فضولی می کند

141- توی دعوا حلوا خیر نم یکنند

142- تا نباشد چوب تر، فرمان نبرد گاو و خر

143- تو مو می بینی و من پیچش مو

144- تو کز محنت دیگران بی غمی *** نشاید که نامت نهند آدمی

145- تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل

146- توبه گرگ مرگ است

147- تا توانی دلی بدست آور *** دل شکستن هنر نمی باشد

«حرف ج»

148- جهان دیدن بهتر از جهان خوردن است

149- جنگ اول به از صلح آخر

150- جلوی ضرر را هر کجا که بگیرند منفعت است

151- جواب ابلهان خاموشی است

152- جوانی کجایی که یادت بخیر

153- جان به لب رسیدن

154- جوانی نیاید ز پیر

155- جواب زور را زور می دهد

156- جایی رفت که عرب نی انداخت

157- جوینده یابنده است

158- جوجه را آخر پاییز می شمرند

«حرف چ»

159- چراغ خدا همیشه روشن است

160- چاه نکن بهر کسی اول خودت بعداً کسی

161- چاه باید از خودش آب داشته باشد

162- چشم هایش از ترس از حرکت ایستاد

163- چرا عاقل کند کاری که باز آرد پشیمانی

164- چراغی که به خانه رواست به مسجد حرام است

165- چوب نرم را موربانه می خورد

166- چوب را که برداری گربه دزد می گریزد

167- چه باک از موج بحر آن را که دارد نوح کشتیان

168- چون که صد آمد نود هم پیش ماست

169- چه داند آن که اُشتر می چراند

170- چو دخلت نیست، خرج آهسته تر کن

171- چشم حسود کور شود

172- چشم دیدن کارها و موفقیت های تو را ندارد

173- چار دیواری اختیاری

174- چاه کن همیشه ته چاه است

175- چنان نماند و چنین نیز نخواهد ماند

«حرف ح»

176- حرف حق تلخ است

177- حرف باد هواست

178- حسنی به مکتب نرفت وقتی هم رفت آدینه بود

179- حسرت گذشته را نخور

180- حق گرفتنی است نه دادنی

181- حکمش حکم نادر است

182- حرف حساب جواب ندارد

183- حرف راست را از بچه بشنو

184- حسابش با کرام الکاتبین است

185- حسود هرگز نیاسود

186- حق به حق دار می رسد

187- حرف های بزرگ تر از دهان

«حرف خ»

188- خوبی را با خوبی باید پاسخ داد

189- خواستن توانستن است

190- خون تو از خون من رنگین تر نیست

191- خدا وسیله ساز است

192- خوشا آنان که دائم در نمازند

193- خدا وکیلی

194- خانه قاضی گردو بسیار است اما شماره دارد

195- خائن همیشه خائف است

196- خیر الامور اوسطها

197- خیال می کند این جا خانه خالی است

198- خود کرده را تدبیر نیست

199- خواب برادر مرگ است

200- خفته را خفته کی کند بیدار

201- خدا گلچین است

202- خدا روزی رسان است

203- خدا کریم است

204- خودم کردم که لعنت بر خودم باد

205- خدا را چه دیدی؟

206- خدا دل های شکسته را دوست دارد

207- خدا درد داده درمان را هم داده

208- خدا خر را شناخت شاخش نداد

209- خدا چشم را برای دیدن داده

210- خدا جای حق نشسته است

211- خلاق هر چه لایق

212- خلق را تقلیدشان بر باد داد

ص: 199

213- دنیا محل گذر است

«حرف د»

214- دزد که به دزد بزند شاه دزد است

215- دیوار کوتاه تر از ما پیدا نکرده

216- در کار خیر حاجت به هیچ استخاره نیست

217- در دنیا همیشه به یک پاشنه نمی گردد

218- در یک چشم بر هم زدن آماده است

219- دم به تله نمی دهد

220- در ناامیدی بسی امید است *** پایان شب سیه سپید است

221- دود از کُنده بلند می شود

222- در دنیا یک خوبی می ماند و یک بدی

223- دیوار موش دارد موش هم گوش دارد

224- دانستن توانستن است

225- در عفو لذتی است که در انتقام نیست

226- دنیا را آب می برد او را خواب می برد

227- دستش به طناب سفت برسد خودش را دار می زند

228- دیو چو بیرون رود فرشته در آید

229- در دروازه را می توان بست، دهن مردم را نمی توان بست

230- دست خدا با جماعت است

231- دهان به دهانش نده

232- در دیزی باز است حیای گربه کجا رفته است

233- درگوشی کار شیطونه

234- دست به هم مالیدن از فرط ناراحتی

235- در مثال مناقشه نیست

236- دیگ به دیگ می گوید رویت سیاه

237- دل به دل راه دارد

238- دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد

239- ده جون بکن

240- درخت گردکان به این بزرگی، درخت خربزه الله اکبر!

241- دروغ شاخ و دم ندارد

242- دیوانه چو دیوانه ببیند خوشش آید

243- دروغ شاخدار

244- دو پادشاه در یک اقلیم نمی گنجند

245- درد هر کس در دل خویش است

246- درخت هر چه بارش بیشتر سرش خمیده تر است

247- درگذر تا از تو درگذرند

248- دو صد گفته چون نیم کردار نیست

249- دروغگو دروغ پرداز هم لازم دارد

250- دست بالای دست بسیار است

251- دروغ مصلحت آمیز به از راست فتنه انگیز

252- دودش تو چشم خودت میره

«حرف ر»

254- رو که نیست، سنگ پای قزوین است

255- روزگار بر همین پایه نمی ماند

256- راست و حسینی بودن

257- راه باز، جاده دراز

258- رنگ رخساره خبر می دهد از سر ضمیر

259- رطب خورده منع رطب چون کند؟

260- رفیق نیمه راه

261- رفتم ثواب کنم کباب شدم

262- رفت ابرویش را درست کند چشمش را کور کرد

263- روز از نوروزی از نو

«حرف ز»

264- زبان سرخ سر سبز می دهد بر باد

265- زبانم مو در آورد

266- زحمتشان بر باد رفت

267- زیر چشمی نگاه کردن

268- زخم زبان از زخم شمشیر بدتر است

269- زبان خوش مار را از سوراخ بیرون می آورد

270- زیرو رو کردن

271- زیره به کرمان بردن

272- سواره از پیاده خبر ندارد

273- سوراخ دعا گم کردن

«حرف س»

274- سالی که نکوست از بهارش پیداست

275- سیاه لشگر شدن

276- سگ زرد برادر شغال است

277- سحر خیز باش تا کامروا باشی

278- سلام سلامتی است

279- سر مرد برود قولش نمی رود

280- سیر به پیاز می گوید بو می دهی

281- سر و ته یک کرباس هستند

282- سعدیا! مرد نکونام نمیرد هرگز

283- سلام مستحب است جواب آن واجب

284- سنگ مفت، گنجشک مفت

285- سر پیری و معرکه گیری

«حرف ش»

286- شتر دیدی ندیدی

287- شاهنامه آخرش خوش است

288- شریک دزد و رفیق قافله

289- شکر نعمت نعمت افزون کند

290- شتر از سوراخ سوزن رد شدن

«حرف ص»

291- صبر و ظفر هر دواز دوستان قدیمند *** بعد صبر نوبت ظفر آید

292- صلاح مملکت خویش خسروان دانند.

293- صد چاقو بسازد یکی اش دسته ندارد

«حرف ض»

294- ضامن روزی بود روزی رسان

«حرف ط»

295- طلا که پاک است چه منش به خاک است

«حرف ظ»

296- ظالم پای دیوار خود را می کند

ص: 204

297- عذر بدتر از گناه

298- عاقل دو بار فریب نمی خورد

299- عجله کار شیطان است

«حرف ع»

300- علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد

301- عاقبت گرگ زاده گرگ شود

302- غریبه پرست بودن

«حرف غ»

303- غنیمت دان دمی تا یک دمت هست

304- غضب اولش دیوانگی است و آخرش پشیمانی

305- فرار را بر قرار ترجیح دادن

306- فرزند ناخلف

307- فردا صدایش بلند می شود

«حرف ف»

308- فلانی خودش را هم نمی تواند جمع کند

ص: 205

309- فلانی ول معطل است

310- فواره چون بلند شود سرنگون شود

311- فلفل نبین چه ریزه، بشکن ببین چه تیزه

312- فردا را کسی ندیده

«حرف ق»

313- قدر عافیت کسی داند که به مصیبتی گرفتار آید

314- قصاص به قیامت نمی ماند

315- قسمت را باور کنم یا دم خروس را؟

316- قدر زر زرگر شناسد، قدر گوهر گوهری

317- قربان برم خدا را یک بام و دو هوا را

«حرف ک»

318- کفر نعمت از گفت بیرون کند

319- کنار گود نشسته می گوید لنگش کن

320- کاسه ای زیر نیم کاسه است

321- کار دنیا تمامی ندارد

322- کار هر کس نیست خرمن کوفتن *** گاو نر می خواهد و مرد کهن

323- کوه به کوه نمی رسد، آدم به آدم می رسد

324- کوسه و ریش پهن نمی شود

325- کوری نگر عصاکش کور دگر شده

326- کبوتر با کبوتر باز با باز *** کند هم جنس با هم جنس پرواز

327- کاه از تو نیست کاهدان که از توست

328- کاسه همان کاسه آتش همان آتش

329- کسی را به گور کسی نمی گذارند

330- کسی ندیدم که گم شد از ره راست

331- کار را که کرد؟ آن که تمام کرد

332- کار نشد نداره

333- کسی که خربزه می خوره پای لرزش هم می نشیند

334- که گوید که دانا و نادان یکی است

335- کاسه داغ تر از آتش شدید

336- کافر همه را به کیش خود پندارد

337- کجا خوش است آن جا که دل خوش است

338- کبک سرش را زیر برف می کند به گمانش کسی او را نمی بیند

339- کمال هم نشین در من اثر کرد

340- کلوخ انداز را پاداش سنگ است

340- کلوخ

341- کار امروز را به فردا میفکن

342- کسی نخارد پشت من جز ناخن انگشت من

343- کارد به استخوان رسید

344- کاری را که نمی کنی چرا می گویی؟

345- کار را به کاردان باید سپرد

346- کار از محکم کاری عیب نمی کند

347- ککش نمی گزه

348- کم گوی و گزیده گوی چون در

349- کشتی هایت غرق شده؟

ص: 207

350- گر صبر کنی ز غوره حلوا سازی

351- گربه مسکین اگر پر داشتی *** تخم گنجشک از زمین برداشتی

352- گر به دستش به گوشت نمی رسید می گفت گوشت بو می دهد

353- گنه کرد در بلخ آهنگری *** به شوشتر زدند گردن مسگری

354- گیرم پدر تو بود فاضل *** از فضل پدر تو را چه حاصل

355- گل بی خار خداست

356- گنجشک را رنگ می کند جای قناری می فروشد

357- گذشت آن چه گذشت

358- گندم از گندم بروید جوز جو

359- گناهکار خودش هم می ترسد

«حرف ل»

360- لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه بگوش

361- - لقمه بزرگ تر از دهان

362- لنگه ندارد

«حرف م»

363- مرگ شتری است که در هر خانه خوابیده است

364- موسی به دین خود، عیسی به دین خود

365- ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است

366- مؤمن از یک سوراخ دو بار گزیده نمی شود

367- مرغ همسایه غاز می نماید

368- مشکلی نیست که آسان نشود *** مرد باید که هراسان نشود

369- مهمان که یکی باشد صاحبخانه گاو می کشد

370- معما چو حل گشت آسان شود

371- مشت نمونه خروار است

372- محبت باید دو طرفه باشد

373- ما هم خدایی داریم

374- ما توکل بر خدا کردیم و بر دریا زدیم

375- مثل لشکر شکست خورده

376- مال دنیا به دنیا می ماند

377- مارگزیده از ریسمان سیاه و سفید می ترسد

378- مأمورم و معذور

379- مثل آبی که رفته زیر زمین

380- من علم غیب نداشتم

381- ماست و دروازه هر دورا می بندند

382- مردم عقلشان در چشمشان است

383- مال مفت و دل بی رحم

384- مار در آستین می پروراند

385- مرد چون بمیرد نامرد پای می گیرم

386- مثل اجل معلق ظاهر می شود

387- ما را به خیر و شما را به سلامت

388- مثل تف سر بالا

389- مال حرام برکت ندارد

390- ماه زیر ابر پنهان نمی ماند

391- میان ماه من تا ماه گردون *** تفاوت از زمین تا آسمان است

«حرف ن»

392- نه به این شوری شور و نه به آن بی نمکی

393- نه راه پس دارد نه راه پیش

394- نفهمید از کجا خورد

395- نم پس نمی دهد

396- نوشدارو بعد از مرگ سهراب

397- نرود میخ آهنین بر سنگ

398- نه این وری نه آن وری

399- نابرده رنج گنج میسر نمی شود

400- نه سیخ بسوزد نه کباب

401- نمک خوردی نمکدان مشکن

402- نو که آمد به بازار کهنه می شود دل آزار

403- نمک گیر شدن

404- نان را به نرخ روز می خورد

«حرف و»

405- وای به وقتی که بگندد نمک

ص: 211

406- هر چه بگندد نمکش می زند *** وای به وقتی که بگندد نمک

407- همه رفتی هستیم

408- هشتش گیر نه است

409- هنگامه بالا گرفت

410- هر که طاووس خواهد جور هندوستان کشد

411- هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق

412- هندوانه زیر بغل گذاشتن

413- هر چه آید سال نو گوئیم دریغ از پارسال

414- هر چه کنی به خود کنی *** گر همه نیک و بد کنی

415- هر کسی را بهر کاری ساختند

416- هر چه پول بدهی آتش می خوری

417- هم فال و هم تماشا

418- هستی آورد مستی

419- هر که بامش بیش برفش بیشتر

420- هر بلایی که به هر کس برسد از خویش است

421- هر آن چه از دوست رسد نیکوست

422- هر چه بکاری درو می کنی

423- هر کس روزی خودش را می خورد

424- هر چه عوض دارد گله ندارد

425- هر گلی بویی دارد

426- هست با ابله سخن گفتن جنون

427- همه رو با یک چوب نمی توان راند

428- هر آن چه دیده بیند دل کند یاد

429- هر آن کس که دندان دهد، نان دهد

430- هر چیز به جای خویش نیکوست

431- هر دردی را درمانی است

432- هر دم از این باغ بری می رسد *** تازه تر از تازه تری می رسد

433- هر کسی کار خودش بار خودش

434- هر چه بسیار شود خوار شود

435- هم از توبره می خورد هم از آخور

436- هر کسی سنگ خودش را به سینه می زند

437- هر که خواهد گویا و هر که خواهد گویا

438- هر که به فکر خویش است *** کوسه به فکر ریش است

439- هر چه به خود نمی پسندی به دیگران نیز میسند

440- هر چه پیش آید خوش آید

441- هفت جان دارد

442- هر گردی گردو نیست

443- هر چه ریسیده بود پنبه کرد

444- هر سلامی یک علیکی دارد

445- هر کس آب قلب خویش را می خورد

446- هر آن چه کاشته ای بدروی

447- هر چه می دود کم تر نتیجه می بیند

448- هر گلی بزنی به سر خودت زده ای

449- هزار نکته باریک تر ز مو این جاست

450- همه کاره و هیچ کاره

451- هیچ ماست بندی نمی گوید ماست من ترش است

452- هر چه خدا خواست همان می شود

453- هیچ کس از پیش خود چیزی نشد *** هیچ آهن، خنجر تیزی نشد

454- هیچ کس از شکم مادر عالم زائیده نشد

455- هر که خربزه می خورد پای لرزش هم مینشیند

456- یک کلاغ چهل کلاغ

457- یک دست صدا ندارد

458- یک بام و دو هوا

«حرف ی»

459- یک سیب وقتی هوا می رود صد تا چرخ می خورد و پایین می آید

460- یوسف علیه السلام ضرب المثل پاکدامنی

461- یوسف علیه السلام ضرب المثل زیبایی

- 1- آفتابه خرج لحیم کردن
- 2- آب که آمد تیمم باطل است
- 3- آن قدر مار خورده تا افعی شده
- 4- این کار را بکن گناهش گردن من
- 5- به من بی سر و پا گوشه چشمی بنما
- 6- بخور و بخواب کار من *** الله نگهدار من
- 7- بی دعوت به خانه خدا هم نمی روند
- 8- تر و خشک با هم می سوزند
- 9- چنان نماند و چنین نیز نخواهد ماند
- 10- چو دانی و پرسی سؤالت خطاست
- 11- چاه مکن بهر کسی اول خودت بعداً کسی
- 12- گنه کرد در بلخ آهنگری *** به شوشتر زدند گردن مسگری
- 13- یک سوزن به خود بزن یک جوالدوز به مردم

شماره ضرب المثل ها

- 2- (سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ وَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) (البقرة/ 6)، (يس/ 10)
- 397- (سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) (البقرة/ 6)، (يس/ 10)
- 347- (سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ وَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) (البقرة/ 6)، (يس/ 10)
- 42- (وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا) (البقرة/ 9)
- 100- (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ) (البقرة/ 11)
- 288- (وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ) (البقرة/ 14)
- 458- (وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ) (البقرة/ 14)
- 284- (وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ) (البقرة/ 23)
- 103- (وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ، وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) (البقرة/ 23)
- 423- (هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ) (البقرة/ 25)
- 235- (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا) (البقرة/ 26)
- 1- (ثُمَّ إِلَيْهِ تَرْجَعُونَ) (البقرة/ 28)

9- (وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) (البقرة/42)

25- (اتَّامُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

94- (اتَّامُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

248- (اتَّامُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

259- (اتَّامُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

344- (اتَّامُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/44)

146- (فَتَوَبُّوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) (البقرة/54)

254- (لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً) (البقرة/55)

434- (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسُّلُوٰى) (البقرة/57)

434- (وَإِذْ قُلْتُمْ يَمُوسَىٰ لَنْ نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ) (البقرة/61)

412- (فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ) (البقرة/64)

400- (لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ) (البقرة/68)

356- (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) (البقرة/79)

405- (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) (البقرة/79)

406- (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) (البقرة/79)

458- (أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ) (البقرة/85)

432- (مَا تَسْخَرُ مِنْ آيَةٍ أَوْ تَنْسَاهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا) (البقرة/106)

236- (وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصْرَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَىٰ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ) (البقرة/113)

280- (وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ) (البقرة/113)

237- (تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ) (البقرة/118)

281- (تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ) (البقرة/118)

196- (وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا) (البقرة/143)

436- (لِكُلِّ وِجْهَةٍ هُوَ مُوَلِّيَهَا) (البقرة/148)

216- (فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ) (البقرة/148)

341- (فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ) (البقرة/148)

372- (فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ) (البقرة/152)

350- (اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (البقرة/153)

291- (إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (البقرة/153)

115- (وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ) (البقرة/154)

291- (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) (البقرة/155)

3 ضد- (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ) (البقرة/168)

3- (وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً) (البقرة/171)

273- (وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً) (البقرة/171)

256- (أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا) (البقرة/177)

225- (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاةَ إِلَيْهِ بِحَسَنٍ) (البقرة/178)

314- (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى) (البقرة/178)

328- (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) (البقرة/183)

113- (لَا تَعْتَدُوا) (البقرة/190)

155- (فَإِنْ قَتَلْتُمْ فَأَنْتُمْ لَهُمْ) (البقرة/191)

155- (فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ) (البقرة/194)

340- (فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ) (البقرة/194)

72- (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ) (البقرة/195)

303- (وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى) (البقرة/197)

417- (رَبَّنَا ءَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً) (البقرة/201)

1- (وَإِيقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) (البقرة/203)

3 ضد- (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) (البقرة/208)

343- (مَسْتَهْمُ الْبِاسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلْزُلُوا) (البقرة/214)

164- (يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّهِ الدِّينُ وَالْآقَرِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ) (البقرة/215)

220- (إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ) (البقرة/ 218)

206- (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ) (البقرة/ 222)

419- (وَمَتَّعُوهُمْ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرَهُ، وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرَهُ) (البقرة/ 236)

225- (وَأَن تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى) (البقرة/ 237)

203- (إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) (البقرة/ 243)

1- (وَالِيهِ تُرْجَعُونَ) (البقرة/ 245)

415- (قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ) (البقرة/ 247)

291- (وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) (البقرة/ 249)

114- (تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ) (البقرة/ 253)

425- (تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ) (البقرة/ 253)

182- (فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ) (البقرة/ 258)

1 ضد- (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَن يَشَاءُ) (البقرة/ 261)

439- (وَلَا تَتِمَّمُوا الْحَيَاةَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ) (البقرة/ 267)

408- (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (البقرة/ 273)

258- (تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ) (البقرة/273)

80- (تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَانِهِمْ لَا يَسْتَلُونَ النَّاسَ إِحْفَافًا) (البقرة/273)

47- (وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ) (البقرة/280)

338- (وَإِنْ تَبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ) (البقرة/284)

6- (وَلَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/286)

415- (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/286)

419- (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/286)

414- (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) (البقرة/286)

13- (رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا) (البقرة/286)

«سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ»

338- (قُلْ إِنْ تُخَفُّوهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبَدُّوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ) (آل عمران/29)

446- (يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا) (آل عمران/30)

372- (إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ) (آل عمران/31)

201- (إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَمَالَ إِبْرَاهِيمَ وَمَالَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ) (آل عمران/33)

- 202- (إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ) (آل عمران/37)
- 225- إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ) (آل عمران/37)
- 173- (يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ) (آل عمران/40)
- 133- (وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ) (آل عمران/54)
- 5 ضد- (وَلَا يَكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ) (آل عمران/77)
- 339- (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ) (آل عمران/100)
- 330- (وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) (آل عمران/101)
- 457- (وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا) (آل عمران/103)
- 36- (وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا) (آل عمران/103)
- 455- (أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ) (آل عمران/106)
- 427- (مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ) (آل عمران/110)
- 427- (لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَابِئَةٌ يَتْلُونَ ءَايَاتِ اللَّهِ ءَانَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ) (آل عمران/113)
- 27- (قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ) (آل عمران/118)
- 185- (عَصُوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ) (آل عمران/119)
- 32- (عَصُوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ) (آل عمران/119)
- 59- (مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ) (آل عمران/119)

122- (قُلْ مُؤْتُوا بِغَيْظِكُمْ) (آل عمران/ 119)

172- (إِنْ تَمَسَسْتُمْ حَسَنَةً تَسُوهُمْ) (آل عمران/ 120)

175- (إِنْ يَمَسَسْتُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/ 140)

255- (وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/ 140)

217- (وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/ 140)

459- (وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) (آل عمران/ 140)

368- (فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (آل عمران/ 146)

92- (فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا) (آل عمران/ 146)

417- (فَتَنَسَّهُمْ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسِّنَ ثَوَابَ الْآخِرَةِ) (آل عمران/ 148)

339- (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يُرْذِلُوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَبِكُمْ) (آل عمران/ 149)

359- (سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ) (آل عمران/ 151)

179- (لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَبَكُمْ) (آل عمران/ 153)

357- (لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَبَكُمْ) (آل عمران/ 153)

319- (لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُتًى لَوْ كَانُوا عِندَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا) (آل عمران/ 156)

147- (فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ) (آل عمران/ 159)

360- (فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ) (آل عمران/ 159)

292- (وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) (آل عمران/ 159)

256- (مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ) (آل عمران/ 161)

177- (يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ) (آل عمران/ 167)

319- (الَّذِينَ قَالُوا لِأَخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا) (آل عمران/ 168)

282- (وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ) (آل عمران/ 169)

411- (وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ) (آل عمران/ 169)

424- (سَيُطَوَّقُونَ مَا يَخْلُوا بِهِ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (آل عمران/ 180)

198- (ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ) (آل عمران/ 182)

407- (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) (آل عمران/ 185)

322- (وَإِنْ تَصَبَّرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ) (آل عمران/ 186)

192- (الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ) (آل عمران/ 191)

- 42- (وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ) (النساء/2)
- 86- (فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً) (النساء/3)
- 348- (وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا) (النساء/9)
- 383- (إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا) (النساء/10)
- 191- (أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا) (النساء/15)
- 300- (وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ) (النساء/18)
- 108- (وَ خُلِقَ الْإِنْسُ ضَعِيفًا) (النساء/28)
- 46- (فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضِرِبُوهُنَّ) (النساء/34)
- 2 ضد- (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) (النساء/43)
- 60- (يَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) (النساء/46)
- 395- (فَإِذَا لَا يُوَثِّقُونَ النَّاسَ نَقِيرًا) (النساء/53)
- 171- (أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) (النساء/54)
- 262- (كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ) (النساء/56)
- 109- (أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ) (النساء/59)
- 116- (وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) (النساء/65)

421- (وَمَنْ يَقْتُلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا) (النساء/ 74)

343- (رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا) (النساء/ 75)

376- (قُلْ مَتَّعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى) (النساء/ 77)

213- (مَتَّعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى) (النساء/ 77)

420- (مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ) (النساء/ 79)

3 ضد- (لَا تُكَلِّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/ 84)

215- (لَا تُكَلِّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/ 84)

283- (وَإِذَا حُتِّمَ بِتَحِيَّةٍ فَحَبُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا) (النساء/ 86)

444- (وَإِذَا حُتِّمَ بِتَحِيَّةٍ فَحَبُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا) (النساء/ 86)

42- (سَتَجِدُونَ آخَرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ) (النساء/ 91)

156- (وَسَاءَتْ مَصِيرًا) (النساء/ 97)

23- (وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً) (النساء/ 100)

157- (وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً) (النساء/ 100)

6 ضد- (وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً) (النساء/ 100)

166- (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ) (النساء/ 102)

238- (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ) (النساء/ 102)

156- (وَسَاءَتْ مَصِيرًا) (النساء/ 115)

62- (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ) (النساء/ 123)

333- (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ) (النساء/123)

358- (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ) (النساء/123)

201- (اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا) (النساء/125)

417- (فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) (النساء/134)

126- (إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَزَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرَ لَهُمْ) (النساء/137)

426- (أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَةَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ) (النساء/140)

276- (إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا) (النساء/140)

435- (الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/141)

288- (الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/141)

404- (الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النساء/141)

129- (فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ) (النساء/141)

398- (لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ) (النساء/143)

458- (تُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَتُكْفِرُ بِبَعْضٍ) (النساء/150)

335- (لَا تَعْلُوا فِي دِينِكُمْ) (النساء/171)

331- (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي) (المائدة/3)

2 ضد- (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) (المائدة/6)

12- (فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ) (المائدة/13)

335- (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ) (المائدة/17)

180- (قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غُلَبُونَ) (المائدة/23)

215- (فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا مِنْهُمَا قَبِيلٌ) (المائدة/24)

304- (فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ، فَاصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ : فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْءَةَ أَخِيهِ قَالَ يُؤَيِّلَتْنِي
أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُورِيَ سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ) (المائدة/30 و 31)

365- (فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ، وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ) (المائدة/39)

223- (سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ) (المائدة/42)

314- (وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ) (المائدة/45)

216- (فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ) (المائدة/48)

341- (فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ) (المائدة/48)

92- (وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ) (المائدة/54)

341- (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) (المائدة/67)

335- (لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ) (المائدة/79)

196- (فَكَفَّرْتُمُوهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ) (المائدة/89)

126- (لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا ءَامَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا) (المائدة/93)

84- (عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ) (المائدة/95)

357- (عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ) (المائدة/95)

197- (جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيُبَىٰ حَرَامَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ فِيمَا لِلنَّاسِ) (المائدة/97)

20- (مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) (المائدة/99)

378- (مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) (المائدة/99)

- 148- (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا) (الانعام/ 11)
- 207- (وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ) (الانعام/ 17)
- 71- (ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) (الانعام/ 23)
- 120- (ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) (الانعام/ 23)
- 315- (وَاللَّهُ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) (الانعام/ 23)
- 138- (وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ) (الانعام/ 28)
- 313- (فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ) (الانعام/ 42)
- 397- (لَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ) (الانعام/ 43)
- 30- (حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً) (الانعام/ 44)
- 15- (فَقُطِعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا) (الانعام/ 45)
- 380- (وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ) (الانعام/ 50)
- 246- (وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) (الانعام/ 54)
- 210- (إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضِ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَصِيلِينَ) (الانعام/ 57)
- 199- (وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم بِاللَّيْلِ) (الانعام/ 60)
- 181- (ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقَّ ۚ لَا لَهُ الْحُكْمُ) (الانعام/ 62)
- 210- (أَلَا لَهُ الْحُكْمُ) (الانعام/ 62)

136- (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) (الانعام/93)

239- (أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ) (الانعام/93)

3- (وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءَ) (الانعام/94)

273- (وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءَ) (الانعام/94)

104- (فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ ، وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا) (الانعام/104)

388- (وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ) (الانعام/108)

55- (اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ) (الانعام/124)

425- (لِكُلِّ دَرَجَةٍ مِّمَّا عَمِلُوا) (الانعام/132)

35- (وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا) (الانعام/136)

3 ضد- (لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) (الانعام/142)

1- (وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ) (الانعام/153)

130- (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا) (الانعام/160)

362- (لَا شَرِيكَ لَهُ) (الانعام/163)

378- (وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ) (الانعام/163)

4 ضد- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/164)

12 ضد- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/164)

433- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/164)

329- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/164)

107- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الانعام/164)

- 57- (فَلَا يَكُن فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ) (الاعراف/2)
- 240- (خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ) (الاعراف/12)
- 381- (خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ) (الاعراف/12)
- 241- (وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا^ط) (الاعراف/28)
- 297- (وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا^ط) (الاعراف/28)
- 41- (كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا) (الاعراف/31)
- 327- (كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا) (الاعراف/31)
- 393- (لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ) (الاعراف/34)
- 275- (رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَنَاتِيهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ) (الاعراف/38)
- 280- (وَقَالَتْ أُولَٰسُھُم لِّأُخْرِبُهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ) (الاعراف/39)
- 290- (حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ) (الاعراف/40)
- 324- (حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ) (الاعراف/40)
- 337- (وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ) (الاعراف/43)
- 87- (فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِينَ) (الاعراف/71)
- 106- (فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) (الاعراف/95)
- 394- (فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) (الاعراف/95)

- 226- (أَفَأَمِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ) (الاعراف/97)
- 264- (قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ... ثُمَّ لَا صَلَّيْتَكُمْ أَجْمَعِينَ) (الاعراف/124-121)
- 350- (اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا) (الاعراف/128)
- 175- (إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128)
- 287- (وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128)
- 158- (وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128)
- 186- (وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (الاعراف/128)
- 16- (قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)
- 242- (اتَّبَعُوا عَلَىٰ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)
- 302- (قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)
- 302- (قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)
- 367- (يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) (الاعراف/138)
- 18- (سَاصْرِفْ عَنْ عَائِيَّتِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ) (الاعراف/146)
- 416- (هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) (الاعراف/147)
- 232- (وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجَلًا جَسَدًا لَهُ، خُورًا) (الاعراف/148)
- 89- (وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ، غَضَبَنَ أَشْفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ) (الاعراف/150)

ضد- (أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ) (الاعراف/165)

405- (وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ) (الاعراف/ 175)

406- (وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ) (الاعراف/ 175)

441- (فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ) (الاعراف/ 176)

144- (أُولَئِكَ كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ) (الاعراف/179)

106- (سَتَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ : وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيِّدِي مَتِينٌ) (الاعراف/ 182-183)

394- (سَتَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ : وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيِّدِي مَتِينٌ) (الاعراف/182-183)

21- (لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً) (الاعراف/187)

386- (لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً) (الاعراف/ 187)

380- (وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمَ الْغَيْبَ لَاسْتَكُنْتَ مِنَ الْخَيْرِ) (الاعراف/188)

308- (وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ) (الاعراف/ 192)

82- (سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ) (الاعراف/ 193)

209- (أَمْ لَهُمْ ءَاذَانُ يَسْمَعُونَ بِهَا) (الاعراف/195)

231- (وَأَعْرَضَ عَنِ الْجَاهِلِينَ) (الاعراف/199)

- 56- (كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ) (الأنفال/6)
- 359- (سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ) (الأنفال/12)
- 125- (أَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدِ الْكَافِرِينَ) (الأنفال/18)
- 132- (وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً) (الأنفال/25)
- 320- (وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ) (الأنفال/30)
- 141- (وَلَا تَنَزَّعُوا فَتَقْشَلُوا) (الأنفال/46)
- 291- (إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (الأنفال/46)
- 135- (فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانِ نَكَصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ) (الأنفال/48)
- 260- (فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانِ نَكَصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ) (الأنفال/48)
- 143- (إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ) (الأنفال/48)
- 198- (ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ) (الأنفال/51)
- 166- (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ، عَدُوَّ اللَّهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ) (الأنفال/60)
- 104- (وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ) (الأنفال/60)

291- (وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) (الأنفال/66)

164- (وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ) (الأنفال/75)

«سُورَةُ التَّوْبَةِ»

67- (فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخِوَانُكُمْ فِي الدِّينِ) (التوبة/11)

17- (فَقَتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ) (التوبة/12)

391- (أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (التوبة/19)

159- (يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) (التوبة/32)

2- (وَالَّذِينَ يَكْبُرُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) (التوبة/34)

37- (هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) (التوبة/35)

425- (هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) (التوبة/35)

455- (هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ) (التوبة/35)

155- (وَقَتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يَقْتُلُونَكُمْ كَافَّةً) (التوبة/36)

ص: 238

230- (لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) (التوبة/40)

373- (إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) (التوبة/40)

223- (وَفِيكُمْ سَمْعُونَ لَهُمْ) (التوبة/47)

144- (وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَقُولُوا وَهُمْ فَرِحُونَ) (التوبة/50)

421- (قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ) (التوبة/52)

315- (وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ) (التوبة/56)

195- (يَحْذَرُ الْمُتَّقُونَ أَنْ تُنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ) (التوبة/64)

11- (يَحْذَرُ الْمُتَّقُونَ أَنْ تُنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ) (التوبة/64)

156- (وَمَا وَنُهُمْ جَهَنَّمَ وَنَسِ الْمَصِيرُ) (التوبة/73)

30- (فَلْيُضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَنْكُوا كَثِيرًا) (التوبة/82)

397- (وُطِبَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ) (التوبة/87)

47- (وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجَ) (التوبة/91)

3- (تَوَلَّوْا وَأَعْيَتْهُمْ تَقْيِضُ مِنَ الدَّمْعِ) (التوبة/92)

397- (وُطِبَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) (التوبة/93)

180- (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ) (التوبة/103)

146- (لَا يَزَالُ يُنَبِّئُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ) (التوبة/110)

1 ضد- (إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ) (التوبة/111)

410- (إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ) (التوبة/111)

109- (وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ) (التوبة/119)

«سُورَةُ يُوسُفَ»

450- (وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ) (يونس/18)

82- (مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ) (يونس/18)

87- (فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ) (يونس/20)

270- (فَلَمَّا أَنْجَسَهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ) (يونس/23)

101- (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) (يونس/26)

416- (وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا) (يونس/27)

200- (أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى) (يونس/35)

325- (أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى) (يونس/35)

284- (قُلْ فَاتَّبِعُوا بَسُورَةَ مِثْلِهِ) (يونس/38)

352- (بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ) (يونس/39)

ص: 240

121- (لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ) (يونس/41)

393- (لَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدُمُونَ) (يونس/49)

178- (آلَيْنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ، تَسْتَعْجِلُونَ) (يونس/51)

422- (هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ) (يونس/52)

203- (إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) (يونس/60)

374- (فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) (يونس/85)

142- (فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) (يونس/88)

262- (فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ) (يونس/90)

178- (حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ ءَامَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَامَنْتُ بِهِ ، بُنُوا إِسْرَءِيلَ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالسَّنَّ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ) (يونس/90-91)

87- (فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ) (يونس/102)

207- (وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ) (يونس/107)

«سُورَةُ هُودٍ»

294- (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا) (هود/6)

423- (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا) (هود/6)

ص: 241

58- (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) (هود/7)

284- (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَةٍ) (هود/13)

257- (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ، مُفْتَرِيَةٍ وَأَدْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) (هود/13)

103- (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَةٍ وَأَدْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) (هود/13)

133- (حَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا) (هود/16)

125- (بَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) (هود/16)

336- (وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادْيِ الرَّأْيِ) (هود/27)

380- (وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ) (هود/31)

90- (وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ، سَخِرُوا مِنْهُ) (هود/38)

268- (قَالَ سَنَأُوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ) (هود/43)

306- (إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) (هود/46)

354- (إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) (مود/46)

10 ضد- (فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ) (هود/46)

175- (فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقَبَةَ لِلْمُتَّقِينَ) (هود/49)

186- (الْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (هود/49)

287- (الْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (هود/ 49)

333- (فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ) (هود/ 65)

369- (فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ) (هود/ 69)

285- (قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا) (هود/ 72)

221- (قَالَتْ يَوَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ؛ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ) (هود/ 72-73)

4- (يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ) (هود/ 76)

152- (قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً) (هود/ 80)

220- (أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ) (هود/ 81)

270- (جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا) (هود/ 82)

176- (وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ) (هود/ 91)

222- (وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ، لَعَنَّا وَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ) (هود/ 99)

403- (وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ) (هود/ 113)

ص: 243

- 190- (إِذْ قَالُوا لْيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَى آبَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) (يوسف/8)
- 81- (إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ) (يوسف/17)
- 315- (وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ) (يوسف/18)
- 322- (إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ) (يوسف/24)
- 183- (وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا) (يوسف/26)
- 370- (فَلَمَّا رَأَوْا قَمِيصَهُ قَدِّمْنِ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِن كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ) (يوسف/28)
- 320- (إِنَّهُ مِن كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ) (يوسف/28)
- 286- (يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ) (يوسف/29)
- 127- (وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرْوَدُ فَتَّهًا عَنْ نَفْسِهِ، قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرْنَهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (يوسف/30)
- 229- (وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرْوَدُ فَتَّهًا عَنْ نَفْسِهِ، قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرْنَهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (يوسف/30)
- 268- (وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرْوَدُ فَتَّهًا عَنْ نَفْسِهِ، قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرْنَهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (يوسف/30)
- 78- (فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ) (يوسف/31)

- 272- (فَأَنسَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ) (يوسف/42)
- 272- (الَّذِي نَجَّا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ) (يوسف/45)
- 320- (أَرْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَسْتَلِمَهُ مَا بَالُ النَّسُوءِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَافٍ عَلِيمٌ) (يوسف/50)
- 135- (قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ) (يوسف/51)
- 390- (الآن حَصْحَصَ الْحَقُّ) (يوسف/51)
- 13- (وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ) (يوسف/53)
- 123- (فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ) (يوسف/54)
- 274- (فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ) (يوسف/54)
- 371- (فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ) (يوسف/54)
- 345- (أَجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ) (يوسف/55)
- 323- (وَ جَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ) (يوسف/58)
- 298- (قَالَ هَلْ ءَامَنْتُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ) (يوسف/64)
- 377- (قَالَ هَلْ ءَامَنْتُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ) (يوسف/64)
- 366- (قَالَ هَلْ ءَامَنْتُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ) (يوسف/64)
- 193- (اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) (يوسف/66)
- 250- (وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ) (يوسف/76)
- 245- (فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ، وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ) (يوسف/77)

353- (قَالُوا يَنْتَهِهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرْنَكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ؛ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعْنَا عَنْدَهُ) (يوسف/78-79)

107- (فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا تَرَكْنَا مِنَ الْمُحْسِنِينَ ؛ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعْنَا عَنْدَهُ إِنَّا إِذَا لَطَلِمُونَ) (يوسف/78-79)

245- (إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ) (يوسف/86)

220- (لَا تَيْتَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ) (يوسف/87)

34- (وَجِئْنَا بِبِضْعَةٍ مُرْجَةٍ) (يوسف/88)

350- (إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) (يوسف/90)

399- (إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) (يوسف/90)

303- (قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَتَرَكْنَا اللَّهَ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ) (يوسف/91)

287- (هَذَا تَأْوِيلُ رُيُوسٍ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ) (يوسف/100)

«سُورَةُ الرَّعْدِ»

73- (إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) (الرعد/11)

161- (إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) (الرعد/11)

ص: 246

273- (وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِتَلْفِهِ، وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ) (الرعد/ 14)

3- (وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ، لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِتَلْفِهِ، وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ) (الرعد/ 14)

70- (وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ) (الرعد/ 14)

334- (هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ) (الرعد/ 16)

«سورة إبراهيم»

289- (لَنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ) (ابراهيم/ 7)

318- (وَلَنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ) (ابراهيم/ 7)

50- (فَرُدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ) (ابراهيم/ 9)

374- (وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَّتْنَا سُبُلَنَا) (ابراهيم/ 12)

266- (أَعْمَلُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ) (ابراهيم/ 18)

375- (كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ) (ابراهيم/ 18)

7- (سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ) (ابراهيم/ 21)

4- (سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ) (ابراهيم/ 21)

ص: 247

- 355- (سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ) (النحل/1)
- 106- (وَأَتَسْتُهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) (النحل/26)
- 394- (وَأَتَسْتُهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) (النحل/26)
- 168- (لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ) (النحل/31)
- 148- (فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا) (النحل/36)
- 169- (فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) (النحل/43)
- 106- (أَوْ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) (النحل/45)
- 394- (أَوْ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) (النحل/45)
- 393- (لَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ) (النحل/61)
- 112- (وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمْرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا) (النحل/70)
- 224- (إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ) (النحل/70)
- 131- (إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ) (النحل/70)
- 293- (أَيْنَمَا يُوْجِهَةٌ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ) (النحل/76)
- 454- (وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا) (النحل/78)
- 201- (يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا) (النحل/83)
- 125- (وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَقَصَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَنَّا) (النحل/92)

443- (كَأَنِّي نَقَصْتُ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنكَنَفًا) (النحل/92)

391- (لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ) (النحل/103)

436- (تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا) (النحل/111)

318- (وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ عَامَّةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ) (النحل/112)

110- (فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ) (النحل/112)

66- (إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ) (النحل/125)

«سورة الإسراء»

102- (إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) (الاسراء/7)

448- (إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) (الاسراء/7)

88- (وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا) (الاسراء/8)

117- (فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً) (الاسراء/12)

329- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الاسراء/15)

433- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الاسراء/15)

107- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الاسراء/15)

ص: 249

12 ضد- (وَلَا تَرْرُ وَازِرَةً وَزَرَ أُخْرَى) (الاسراء/15)

410- (وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا) (الاسراء/19)

111- (إِنَّمَا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ) (الاسراء/23)

246- (وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ) (الاسراء/24)

170- (وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ) (الاسراء/29)

279- (وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا) (الاسراء/34)

361- (إِنكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا) (الاسراء/40)

139- (وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا) (الاسراء/58)

257- (وَاسْتَفْزِرْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ) (الاسراء/64)

412- (وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا) (الاسراء/74)

9 ضد- (وَلَا تَجِدْ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا) (الاسراء/77)

128- (وَلَا تَجِدْ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا) (الاسراء/77)

277- (وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا) (الاسراء/79)

117- (وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا) (الاسراء/81)

228- (جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ) (الاسراء/81)

445- (قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ) (الاسراء/84)

27- (كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ) (الاسراء/ 84)

254- (وَقَالُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى وَلَنْ تُؤْمِنَ لِرُفِيكَ حَتَّى تُنَزَّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُوهُ) (الاسراء/ 93-90)

351- (قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ) (الاسراء/ 100)

395- (وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا) (الاسراء/ 100)

63- (وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا) (الاسراء/ 109)

392- (لَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا) (الاسراء/ 110)

54- (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكَ فِي الْمُلْكِ) (الاسراء/ 111)

«سُورَةُ الْكَهْفِ»

6- (كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

187- (كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

243- (كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

361- (كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) (الكهف/ 5)

137- (رَجُمًا بِالْغَيْبِ) (الكهف/ 22)

ص: 251

- 452- (وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا ؛ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ) (الكهف/ 23-24)
- 437- (فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِرْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ) (الكهف/ 29)
- 110- (أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ) (الكهف/ 37)
- 76- (فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا) (الكهف/ 40)
- 373- (فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ) (الكهف/ 40)
- 205- (فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ) (الكهف/ 40)
- 379- (يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا) (الكهف/ 41)
- 234- (فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفِّهِ عَلَىٰ مَا أَفْتَقَ) (الكهف/ 42)
- 3- (وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ) (الكهف/ 52)
- 273- (وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ) (الكهف/ 52)
- 26- (وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا) (الكهف/ 60)
- 257- (فَارْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا ؛ فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا وَآتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا) (الكهف/ 64-65)
- 316- (فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا ءَاتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا) (الكهف/ 65)
- 453- (هَلْ أَتَبِعَكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا) (الكهف/ 66)
- 150- (فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ) (الكهف/ 77)

260- (هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ) (الكهف/ 78)

189- (فَارْزُقْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا) (الكهف/ 81)

222- (كَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا) (الكهف/ 82)

40- (قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ، فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكَرًا) (الكهف/ 87)

346- (ءَاتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا) (الكهف/ 96)

447- (صَلِّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) (الكهف/ 104)

«سُورَةُ مَرْيَمَ»

119- (قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا) (مريم/ 4)

285- (قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا) (مريم/ 8)

221- (قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا؛ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ) (مريم/ 8-9)

183- (قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا) (مريم/ 30)

83- (يَأْتِبِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا) (مريم/ 43)

ص: 253

176- (قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ وَالِهَتِي يَنَابِرَاهِيمُ لَنْ لَمْ تَنْتَه لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا) (مريم/ 46)

222- (وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا) (مريم/ 50)

306- (فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ) (مريم/ 59)

354- (فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ) (مريم/ 59)

385- (فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ) (مريم/ 59)

101- (تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا) (مريم/ 63)

222- (إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا) (مريم/ 96)

282- (إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا) (مريم/ 96)

411- إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا) (مريم/ 96)

«سُورَةُ طه»

201- (وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ) (طه/ 13)

145- (قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَSَآرِبُ أُخْرَى) (طه/ 18)

371- (قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَSَآرِبُ أُخْرَى) (طه/ 18)

ص: 254

449- (قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَSَارِبٌ أُخْرَى) (طه/18)

274- (قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَSَارِبٌ أُخْرَى) (طه/18)

88- (سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى) (طه/21)

26- (وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي) (طه/29)

51- (فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) (طه/44)

97- (فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) (طه/44)

269- (فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) (طه/44)

91- (قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى) (طه/50)

423- (قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى) (طه/50)

25- (رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ) (طه/50)

257- (فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ) (طه/72)

374- (وَلَقَدْ أََوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى) (طه/77)

17- (وَأَضْلُ فِرْعَوْنَ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى) (طه/79)

143- (قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ) (طه/96)

33- (قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ، فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ) (طه/96)

432- (تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا) (ابراهيم/25)

1- (قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِن مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ) (ابراهيم/30)

162- (تَشْخُصُ فِيهِ الْأَبْصَرُ) (ابراهيم/42)

(سُورَةُ الْحَجَرِ)

194- (وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ) (الحجر/21)

336- (وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَةٍ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ) (الحجر/47)

99- (لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِينَ) (الحجر/48)

270- (فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا) (الحجر/74)

12- (فَاصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) (الحجر/85)

286- (فَاصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) (الحجر/85)

246- (وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ) (الحجر/88)

ص: 256

295- (وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا) (طه/112)

424- (قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا: قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى) (طه/126-125)

«سُورَةُ الْأَنْبِيَاءِ»

169- (فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) (الانباء/7)

313- (قَالُوا يَنْوِيلُنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) (الانباء/14)

204- (يَوِيلًا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) (الانباء/14)

192- (يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْترُونَ) (الانباء/20)

14- (لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا) (الانباء/22)

244- (لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا) (الانباء/22)

8- (وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ) (الانباء/30)

416- (وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا) (الانباء/47)

212- (قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبْدِينَ؛ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) (الانباء/54-53)

127- (قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ) (الانباء/10)

182- (ثُمَّ نَكْسُوْا عَلَى رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ) (الانباء/65)

ص: 257

10- (قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا الهَتَكُمُ إِن كُنتُمْ فَعِلِينَ : قُلْنَا يَنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ) (الانباء / 69-68)

415- (وَعَلَّمْنَاهُ صِنْعَهُ لِيُوسِيَ) (الانباء / 80)

150- (فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَكَشَفْنَا مَا بِهِ، مِنْ ضُرٍّ) (الانباء / 84)

216- (إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا) (الانباء / 90)

186- (وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ) (الانباء / 105)

«سُورَةُ الْحَجِّ»

112- (وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا) (الحج / 5)

420- (ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ) (الحج / 10)

198- (ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ) (الحج / 10)

24- (خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ) (الحج / 11)

173- (إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) (الحج / 14)

227- (فَلْيَمْدُهُ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ) (الحج / 15)

263- (كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا) (الحج / 22)

ص: 258

197- (وَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعِكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ) (الحج/ 25)

7 ضد- (وَ أَذِنَ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ) (الحج/ 27)

408- (الْبَاسِ الْفَقِيرِ) (الحج/ 28)

102- (أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا) (الحج/ 46)

311- (وَإِنْ يَسْأَلْهُمْ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفْهِدُوهُ مِنْهُ) (الحج/ 73)

«سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ»

451- (كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ) (المؤمنون/ 53)

51- (أَذْفَعُ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ) (المؤمنون/ 96)

413- (حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ : لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ) (المؤمنون/ 99-100)

263- (قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ : لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ) (المؤمنون/ 99-100)

396- (قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ : لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا) (المؤمنون/ 99-100)

438- (فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ) (المؤمنون/ 101)

291- (إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا) (المؤمنون/ 111)

ص: 259

95- (وَالَّذِينَ يَزُمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ) (النور/6)

249- (إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ أَمْرِ مِنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ) (النور/ 11)

456- (إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) (النور/ 15)

311- (وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ) (النور/15)

3 ضد- (لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) (النور/21)

12- (وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ) (النور/22)

247- (وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ) (النور/22)

118- (الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ) (النور/26)

326- (الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ) (النور/26)

113- (لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ) (النور/27)

69- (لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا) (النور/27)

159- (اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) (النور/35)

161- (اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) (النور/35)

398- (لَا شَرِيَّةَ وَلَا غَرِيَّةَ) (النور/ 35)

192- (رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ) (النور/ 37)

266- (أَعْمَلُهُمْ كَسْرَابٍ بِقِيَعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً) (النور/ 39)

75- (أَعْمَلُهُمْ كَسْرَابٍ بِقِيَعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً) (النور/ 39)

94- (وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ لَنُؤْمَرَنَّهُمْ لَيُخْرِجَنَّ قُلُوبَهُمْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً) (النور/ 53)

93- (لَنُؤْمَرَنَّهُمْ لَيُخْرِجَنَّ قُلُوبَهُمْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً) (النور/ 53)

315- (قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً) (النور/ 53)

74- (لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ أَوْ مَا مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقُكُمْ) (النور/ 61)

278- (فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَرَكََةً طَيِّبَةً) (النور/ 11)

«سُورَةُ الْفُرْقَانِ»

204- (دَعُوا هُنَالِكَ ثُبُورًا) (الفرقان/ 13)

254- (وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَبِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًا كَبِيرًا) (الفرقان/ 21)

32- (يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ) (الفرقان/ 27)

ص: 261

144- (إِنَّ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا) (الفرقان/ 44)

392- (هَذَا عَذَبٌ فُرَاتٌ وَ هَذَا مِلْحٌ أَجَاجٌ) (الفرقان/ 53)

79- (وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَنُّهُلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (الفرقان/ 63)

151- (وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَنُّهُلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (الفرقان/ 63)

426- (وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَنُّهُلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (الفرقان/ 63)

156- (إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا) (الفرقان/ 66)

170- (وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/ 67)

196- (وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/ 67)

200- (إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/ 67)

392- (إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) (الفرقان/ 67)

«سُورَةُ الشُّعَرَاءِ»

26- (فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ) (الشعراء/ 13)

401- (قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ) (الشعراء/ 18)

264- (قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ : رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ لَا قُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلَيبَتَكُمْ أَجْمَعِينَ) (الشعراء/ 47-49)

ص: 262

- 375- (إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ) (الشعراء/ 54)
- 431- (وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ) (الشعراء/ 80)
- 207- (وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ) (الشعراء/ 80)
- 376- (يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ) (الشعراء/ 88)
- 342- (يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ: إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ) (الشعراء/ 88-89)
- 413- (فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتُخَرِّقُ فِيهَا أَلَمًا لَّذَلُولُ) (الشعراء/ 102)
- 336- (قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذُلُونَ) (الشعراء/ 111)
- 184- (إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوَ تَشْعُرُونَ) (الشعراء/ 113)
- 261- (قَالُوا لَنْ لَّمْ تَنْتَهِ يَسْنُوحٌ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ) (الشعراء/ 116)
- 167- (فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ) (الشعراء/ 119)
- 347- (قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَعَّظِينَ) (الشعراء/ 136)
- 163- (فَعَقَرُوهَا فَاصْبِرُوا نَدْمِينِ) (الشعراء/ 157)
- 394- (فَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) (الشعراء/ 202)
- 106- (فَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) (الشعراء/ 202)
- 376- (مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ) (الشعراء/ 207)
- 111- (فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ) (الشعراء/ 213)
- 246- (وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) (الشعراء/ 215)

- 53- (قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ) (النمل/27)
- 292- (وَالْأَمْرُ إِلَيْكَ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ) (النمل/33)
- 421- (فَمَا أَتَسْنِي إِلَهُ خَيْرٌ مِّمَّا ءَاتَسْكُم) (النمل/36)
- 224- (قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا ءَاتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ) (النمل/40)
- 131- (قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ) (النمل/40)
- 98- (أَنَا ءَاتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ) (النمل/40)
- 218- (قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ) (النمل/40)
- 106- (أَنَا دَمَرْتَهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ) (النمل/51)
- 394- (أَنَا دَمَرْتَهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ) (النمل/51)
- 148- (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا) (النمل/69)
- 203- (إِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) (النمل/73)
- 130- (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا) (النمل/89)
- 103- (هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) (النمل/90)

- 384- (فَالْتَقَطَهُ وَالْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا) (القصص/8)
- 44- (فَبَصَّرْتَهُ بِهِ، عَنْ جُنْبٍ) (القصص/11)
- 141- (فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ) (القصص/15)
- 261- (فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ) (القصص/15)
- 299- (فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ) (القصص/15)
- 377- (أَتَرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِكَ كَمَا قُتِلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ) (القصص/19)
- 440- (فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ) (القصص/24)
- 345- (إِنْ خَيْرٌ مِنْ اسْتَجَرْتَ الْقَوِيَ الْأَمِينُ) (القصص/26)
- 149- (قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) (القصص/28)
- 193- (وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) (القصص/28)
- 310- (فَأَوْفِدْ لِي يَنْهَمْنُ عَلَى الطِّينِ ... فَنَيْدَتَهُمْ فِي الْيَمِ) (القصص/40-38)
- 376- (وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا) (القصص/60)
- 173- (وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ) (القصص/68)
- 209- (أَفَلَا تُبْصِرُونَ) (القصص/72)
- 418- (لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ) (القصص/76)

382- (فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ، قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَسْلَيَتْ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُرُونُ) (القصص/79)

428- (قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَسْلَيَتْ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُرُونُ) (القصص/79)

186- (الْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (القصص/83)

287- (الْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (القصص/83)

158- (الْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) (القصص/83)

130- (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا) (القصص/84)

66- (قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) (القصص/85)

«سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ»

43- (اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطِيئَتَكُمْ) (العنكبوت/12)

148- (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا) (العنكبوت/20)

363- (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) (العنكبوت/57)

407- (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) (العنكبوت/57)

213- (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ) (العنكبوت/57)

- 217- (غُلِبَتِ الرُّومُ : فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ) (الروم/3-2)
- 382- (يَعْلَمُونَ ظَهْرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَسْفِلُونَ) (الروم/7)
- 122- (ثُمَّ كَانَ عَقِبَةُ الَّذِينَ اسْتَنُوا السَّوْأَى أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ) (الروم/10)
- 214- (ثُمَّ كَانَ عَقِبَةُ الَّذِينَ اسْتَنُوا السَّوْأَى أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ) (الروم/10)
- 1- (ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) (الروم/11)
- 108- (وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِن تُصِيبْهُمْ سَيْئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ) (الروم/36)
- 38- (وَمَا آتَيْتُم مِّن رَّبًّا لِّيَرْبُتُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرُبُّوا عِنْدَ اللَّهِ) (الروم/39)
- 420- (ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ) (الروم/41)
- 148- (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا) (الروم/42)
- 296- (مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ) (الروم/44)
- 414- (مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَ مَن عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسِهِمْ يَمْهَدُونَ) (الروم/44)
- 154- (ثُمَّ جَعَلَ مِّن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَ شَيْئَةً) (الروم/54)

18- (وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَكُنِيَ مُسْتَكْبِرًا كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا) (لقمان/7)

322- (وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ) (لقمان/17)

170- (وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ) (لقمان/19)

84- (إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ) (لقمان/19)

72- (فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ) (لقمان/33)

28- (وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ) (لقمان/34)

381- (أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا) (السجدة/18)

209- (أَفَلَا يُبْصِرُونَ) (السجدة/27)

86- (مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ) (الأحزاب/4)

317- (مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ) (الأحزاب/4)

13- (وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ) (الاحزاب/5)

153- (بَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ) (الاحزاب/10)

48- (تُدَوِّرُ أَعْيُنُهُمْ) (الاحزاب/19)

38- (كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ) (الاحزاب/19)

109- (كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) (الاحزاب/21)

279- (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ) (الاحزاب/23)

406- (يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ) (الاحزاب/30)

405- (يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ) (الاحزاب/30)

9- (وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا) (الاحزاب/53)

116- (وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) (الاحزاب/56)

13- (إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا) (الاحزاب/72)

«سُورَةُ سَبَأٍ»

322- (وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ) (سبا/13)

165- (مَادَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ) (سبا/14)

ص: 269

433- (لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ) (سبا/ 25)

31- (يَرْجِعْ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ) (سبا/ 31)

«سُورَةُ فَاطِرٍ»

392- (هَذَا عَذَبٌ فُرَاتٍ سَابِعُ شَرَابُهُ، وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ) (فاطر/ 12)

3- (إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ) (فاطر/ 14)

273- (إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ) (فاطر/ 14)

107- (لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (فاطر/ 18)

12 ضد- (لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (فاطر/ 18)

99- (لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ) (فاطر/ 35)

396- (أَخْرَجْنَا نَعْمَلُ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ) (فاطر/ 37)

296- (فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ) (فاطر/ 39)

160- (وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ) (فاطر/ 43)

174- (وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ) (فاطر/ 43)

252- (وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ) (فاطر/ 43)

128 - (وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا) (فاطر/ 43)

91- (وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا) (فاطر/ 43)

«فاطر/ 14»

ص: 270

20- (وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) (يس/17)

430- (لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ) (يس/40)

393- (فَمَا اسْتَطَعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ) (يس/67)

154- (وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ) (يس/18)

112- (وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْلَمُونَ) (يس/68)

«سُورَةُ الصَّافَات»

422- (وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) (الصافات/39)

251- (فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ؛ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ) (الصافات/89-88)

68- (سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ) (الصافات/159)

355- (سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ) (الصافات/180)

375- (جُنْدٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ) (ص/11)

96- (قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا) (ص/35)

431- (أَنِّي مَسْنِيَّ الشَّيْطَانِ يُغْوِي بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ؛ أَرْكُضُ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسِلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ) (ص/41-42)

381- (خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ) (ص/76)

12 ضد- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الزمر/7)

107- (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) (الزمر/7)

334- (هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) (الزمر/9)

394- (فَأَنَّهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) (الزمر/25)

106- (فَأَنَّهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) (الزمر/25)

363- (إِنَّا كَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَّيِّتُونَ) (الزمر/30)

1- (ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) (الزمر/44)

220- (لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ) (الزمر/53)

111- (لَنْ أَسْرُكَتَ لِيَحْبِطَنَّ عَمَلُكَ) (الزمر/65)

30- (تُولُونِ مُدِيرِينَ) (غافر/33)

125- (وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ) (غافر/37)

77- (وَأَفْوِضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ) (غافر/44)

372- (أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ) (غافر/60)

203- (إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) (غافر/61)

«سُورَةُ فُصِّلَتْ»

130- (ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ) (فصلت/34)

49- (ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/34)

97- (ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/34)

360- (ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/34)

364- (لَنَا أَعْمَلْنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ) (الشورى /15)

418- (وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ، لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ) (الشورى /27)

35- (وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ، لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ) (الشورى /27)

20- (وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ، لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ) (الشورى /27)

155- (جَزَوْا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلُهَا) (الشورى /40)

65- (جَزَوْا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلُهَا) (الشورى /40)

340- (جَزَوْا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلُهَا) (الشورى /40)

322- (وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ) (الشورى /43)

267- (يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ) (الشورى /45)

212- (إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ؛ قُلْ أُولُو جُنُتِكُمْ بِأَهْدَى مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ) (الزخرف /23-24)

209- (أَفَلَا تُبْصِرُونَ) (الزخرف /51)

«سُورَةُ الْأَحْقَافِ»

3- (وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ) (الاحقاف / 5)

273- (وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ) (الاحقاف / 5)

«سُورَةُ مُحَمَّدٍ»

373- (ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا) (محمد/11)

123- (وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ) (محمد/30)

258- (وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ) (محمد/30)

«سُورَةُ الْفَتْحِ»

230- (يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ) (الفتح / 10)

ص: 275

163- (أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ) (الحجرات/6)

115- (وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ) (الحجرات/12)

442- (قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ) (الحجرات/14)

395- (مَتَاعٍ لِلْخَيْرِ) (25/)

209- (أَفَلَا تُبْصِرُونَ) (الذاريات/21)

415- (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) (الذاريات/56)

429- (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ) (الذاريات/58)

294- (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ) (الذاريات/58)

202- (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ) (الذاريات/58)

«سُورَةُ النَّجْمِ»

66- (إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى) (النجم/30)

66- (فَلَا تُرْكُوا أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى) (النجم/32)

399- (وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

332- (وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

416- (وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

12 ضد- (وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

342- (لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) (النجم/39)

«سُورَةُ الْقَمَرِ»

307- (سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِّنَ الْكَذَّابِ الْأَشْرُ) (القمر/26)

98- (كَلَّمَحٍ بِالْبَصْرِ) (القمر/50)

218- (كَلَّمَحٍ بِالْبَصْرِ) (القمر/50)

ص: 277

«سُورَةُ الرَّحْمَنِ»

258- (يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ) (الرحمان/ 41)

188- (هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ) (الرحمان/ 10)

«سُورَةُ الْوَاقِعَةِ»

13- (إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ) (الواقعة/ 83)

«سُورَةُ الْحَدِيدِ»

396- (لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتَلَ) (الحديد/ 10)

179- (لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ) (الحديد/ 23)

357- (لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ) (الحديد/ 23)

«سُورَةُ الْمُجَادِلَةِ»

233- (إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ) (المجادلة/ 10)

ص: 278

276- (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) (الحشر / 11)

52- (لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

94- (لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

248- (لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

259- (لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

344 - (لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ) (الصف/2)

321- (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ) (الجمعة/ 11)

253- (وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ... هُمْ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ) (المنافقون/ 4-1)

219- (اتَّخِذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) (المنافقون/ 2)

21- (وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا) (المنافقون/ 11)

96- (وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ يَلْعُ أَمْرِهِ) (الطلاق/ 3)

191- (إِنَّ اللَّهَ بَلِّغَ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا) (الطلاق/ 3)

419- (لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ، وَ مَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، فَلْيُفْسِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ) (الطلاق/ 7)

408- (مَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ) (الطلاق/ 7)

29- (سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا) (الطلاق/ 7)

105- (سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا) (الطلاق/ 7)

191- (سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا) (الطلاق/ 7)

«سُورَةُ الْمُلْكِ»

39- (وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ) (الملك/ 10)

1- (وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) (الملك/ 24)

379- (إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا) (الملك/ 30)

«سُورَةُ الْقَلَمِ»

66- (إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ) (القلم/ 7)

395- (مَتَاعٍ لِلْخَيْرِ) (القلم/ 12)

31- (فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتْلَوْهُمْ) (القلم/ 30)

106- (سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ؛ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ) (القلم/ 44-45)

394- (سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ؛ وَأَهْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ) (القلم/ 44-45)

«سُورَةُ الْمَعَارِجِ»

22- (إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا) (المعارج/ 20)

108- (إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا : إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا : وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا) (المعارج/ 21-19)

395- (وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا) (المعارج/ 21)

192- (الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ) (المعارج/ 23)

«سُورَةُ نُوحٍ»

265- (قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا) (نوح/ 6-5)

19- (فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا) (نوح/ 6)

5- (وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْبَعَهُمْ فِي مَادَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا) (نوح/ 7)

27- (وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاكِهًا كَفَّارًا) (نوح/ 27)

134- (وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاكِهًا كَفَّارًا) (نوح/ 27)

301- (وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاكِهًا كَفَّارًا) (نوح/ 27)

358- (وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاكِهًا كَفَّارًا) (نوح/ 27)

ص: 282

«سُورَةُ الْمُذْثِرِ»

329- (يَا أَيُّهَا الْمُذْثِرُ: قُمْ فَأَنْذِرْ) (المذثر/ 2-1)

12 ضد- (كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ) (المذثر/ 38)

309- (فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّفِيعِينَ) (المذثر/ 48)

144- (كَانَتْهُمْ حُمْرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ) (المذثر/ 50)

«سُورَةُ الْقِيَامَةِ»

292- (بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ، بَصِيرَةٌ) (القيامة/ 14)

409- (وَالْتَقَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ) (القيامة/ 29)

«سُورَةُ الْإِنْسَانِ»

437- (إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا) (الانسان/ 3)

20- (إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا) (الانسان/ 3)

ص: 283

416- (جَزَاءٌ وَفَقًا) (النباء/26)

194- (جَزَاءٌ مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا) (النباء/36)

«سُورَةُ النَّازِعَاتِ»

187- (فَحَشَرَ فَنَادَى ؛ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى) (النازعات/ 23-24)

310 - (فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ، فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْزَةِ وَالْأُولَى) (النازعات/ 24-25)

136- (فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى : فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْزَةِ وَالْأُولَى) (النازعات/ 24-25)

«سُورَةُ عَبَسَ»

438- (لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ يَوْمَ ذَٰلِكَ شَأْنٌ يُغْنِيهِ) (عبس/37)

«سُورَةُ الْإِنْفِطَارِ»

203- (مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ) (الانفطار/6)

15- (خَتَمُهُ مِسْكٌ) (المطففين/ 26)

«سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ»

158- (خَتَلَمَهُ مِسْكٌ) (المطففين/ 26)

287- (خَتَمَهُ مِسْكٌ) (المطففين/ 26)

«سُورَةُ الْغَاشِيَةِ»

184- (ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ) (الغاشية/ 26)

209- (أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ) (البلد/ 8)

«سُورَةُ الْبَلَدِ»

330- (أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ : وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ) (البلد/ 9-8)

339- (مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى) (الضحى/ 3)

ص: 285

29- (إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (الشرح/6)

«سُورَةُ الشَّرْحِ»

105- (إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (الشرح/6)

117- (إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (الشرح/6)

303- (فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ) (الشرح/7)

«سُورَةُ الْعَلَقِ»

202- (وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ) (العلق/3)

208- (إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ) (العلق/6-7)

351- (إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ) (العلق/6-7)

418- (إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ) (العلق/6-7)

«سُورَةُ الزُّلْزَلَةِ»

358- (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ : وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ) (الزلزلة/7-8)

422- (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ : وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ) (الزلزلة/7-8)

ص: 286

«سُورَةُ التَّكْوِيْنِ»

45- (كَأَنَّمَا يَنْفَخُونَ فِي صُفْرٍ مَّزْمُومٍ ؛ ثُمَّ كَأَنَّمَا يَنْفَخُونَ فِي صُفْرٍ مَّزْمُومٍ) (التكوير / 3-4)

«سُورَةُ الْكَافِرُونِ»

121- (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) (الكافرون/6)

364- (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) (الكافرون/6)

387- (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) (الكافرون/6)

«سُورَةُ الْاِخْلَاصِ»

362- (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) (الاخلاص / 4)

ص: 287

- 1- قرآن کریم
- 2- نهج البلاغه
- 3- ترجمه قرآن کریم از آیت الله ناصر مکارم شیرازی
- 4- ترجمه قرآن کریم از استاد محمد مهدی فولادوند
- 5- ترجمه قرآن کریم از استاد بهاء الدین خرمشاهی
- 6- ترجمه قرآن کریم از استاد مهدی الهی قمشه ای
- 7- تفسیر نمونه زیر نظر استاد آیت الله ناصر مکارم شیرازی
- 8- تفسیر اطیب البیان تألیف آیت الله سید عبدالحسین طیب
- 9- دانشنامه قرآنی و قرآن پژوهی، تألیف بهاء الدین خرمشاهی
- 10- قاموس قرآن، تألیف سید علی اکبر، قرشی چاپ دار الکتب الاسلامیه
- 11- گلی از گلشن نور، تألیف هادی نگارش، انتشارات جامعه القرآن الکریم
- 12- مفاهیم القرآن جلد 9، تألیف آیت الله جعفر سبحانی
- 13- معجم المفهرس ألفاظ قرآن کریم، تألیف فؤاد عبدالباقی

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

